

Børnebortførelser

Rapport fra en arbejdsgruppe under Justitsministeriet

Januar 2003

Indholdsfortegnelse

1	Indledende bemærkninger	5
1.1	Arbejdsgruppens nedsættelse	5
1.2	Arbejdsgruppens hovedsynspunkter	5
1.3	Redegørelsens opbygning	7

DEL I – Beskrivelse af gældende retstilstand m.v.

2	Intern dansk regulering	8
2.1	Forældremyndighed	8
2.1.1	Begrebet forældremyndighed	8
2.1.2	Gifte forældre	8
2.1.3	Ugifte forældre	9
2.2	Mægling og sagkyndig rådgivning	9
2.3	Civilretlig beskyttelse	10
2.4	Strafferetlig beskyttelse	10
3	Forebyggelse af børnebortførelser til udlandet	10
3.1	Civilretlig beskyttelse	10
3.1.1	Samtykke til udrejsen	11
3.1.2	Midlertidig forældremyndighed – under retssager	11
3.1.3	Midlertidig forældremyndighed – administrative afgørelser i bortførelsessituationer	12
3.2	Strafferetlig beskyttelse og politiets opgave	13
4	Det internationale civilretlige samarbejde vedrørende børnebortførelser	14
4.1	Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige aspekter af internationale børnebortførelser	15
4.2	Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser	17
4.3	Haagerkonventionen af 19. oktober 1996	18
4.4	Centralmyndighederne	19
4.5	Nordiske konventioner m.v.	20
4.5.1	Ægteskabskonventionen	20
4.5.2	Nordisk Domslov	21
4.5.3	Udlevering til forsorg	21
4.6	Bilaterale aftaler	22
5	Det praktiske forløb af en bortførelsessag inden for konventionerne	22
5.1	Civilretsdirektoratets funktion i de konkrete sager	22
5.1.1	Tilbagegivelse af et barn fra udlandet til Danmark	22
5.1.2	Tilbagegivelse af et barn fra Danmark til udlandet	24
5.2	Domstolenes behandling af børnebortførelsessager	25
5.2.1	Kontaktdommer	26

5.2.2	INCADAT	26
6	Det praktiske forløb af en bortførelsessag uden for konventionerne	27
6.1	Udenrigsministeriets rolle	27
6.2	Hvad kan Udenrigsministeriet gøre?	27
6.3	Hvad kan Udenrigsministeriet ikke gøre?	29
7	Politiets rolle og strafferetlige aspekter	30
7.1	Strafferetlige aspekter af børnebortførelser.....	30
7.1.1	Tilbageholdelse	32
7.2	Retspraksis om anvendelsen af straffelovens § 215 og § 261	33
7.3	Frit lejde i sager vedrørende bortførelse af børn til udlandet.....	34
7.3.1	Definition og kompetence	34
7.3.2	Antallet af sager	34
7.3.3	Hvortil var børnene bortført?	35
7.3.4	Betingelser for meddelelse af tilsagn om tiltalefrafald	35
7.3.5	Hvor ofte anvendes frit lejde?	37
7.3.6	Udfaldet af sager, hvori der meddeles frit lejde	37
7.4	Politiets behandling af sager om børnebortførelse	37
7.4.1	Den typiske sagsgang	37
7.4.2	International efterlysning	39
7.5	Paslovgivningen	40
7.5.1	Udstedelse af selvstændige pas til børn og optagelse af børn i nærtståendes pas.....	40
7.5.2	Inddragelse af børns selvstændige pas og sletning af børn i nærtståendes pas	41
8	Retshjælp og anden økonomisk hjælp m.v. for den efterladte forælder.....	42
8.1	Beskikkelse af bistandsadvokat.....	42
8.2	Offentlig retshjælp.....	43
8.3	Fri proces.....	43
8.4	Retshjælp i udlandet	44
8.4.1	Haagerkonventionen.....	44
8.4.2	Europarådskonventionen	45
8.4.3	Den europæiske overenskomst af 27. januar 1977 om formidling af ansøgninger om retshjælp	46
8.5	Varelotteriet.....	46
8.6	Økonomisk bistand i henhold til sociallovgivningen og CPR-registrering.....	47
8.6.1	Økonomisk bistand m.v. i henhold til sociallovgivningen.....	47
8.6.2	CPR-registret	49
9	Andre landes lovgivning og myndighedsstruktur m.v.	50
9.1	Finland.....	50
9.2	Norge	51
9.3	Sverige.....	52
9.4	Storbritannien	52
9.5	Canada	54
9.6	Frankrig	55
9.7	The International Social Service (ISS).....	56

10	Statistiske oplysninger	57
10.1	Inden for Haagerkonventionen	57
10.1.1	Bortførerens køn og nationalitet	57
10.1.2	Hvortil bortføres børnene?	57
10.1.3	Antallet af sager i Danmark og deres udfald	58
10.2	Uden for konventionernes område	59
10.2.1	Antal indgåede sager siden 1991	60
10.2.2	Sagsbehandlingstid for løste sager	60
10.2.3	Afsluttede sager	61
10.2.4	Henlagte sager	61
10.2.5	Verserende sager	61
10.2.6	Hvem bortfører?	62

DEL II – Initiativer, overvejelser og anbefalinger

11	Allerede gennemførte initiativer	64
11.1	Rådgivningslinje – tlf.nr. 40 50 50 26	64
11.2	Hjemmeside om børnebortførelse	65
11.3	Kontaktgruppe	65
12	Arbejdsgruppens overvejelser om forholdet til andre lande	66
12.1	Vurdering af det internationale samarbejde inden for konventionerne	66
12.2	Vurdering af det internationale samarbejde uden for konventionerne	69
12.2.1	Bilaterale aftaler med lande uden for Haagerkonventionen	70
12.2.2	Mulighederne for at få tredjelande til at tiltræde Haagerkonventionen	72
12.2.3	Andre tiltag i international sammenhæng	73
13	Arbejdsgruppens overvejelser og anbefalinger om nationale initiativer	74
13.1	Information og samarbejde	74
13.2	Praktisk og økonomisk bistand	75
13.3	Retshjælp til den efterladte forælder	75
13.4	Pasreglerne	77
13.5	Ægteskabsloven	78

BILAG

- i. Oversigt over lande, som Danmark samarbejder med om børnebortførelser.
- ii. Anmodningsskema om tilbagegivelse af et barn efter Haagerkonventionen.
- iii. Høring om politikredsens behandling af sager vedr. bortførelse af børn til udlandet, Redegørelse af 14. februar 2002 fra Politimesteren i Helsingør.
- iv. Københavns Politis behandling af sager vedrørende bortførelse af børn til udlandet, redegørelse af 11. marts 2002 fra Københavns Politi. Bilagt instruks vedrørende behandling af sager om unddragelse af forældremyndigheden.
- v. Landeoversigt, den europæiske overenskomst om retshjælp.
- vi. Prevention Pack fra Reunite.
- vii. Justitsministeriets pressemeddelelse af 24. april 2002 om oprettelse af Rådgivningslinjen.

1 Indledende bemærkninger

1.1 Arbejdsgruppens nedsættelse

Justitsministeren og udenrigsministeren blev i sommeren 2001 enige om at iværksætte og forestå et udredningsarbejde, som skulle klarlægge mulighederne for at forbedre indsatsen i forbindelse med behandlingen af sager om internationale børnebortførelser, navnlig hvor et barn ulovligt er ført ud af Danmark. På denne baggrund blev der i efteråret 2001 nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter fra Udenrigsministeriet og Justitsministeriet, herunder Civilretsdirektoratet.

Denne rapport er resultatet af arbejdsgruppens arbejde.

Som led i arbejdsgruppens virke er der blevet afholdt et ”stormøde” med en række organisationer m.v. med erfaringer på området. Formålet hermed var at få de forskellige deltageres vurdering af, hvordan en fremtidig indsats på området bør tilrettelægges. Til stormødet var følgende organisationer m.v. inviteret: Advokatrådet, Børnerådet, Børnesagens Fællesråd, Børns Vilkår, Dansk Røde Kors, Daphne, Domstolsstyrelsen, Foreningen Far, Foreningen af Socialchefer i Danmark, Foreningen af Statsamtmand, Kommunernes Landsforening, Mødrehjælpen, Politimesterforeningen, Red Barnet, Rigsadvokaten, Rigspolitichefen, Socialministeriet, Udlændingestyrelsen og UNICEF. Der er endvidere blevet afholdt et særskilt møde med Advokatrådet, og Socialministeriet har medvirket i forbindelse med arbejdsgruppens afsluttende arbejde.

Udover at indhente oplysninger om retsstillingen i Danmark har arbejdsgruppen også indhentet oplysninger om fremmed ret. Da der i England er mange erfaringer med børnebortførelser, valgte repræsentanter fra arbejdsgruppen at foretage en studietur til London med henblik på at indhente engelske erfaringer på området.

1.2 Arbejdsgruppens hovedsynspunkter

Sager om internationale børnebortførelser er ofte yderst komplicerede. Et tilfredsstillende udfald forudsætter en hensigtsmæssig sagsbehandling af de danske myndigheder, men er også afhængig af samarbejdsvilje i de lande, hvor børnene bortføres til. I bedste fald kan konflikten løses ved, at det – eventuelt ved myndighedernes mellemkomst – lykkes at få etableret en dialog mellem forældrene.

Arbejdsgruppen har kunnet konstatere, at det lykkes at få løst størstedelen af de ca. 20 registrerede børnebortførelsessager om året – et tal, der varierer betydeligt fra år til år – hvor et barn eller flere børn er blevet bortført til et andet land. Baggrunden for dette er navnlig, at der er indgået forskellige folkeretlige konventioner om løsning af sagerne, som bliver respekteret af de fleste af de lande, der har tilsluttet sig. Særlig Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige

aspekter af internationale børnebortførelser har vist sig at have stor praktisk betydning. Selv i sager, hvor barnet er bortført til et land, som ikke har tilsluttet sig konventionerne, er erfaringerne fra de senere år, at der findes en løsning i hovedparten af sagerne. Dette sker oftest i minde-
lighed, når det er lykkedes at genskabe kontakten mellem forældrene.

Der er imidlertid også et ikke ubetydeligt antal sager, hvor der ikke findes en løsning. Disse sager påkalder sig naturligvis stor opmærksomhed, da de normalt har store menneskelige omkostninger. Den offentlige debat har i den forbindelse især været optaget af, hvordan de danske myndigheder kan sikre, at de bortførte børn bringes tilbage til Danmark. Da der er tale om en tilsyneladende enkel og menneskeligt let forståelig problemstilling, har antagelsen i store dele af debatten været, at hurtige løsninger måtte kunne tilvejebringes ved en mere beslutsom og bedre koordineret indsats fra de danske myndigheders side.

Det overses dermed, at en dansk afgørelse om forældremyndighed ikke nødvendigvis gælder – eller kan gøres gældende – i andre lande. Dansk politi eller andre danske embedsmænd kan ikke gennemtvunge dansk ret i udlandet, lige så lidt som vi accepterer gennemtvungelse af udenlandsk ret i Danmark, og fremmede afgørelser anerkendes og fuldbyrdes alene, hvis dette følger af det pågældende lands lovgivning. Kulturelle, religiøse og juridiske forhold kan i disse situationer komplicere mulighederne for en løsning.

Arbejdsgruppen finder, at Danmark fortsat bør arbejde målrettet for at have et hensigtsmæssigt samarbejde med de udenlandske myndigheder. Som langsigtet strategi bør dette navnlig ske ved at tilskynde de lande, der står uden for konventionerne, til at indrette deres retssystemer, så de kan tilslutte sig og leve op til de forpligtelser, der udspringer af konventionerne. Det må således forudsættes, at de lande, som Danmark vælger at forpligte sig i forhold til inden for konventionerne, kan antages at kunne og ville opfylde deres forpligtelser. Det skal i øvrigt understreges, at et samarbejde inden for konventionerne indebærer, at man i Danmark – til gengæld for den beskyttelse, som konventionerne giver børn, som er bosat i Danmark – må være parat til at respektere de regler om forældremyndighed m.v., der gælder for børn, som er bosat i andre lande. Det indebærer bl.a. eventuel tilbagegivelse af børn, som føres til Danmark i strid med disse regler. I det omfang disse forhold medfører, at det konkret ikke kan antages at være i dansk interesse at indgå i et gensidigt bindende samarbejde inden for konventionerne, vil det efter arbejdsgruppens opfattelse typisk heller ikke være ønskeligt at stræbe efter en bilateral aftale. I stedet bør de mere eller mindre uformelle kanaler, der benyttes i dag, fortsat anvendes og om muligt forbedres.

Arbejdsgruppen har i forbindelse med udredningen fundet, at de danske myndigheders håndtering af børnebortførelsessagerne i dag i vidt omfang fungerer hensigtsmæssigt. Der er dog også identificeret nogle områder, hvor der vil være mulighed for at styrke indsatsen. Det drejer sig navnlig om bedre samarbejde mellem de mange forskellige myndigheder, der er involveret i bør-

nebortførelsessagerne, og bedre information til forældre, hvis børn er blevet ført ulovligt ud af landet.

For at forbedre indsatsen på disse områder er der allerede under arbejdsgruppens virke taget flere initiativer. Der er bl.a. blevet oprettet en rådgivningslinje (den såkaldte "hotline") for forældre til bortførte børn og for forældre, der frygter bortførelse. Forældre har døgnet rundt mulighed for at henvende sig til rådgivningslinjen med henblik på at få oplysninger om gældende lovgivning, samt hvilke myndigheder der skal rettes henvendelse til i en given situation. Der har været et ganske stort antal henvendelser til rådgivningslinjen siden dens etablering den 1. maj 2002. Endvidere er der blevet taget initiativ til nedsættelse af en kontaktgruppe med repræsentanter for de involverede myndigheder, som skal udveksle erfaringer og koordinere indsatsen på området.

Herudover finder arbejdsgruppen, at der er behov for en forbedring af den økonomiske bistand til forældrene. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der indføres en adgang til at yde retshjælp til forældre til bortførte børn til dækning af bl.a. udgifterne ved at føre en retssag i udlandet.

Arbejdsgruppen anbefaler endvidere en ændring af pasloven, der ved at give mulighed for at inddrage en nærtståendes pas med henblik på sletning af et barn, som er i fare for at blive bortført, vil kunne bidrage til forebyggelse af børnebortførelser. Endelig foreslås en ændring af ægteskabsloven, der vil gøre børnebortførelse til en umiddelbar skilsmissegrund.

1.3 Redegørelsens opbygning

En børnebortførelsessag kan rumme mange aspekter, både i relation til rådgivning, national og udenlandsk ret samt praktisk og økonomisk bistand. Området kompliceres af, at forskellige regler og forskellige myndigheder er involveret.

Denne udredning er koncentreret om, men ikke begrænset til at afdække de områder, som hører under Udenrigsministeriets og Justitsministeriets, herunder Civilretsdirektoratets områder. Arbejdsgruppen har også indhentet oplysninger om fremmed ret.

Redegørelsen indeholder først en beskrivende del, hvor de forskellige regelsæt belyses, ligesom det praktiske forløb af en bortførelsessag inden og uden for konventionerne gennemgås. Den beskrivende del indeholder også en gennemgang af fremmed ret og et afsnit med statistiske oplysninger.

Redegørelsen indeholder dernæst i del II en gennemgang af allerede gennemførte initiativer, arbejdsgruppens overvejelser om forholdet til andre lande samt arbejdsgruppens overvejelser og anbefalinger vedrørende fremtidige initiativer.

DEL I – Beskrivelse af gældende retstilstand m.v.

2 Intern dansk regulering

I dette afsnit gives en kort beskrivelse af de danske regler om forældremyndighed samt den bi-stand, som forældre kan få fra myndighederne dels til at opnå en aftale eller en afgørelse om barnets forhold, dels til at få en eventuel afgørelse eller aftale overholdt inden for landets grænser.

2.1 Forældremyndighed

2.1.1 Begrebet forældremyndighed

Børn og unge under 18 år er under forældremyndighed, medmindre de har indgået ægteskab, jf. § 1 i lov om forældremyndighed og samvær (lov nr. 387 af 14. juni 1995 om forældremyndighed og samvær med senere ændringer).

Ifølge lovens § 2 skal den, der har forældremyndigheden over et barn, drage omsorg for barnet, og den pågældende kan træffe afgørelse om barnets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Forældremyndighedsindehaveren har med andre ord dels en pligt til at drage omsorg for barnet, dels en beføjelse til at træffe beslutninger på barnets vegne, og kan således bestemme, hvor barnet skal bo, hvad barnet skal lave, hvor barnet skal gå i skole osv.

Har forældrene fælles forældremyndighed over et barn, skal de normalt være enige om alle væsentlige forhold vedrørende barnet. Ingen af forældrene har fortrinsret til at træffe beslutninger. Enhver af forældrene kan dog normalt på egen hånd træffe beslutninger om spørgsmål af dagligdags karakter.

2.1.2 Gifte forældre

Er forældrene gift med hinanden ved barnets fødsel, eller indgår de senere ægteskab, har de fælles forældremyndighed over deres fælles børn, jf. § 4 i lov om forældremyndighed og samvær.

Ved samlivsophævelse fortsætter den fælles forældremyndighed, medmindre en af forældrene anmoder om ophævelse af den. Det samme gælder ved separation eller skilsmisse.

Efter samlivsophævelsen kan enhver af forældrene dog når som helst kræve den fælles forældremyndighed bragt til ophør. I så fald kan forældrene med statsamtets godkendelse aftale, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene, jf. lovens § 9. Kan forældrene ikke blive enige, afgør retten under særligt hensyn til, hvad der er bedst for barnet, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden alene.

Når forældremyndigheden er placeret hos den ene af forældrene, kan forældrene efterfølgende aftale fælles forældremyndighed, eller at forældremyndigheden overføres til den anden, jf. lovens § 6 og § 11. Aftalen skal godkendes af statsamtet.

Er forældrene ikke enige om overførsel af forældremyndigheden, kan retten efter lovens § 13, når særlige grunde taler derfor, overføre forældremyndigheden til den anden, hvis det er bedst for barnet, navnlig på grund af væsentligt forandrede forhold. Ved afgørelsen skal det tillægges vægt, om indehaveren af forældremyndigheden uden rimelig grund hindrer gennemførelsen af samvær.

2.1.3 Ugifte forældre

Er forældrene ikke gift med hinanden ved barnets fødsel, har moderen som udgangspunkt forældremyndigheden alene, jf. § 5, stk. 2, i lov om forældremyndighed og samvær.

Forældre, der ikke er gift med hinanden, har dog fælles forældremyndighed, hvis de i forbindelse med registreringen eller anerkendelsen af faderskabet afgiver en erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet, jf. lovens § 5, stk. 1. Forældrene kan også indgå aftale om fælles forældremyndighed, jf. lovens § 6. En sådan aftale skal anmeldes til statsamtet.

Har forældre, der ikke er gift med hinanden, levet sammen i længere tid, og kræver faderen mod moderens protest forældremyndigheden ved samlivets ophør, afgør retten under særligt hensyn til, hvad der er bedst for barnet, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden alene, jf. lovens § 12, stk. 1.

Har forældrene ikke boet sammen med hinanden i længere tid, kan forældremyndigheden af retten overføres fra moderen til faderen, hvis ændringen er bedst for barnet. Ved afgørelsen skal det tillægges vægt, om indehaveren af forældremyndigheden uden rimelig grund hindrer gennemførelsen af samvær, jf. lovens § 12, stk. 2.

Ved ophævelse af fælles forældremyndighed og overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden gælder som nævnt ovenfor i øvrigt lovens § 9 og § 11.

2.2 Mægling og sagkyndig rådgivning

Det er først og fremmest overladt til forældrene at indgå aftaler om barnets forhold, herunder om forældremyndighed og samvær.

Hvis forældrene ikke kan blive enige om spørgsmål om forældremyndighed eller samvær, kan statsamterne tilbyde dem gratis hjælp i form af børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling

(mediation) til at finde en løsning på deres konflikter. I rådgivnings- og mæglingssituationer tages der udgangspunkt i, hvad der er bedst for barnet.

Statsamterne kan også tilbyde børn rådgivning. Reglerne herom findes i § 28 i lov om forældremyndighed og samvær.

2.3 Civilretlig beskyttelse

Hvis en godkendt aftale eller en afsagt dom om forældremyndighed ikke opfyldes frivilligt, kan den tvangsfuldbyrdes af fogedretten, jf. § 478, stk. 1, nr. 1-3, i retsplejeloven (lovbekendtgørelse nr. 777 af 16. september 2002). Private aftaler, der ikke er nedfældet i retsbog eller godkendt af statsamtet, kan ikke danne grundlag for tvangsfuldbyrdelse.

Ved tvangsfuldbyrdelsen kan fogedretten anvende tvangsbøder eller umiddelbar magtanvendelse, herunder foretage udgående fogedforretning, jf. retsplejelovens § 536.

Fuldbyrdelse kan dog ikke ske, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsættes for fare.

I tvivlstilfælde kan fogedretten udsætte sagen på indhentelse af en sagkyndig erklæring.

2.4 Strafferetlig beskyttelse

Forældremyndigheden er strafferetligt beskyttet ved § 215 i straffeloven (lovbekendtgørelse nr. 779 af 16. september 2002). Efter denne bestemmelse straffes den, som unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg eller bidrager til, at han unddrager sig sådan myndighed eller forsorg.

Bestemmelsen beskytter forældremyndighedsindehaverens rettigheder over barnet og tager hensyn til barnet ved at sikre, at barnet står under forældremyndighedsindehaverens omsorg og varetægt.

De strafferetlige aspekter af børnebortførelser er beskrevet nedenfor i afsnit 7.1.

3 Forebyggelse af børnebortførelser til udlandet

3.1 Civilretlig beskyttelse

Dette afsnit giver en kort beskrivelse af de familieretlige regler, der gælder med henblik på at forebygge, at børn bortføres til udlandet.

3.1.1 Samtykke til udrejsen

Hvis den ene forælder har *forældremyndigheden alene*, har kun denne forælder kompetence til at træffe beslutninger vedrørende barnets forhold. Forældremyndighedsindehaveren vil derfor altid kunne bringe barnet ud af landet, også selv om den anden forælder protesterer imod dette. Omvendt kan den af forældrene, som er uden del i forældremyndigheden, kun bringe barnet ud af landet, hvis forældremyndighedsindehaveren er indforstået hermed. Som udgangspunkt antages det dog, at samværsresolutioner umiddelbart kan udøves i de øvrige nordiske lande.

Har forældrene *fælles forældremyndighed*, træffer de i fællesskab bestemmelse om barnets forhold, herunder om barnet skal bo eller opholde sig i udlandet.

Har forældrene fælles forældremyndighed, men er de uenige om, hvem af dem der skal have forældremyndigheden over barnet, skal de begge efter § 3 i lov om forældremyndighed og samvær give samtykke til, at barnet forlader landet. Kravet om samtykke til udrejse gælder, hvis der er anlagt en retssag om forældremyndighed eller taget initiativ hertil ved eksempelvis at søge fri proces, eller hvis det på anden måde konstateres, at forældrene er uenige om forældremyndigheden. Der skal næppe meget til for at statuere uenighed, jf. Familieretten, 3. udg., 2001 af Linda Nielsen og Jesper Vorstrup Rasmussen, side 457. Den omstændighed, at barnet fjernes fra sit sædvanlige opholdssted e.l., vil ofte kunne indicere en sådan uenighed. Der stilles ikke krav om, at forældrene har ophævet samlivet.

Er forældrene uenige om forældremyndighedsspørgsmålet, skal der gives samtykke til alle rejser til udlandet, også til helt korte rejser. Dette gælder også for rejser til de andre nordiske lande. Rejser til Grønland og Færøerne er ikke omfattet af samtykkekravet.

Samtykke kan gives både mundtligt og skriftligt. Samtykket kan tilbagekaldes uden særlig begrundelse.

Bestemmelsen i § 3 gælder kun, hvor der er uenighed om forældremyndigheden, men derimod ikke, hvor der er uenighed om samvær eller andre spørgsmål vedrørende barnet.

3.1.2 Midlertidig forældremyndighed – under retssager

Efter § 22 i lov om forældremyndighed og samvær kan domstolene i tilfælde, hvor der er anlagt retssag om forældremyndighed, træffe afgørelse om, hvem forældremyndigheden midlertidigt skal tilkomme.

Bestemmelsen kan anvendes såvel under retssager om ophør af fælles forældremyndighed som under retssager om overførsel af forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden.

Afgørelser efter § 22 træffes under hensyn til, hvad der er bedst for barnet under sagen.

Behovet for at få en afgørelse om midlertidig forældremyndighed under en forældremyndigheds-sag anlagt for retten kan være påtrængende, hvis der f.eks. er risiko for, at den forælder, som hidtil har haft forældremyndigheden alene, vil bringe barnet til udlandet for at foregribe den kommende afgørelse.

3.1.3 Midlertidig forældremyndighed – administrative afgørelser i bortførelsessituationer

Efter § 23 i lov om forældremyndighed og samvær kan der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis forældrene har fælles forældremyndighed, og der er risiko for, at den ene forælder vil bringe barnet ud af landet og derved foregribe en afgørelse om forældremyndigheden efter dansk ret. Sådanne afgørelser træffes af Civilretsdirektoratet.

Det er en forudsætning for at anvende bestemmelsen, at forældrene er uenige om forældremyndigheden over barnet som beskrevet ovenfor i afsnit 3.1.2.

Bestemmelsen kan anvendes, selv om der er indledt en forældremyndighedssag ved statsamtet eller retten.

Det er endvidere en betingelse, at der foreligger en aktuel bortførelsesrisiko. Typisk er der tale om situationer, hvor den ene forælder er forsvundet sammen med barnet, og hvor oplysningerne i sagen tyder på, at den pågældende forælder vil udrejse af Danmark med barnet.

I sager om midlertidig overførsel af forældremyndighed, som ikke umiddelbart kan afvises, vil Civilretsdirektoratet normalt straks bede politiet foretage de undersøgelser, der er beskrevet nedenfor, og afgørelsen vil normalt blive baseret på de oplysninger, som politiet tilvejebringer.

Der stilles ikke krav om dokumentation for, at barnet er ved at blive bragt ud af landet. Det er tilstrækkeligt, at det er sandsynliggjort, at barnet er ved at blive bortført til udlandet.

Efter forvaltningslovens § 19, stk. 2, nr. 3, gælder forpligtelsen til at foretage partshøring ikke, hvis en parts interesse i, at sagens afgørelse udsættes med henblik på partshøring, findes at burde vige for væsentlige hensyn til private interesser, der taler imod en sådan udsættelse.

Hensynet til at sikre barnets forbliven i Danmark vil normalt kunne danne grundlag for at overføre forældremyndigheden uden partshøring af den anden forælder. Civilretsdirektoratet kan efter §

27 i lov om forældremyndighed og samvær ændre en afgørelse om midlertidig forældremyndighed, hvis det skønnes at være til barnets bedste.

Når det er sikkert, at barnet ikke længere befinder sig i landet, vil Civilretsdirektoratet normalt ikke kunne træffe en midlertidig forældremyndighedsafgørelse. Hvis den tilbageblevne forælder ønsker forældremyndigheden overført, må vedkommende i stedet anlægge retssag om ophør af den fælles forældremyndighed. Såfremt der anlægges sag, kan der af retten under sagen træffes beslutning om, at barnets udrejse fra Danmark eller tilbageholdelse i udlandet er ulovlig, jf. § 20, stk. 2, i børnebortførelsesloven (loven er nærmere beskrevet i afsnit 4).

3.2 Strafferetlig beskyttelse og politiets opgave

Ovenfor er redegjort for de situationer, hvor en forælders udrejse med barnet til udlandet kræver samtykke fra den anden forælder.

Den faktiske beskyttelse mod, at et barn uretmæssigt føres ud af landet, ligger imidlertid i de muligheder, som politiet har for fysisk at forhindre, at barnet forlader landet.

Foreningen af Politimestre i Danmark har i et brev af 19. marts 2002 (Aktuel orientering 4/2002) om børnebortførelser redegjort nærmere for det samarbejde og den opgavefordeling, der i forbindelse med børnebortførelser er mellem Civilretsdirektoratet og politiet. Vedrørende politiets muligheder for at gribe ind er bl.a. anført følgende:

”Henviser Civilretsdirektoratet den pågældende til politiet eller retter vedkommende selv direkte henvendelse til politiet, har politiet mulighed for at gribe ind for at forhindre en overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 2, jf. § 3 i lov om forældremyndighed og samvær. Politiets indgriben kræver **ikke**, at der administrativt er taget stilling til en anmodning om midlertidig overførsel af forældremyndigheden i medfør af § 23 i lov om forældremyndighed og samvær.

Kan en anmeldelse af en børnebortførelse ikke umiddelbart afvises som åbenbart grundløs, bør politiet straks indlede en efterforskning i sagen.

Følgende momenter kan i den forbindelse eventuelt søges undersøgt:

- Er den anden af forældrene på sin bopæl?
- Mangler den anden af forældrenes eller barnets pas eller personlige papirer?
- Mangler der tøj og personlige ejendele hos den anden af forældrene?
- Har den anden af forældrene bestilt flybilletter eller lignende til et andet land?
- Hvornår er den anden af forældrene og barnet sidst set?
- Er den anden af forældrene udeblevet fra sit arbejde?

Hvis det på baggrund af disse undersøgelser eller ud fra karakteren af anmelderens oplysninger i øvrigt må befrygtes, at barnet uretmæssigt er ved at blive bragt ud af landet, skal politiet straks foretage nødvendige skridt med henblik på at forhindre barnets udrejse.

Selv om barnet er blevet ført ud af landet, bør politiet alligevel straks indlede efterforskningen mod den eller dem, der har bortført barnet, eller medvirket ved bortførelsen. Dette kan have betydning for mulighederne for at få barnet tilbage fra udlandet.”

Politiets rolle og de strafferetlige aspekter er i øvrigt nærmere beskrevet i afsnit 7.

4 Det internationale civilretlige samarbejde vedrørende børnebortførelser

Som beskrevet ovenfor giver de danske regler mulighed for, at forældrene kan få bistand fra myndighederne til at få løst eventuelle konflikter om forældremyndighed m.v., ligesom en indehaver af forældremyndigheden kan få hjælp til at få sit barn tilbage, hvis den anden forælder ikke respekterer forældremyndighedsafgørelsen. De danske regler gælder imidlertid kun inden for landets grænser.

Situationen kan derfor være ganske anderledes i de tilfælde, hvor barnet bliver bortført til udlandet eller ulovligt tilbageholdes der. I sådanne tilfælde vil den efterladte forælders mulighed for at få barnet tilbage i vidt omfang afhænge af lovgivningen i det land, hvor barnet er blevet bortført til. For en række landes vedkommende vil retssystemet og kulturelle, religiøse og familiemæssige forhold adskille sig fra, hvad der gælder her i landet.

I 1980 blev der vedtaget to internationale konventioner, hvis formål er at imødegå, at der sker internationale børnebortførelser, og at løse de problemer, der opstår, hvis et barn alligevel er blevet bortført fra ét land til et andet. Det drejer sig om Europarådskonventionen af 20. maj 1980 og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980.

Begge konventioner er tiltrådt af Danmark og er gennemført i dansk ret ved børnebortførelsesloven (lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser)). Anvendelsesområdet for den danske gennemførelseslov er navnlig de situationer, hvor et barn bortføres fra udlandet til Danmark. Loven finder – bortset fra § 20 – ikke anvendelse på den modsatte situation, hvor et barn bortføres fra Danmark til udlandet. Her må man over for konventionsstaterne påberåbe sig konventionen direkte eller de gennemførelseslove, hvorved konventionerne er inkorporeret i konventionsstatens lovgivning.

Herudover har der i mange år inden for de nordiske lande været et samarbejde, således at myndighederne anerkender og fuldbyrder afgørelser om forældremyndighed og samvær, der er truffet i et af de øvrige nordiske lande. Se nærmere herom i afsnit 4.5.

Nedenfor beskrives de nævnte konventioner m.v. nærmere.

4.1 Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige aspekter af internationale børnebortførelser

Haagerkonventionen, som omfatter børn under 16 år, har til formål at sikre en umiddelbar tilbagegivelse af et barn, som er ulovligt bortført til eller tilbageholdt i et andet land end der, hvor barnet normalt bor. Konventionen tilstræber en genoprettelse af den faktiske tilstand, således at eventuelle tvister om forældremyndighed og samvær kan finde deres endelige afgørelse i barnets oprindelsesland.

En bortførelse eller tilbageholdelse er ulovlig, hvis den strider mod en forældremyndighedsindehavers rettigheder, som rent faktisk blev udøvet på det tidspunkt, da barnet blev bortført eller tilbageholdt, jf. konventionens artikel 3 og børnebortførelseslovens § 10, stk. 2.

Både spørgsmålet om, hvem der havde forældremyndigheden, og spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en ulovlig børnebortførelse eller tilbageholdelse, skal afgøres efter loven i det konventionsland, hvor barnet havde fast bopæl umiddelbart før bortførelsen/tilbageholdelsen. Retten til at kræve et barn tilbage kan bero direkte på loven, på en afgørelse truffet af en kompetent myndighed eller på en aftale, som har gyldighed i det pågældende land. I tilfælde, hvor et barn fjernes fra Danmark til et andet konventionsland, vil dansk ret således være afgørende for, om der foreligger en ulovlig børnebortførelse. Konventionen vil kunne anvendes både i tilfælde, hvor den efterladte forælder havde forældremyndigheden alene, og i tilfælde, hvor forældrene havde fælles forældremyndighed, men hvor barnet er rejst ud af Danmark uden samtykke fra den pågældende, jf. § 3 i lov om forældremyndighed og samvær og ovenfor i afsnit 3.1.1.

Foreligger der en ulovlig børnebortførelse, har den konventionsstat, hvor barnet befinder sig, som udgangspunkt pligt til at udlevere barnet. Dette gælder også, selv om forældremyndigheds-spørgsmålet ville blive bedømt anderledes efter dette lands egen lovgivning.

Af hensyn til barnet gælder der dog en række nærmere afgrænsede undtagelser, hvorefter tilbagegivelse kan nægtes efter en konkret vurdering, hvor det er åbenbart, at en tilbagegivelse vil være i strid med barnets bedste.

For det første kan tilbagegivelse nægtes, hvis der på tidspunktet for indgivelse af anmodning om tilbagegivelse er gået et år siden bortførelsen eller tilbageholdelsen, og barnet er faldet til i de nye omgivelser, jf. konventionens artikel 12 og lovens § 11, nr. 1.

For det andet kan tilbagegivelse nægtes, hvis denne vil indebære alvorlig risiko for barnets sjælelige eller legemlige sundhed eller på anden måde sætter barnet i en situation, som det ikke bør tåle, jf. herved artikel 13 og lovens § 11, nr. 2.

For det tredje kan tilbagegivelse nægtes, hvis barnet selv modsætter sig tilbagegivelsen og har opnået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening, jf. herved artikel 13 og lovens § 11, nr. 3.

Endelig findes der en såkaldt ”ordre public klausul”, hvorefter tilbagegivelse kan nægtes, hvis den ikke vil være forenelig med grundlæggende principper til beskyttelse af menneskelige friheder og rettigheder, jf. herved artikel 20 og lovens § 11, nr. 4.

Konventionen indeholder krav om, at sager om tilbagegivelse skal behandles hurtigst muligt, jf. artikel 2 og 11 samt lovens § 15.

I konventionen lægges der vægt på, at konventionsstaterne understøtter en frivillig udlevering af barnet. Myndighederne i det land, hvor barnet er bortført til, må således undersøge mulighederne herfor.

For at sikre, at oprindelseslandets afgørelse om forældremyndighed ikke kan tilsidesættes ved, at bortføreren anlægger sag om forældremyndighed i det land, hvor barnet er bortført til, bestemmer konventionen ligeledes, at der ikke kan træffes afgørelse om forældremyndighed i det land, hvor barnet er bortført til, så længe der verserer en sag om tilbagegivelse, jf. artikel 16.

I Danmark træffes afgørelser om, at et barn skal tilbagegives i henhold til Haagerkonventionen, af domstolene (fogedretten). Tilsvarende gælder i langt de fleste lande, der har tiltrådt konventionen.

For at sikre samarbejdet på tværs af landegrænserne i bortførelsessager kræver konventionen, at der i hver konventionsstat oprettes en centralmyndighed. I Danmark er Civilretsdirektoratet udpeget som centralmyndighed. Centralmyndighedernes opgaver er nærmere beskrevet i afsnit 4.4.

Når en stat vælger at tiltræde konventionen, får konventionen kun virkning i forholdet mellem den pågældende stat og de kontraherende stater, som afgiver erklæring om at acceptere tiltrædelser, jf. konventionens artikel 38. Pr. 8. november 2002 havde i alt 70 lande tiltrådt konventionen, mens konventionen for Danmarks vedkommende var trådt i kraft i forhold til 39 lande. Dette hænger sammen med, at man fra dansk side bl.a. lægger vægt på, at den anden stat må forventes at kunne leve op til de forpligtelser, som følger af konventionen. I modsat fald risikerer man et ulige forhold, hvor man fra dansk side f.eks. vil skulle udlevere et barn på baggrund af en forældremyndighedsafgørelse fra et andet land, som ville have fået et andet resultat i Danmark, mens der ikke er sikkerhed for, at et dansk barn, som bortføres til det samme land, vil blive tilbagegivet til Danmark. Disse overvejelser er selvsagt særligt vægtige i forhold til lande, hvis familieretlige traditioner afviger meget fra de danske.

I **bilag i** er medtaget en oversigt over, hvilke lande konventionen gælder i forhold til.

4.2 Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser

Europarådskonventionen er en anerkendelses- og fuldbyrdelseskonvention vedrørende afgørelser om forældremyndighed og samvær og omfatter dermed andre situationer end bortførelsestilfældene.

Hovedreglen er, at afgørelser om forældremyndighed eller samvær, som er truffet i en kontraherende stat, også skal lægges til grund i de andre konventionsstater.

En dansk afgørelse har således samme retsvirkninger i de øvrige konventionsstater som en afgørelse truffet af den kompetente myndighed i de pågældende lande. Dette gælder også, selv om forældremyndighedsspørgsmålet ville være afgjort anderledes i det pågældende land.

Konventionen forudsætter, at der foreligger en afgørelse, der kan fuldbyrdes. Konventionen er således ikke umiddelbart anvendelig i de tilfælde, hvor forældremyndigheden beror direkte på loven. I disse tilfælde må der først opnås en afgørelse om, hvorvidt en bortførelse er ulovlig, inden konventionens regler om anerkendelse og fuldbyrdelse i en anden stat kan anvendes.

Tilsvarende Haagerkonventionen gælder der efter Europarådskonventionen en række nærmere afgrænsede undtagelser, hvorefter fuldbyrdelse kan nægtes efter en konkret vurdering.

Efter Europarådskonventionens artikel 10 og børnebortførelseslovens § 6 kan anerkendelse og fuldbyrdelse af en udenlandsk afgørelse om forældremyndighed eller samvær således nægtes, hvis

- dette vil være åbenbart uforeneligt med landets grundlæggende principper for familiers og børns retsforhold,
- ændrede forhold gør det åbenbart uforeneligt med barnets bedste,
- barnet, da sagen blev anlagt i oprindelsesstaten, var statsborger eller havde bopæl i modtagerlandet – det vil sige den stat, som anmodningen om anerkendelse eller fuldbyrdelse rettes til – uden at have en tilsvarende tilknytning til oprindelsesstaten,
- barnet på det tidspunkt, da sagen blev indledt i oprindelsesstaten, var statsborger både i oprindelsesstaten og modtagerlandet og havde bopæl i modtagerlandet,
- barnet selv har ret til at bestemme sin bopæl ifølge loven i den stat, hvor det er statsborger eller har bopæl, eller

- afgørelsen er i strid med en anden afgørelse truffet i en sag anlagt f.eks. i modtagerlandet, før anmodningen om anerkendelse fremsættes, og nægtelse stemmer med, hvad der er bedst for barnet (§ 7 i loven).

Tilsvarende Haagerkonventionen udpeger de kontraherende stater efter Europarådskonventionen en centralmyndighed.

Konventionens geografiske anvendelsesområde fremgår af den oversigt, der er vedlagt som **bilag i**.

4.3 Haagerkonventionen af 19. oktober 1996

Konventionen, hvis fulde titel er Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om retternes kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældremyndighed og foranstaltninger til beskyttelse af mindreårige, er en opfølgning på en eksisterende konvention fra 1961, der omhandler myndighedernes kompetence og lovvalg vedrørende beskyttelse af mindreårige.

I modsætning til Haagerkonventionen fra 1980, der er omtalt ovenfor i afsnit 4.1, indfører 1996-konventionen bl.a. fælles regler for kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse og kan således anskues som et supplement til 1980-konventionen.

Under konventionen fra 1996 falder bl.a. spørgsmål om forældremyndighed og samvær, barnets opholdssted, herunder spørgsmål, der relaterer sig til børnebortførelser, værgemål og barnets anbringelse i pleje m.v.

Konventionen er baseret på, at det først og fremmest er retterne i den kontraherende stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, der har kompetence, jf. artikel 5. Afgørelser anerkendes automatisk, og de kontraherende stater skal anvende en enkel og hurtig fuldbyrdelsesprocedure. Der er også oprettet en mekanisme for samarbejde mellem myndighederne.

Udgangspunktet om, at det er retterne i den stat, hvor barnet opholder sig, der har kompetence i sager vedrørende barnet, fraviges efter artikel 7, hvis barnet uretmæssigt, f.eks. ved bortførelse, er blevet ført dertil. I sådanne sager vil retterne i det land, hvorfra barnet er blevet bortført, bevare kompetencen, så længe barnet ikke har fået sædvanligt opholdssted i det andet land. Herudover er overgangen af kompetencen betinget af, *enten* at de personer eller institutioner, som har bestemmelsesret over barnet, har godkendt fjernelsen eller tilbageholdelsen af barnet, *eller* at barnet har opholdt sig i det pågældende land i over et år fra det tidspunkt, hvor der ville have været mulighed for at tage skridt til at få barnet tilbage, at det er faldet til i de nye omgivelser, og at der ikke verserer en sag om tilbagegivelse.

Det følger af artikel 50 i 1996-konventionen, at 1980-konventionen stadig skal finde anvendelse imellem stater, som har ratificeret begge konventioner. Dog vil der ikke være noget til hinder for at anvende 1996-konventionens regler med henblik at fuldbyrde en forældremyndighedsafgørelse, således at der vil ske tilbagegivelse af et barn, som uretmæssigt er fjernet eller tilbageholdt.

Fire lande har indtil videre ratificeret 1996-konventionen, der trådte i kraft den 1. januar 2002: Monaco, Tjekkiet, Slovakiet og Marokko. Endvidere har Estland tiltrådt konventionen, men konventionen vil for Estlands vedkommende kun blive virksom i det omfang, de tiltrådte lande ikke inden den 20. februar 2003 har gjort indvendinger mod Estlands tiltrædelse.

For så vidt angår de øvrige EU-landes eventuelle tiltrædelse, pågår der overvejelser om, i hvilket omfang og under hvilke betingelser de enkelte medlemslande vil kunne tiltræde konventionen. Danmark har på grund af sit forbehold vedrørende det civile samarbejde principielt mulighed for at tiltræde konventionen uanset udfaldet af overvejelserne i EU, men har indtil videre valgt at afvente resultatet af overvejelserne blandt de øvrige medlemslande.

4.4 Centralmyndighederne

Som nævnt ovenfor forudsætter både Haagerkonventionen (her som i det følgende vil "Haagerkonventionen" henvise til konventionen af 1980) og Europarådskonventionen, at der etableres et nært samarbejde mellem de kontraherende stater. Det er derfor fastsat i konventionerne, at hver stat udpeger en centralmyndighed. Centralmyndighederne har dels en række generelle opgaver, dels en række pligter i forbindelse med behandlingen af konkrete sager.

Centralmyndighedens opgave er at modtage og videreformidle konkrete henvendelser om tilbagegivelse af børn efter konventionerne samt løbende at bistå i kontakten mellem myndighederne og parterne i de to involverede lande. Centralmyndigheden har således en koordinerende rolle i de konkrete sager.

Efter Haagerkonventionens artikel 7 og Europarådskonventionens artikel 5 har centralmyndigheden en række opgaver, som den enten direkte eller ved mellemlid skal sørge for bliver udført i forbindelse med behandlingen af den konkrete sag.

Centralmyndigheden har pligt til at finde ud af, hvor barnet befinder sig, og skal tage forholdsregler, som forhindrer, at barnets eller de berørte parter interesser skades. Det drejer sig bl.a. om at forhindre, at barnet føres ud af landet, eller at den forælder, der har bortfjernet barnet, "går under jorden".

Efter Haagerkonventionens artikel 7(2)c har centralmyndigheden pligt til at søge en frivillig tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringe en forligsmæssig løsning.

Konventionen giver mulighed for, at centralmyndigheden kan foranledige, at opgaverne udføres af andre kompetente myndigheder. Selve afgørelsen om tilbagegivelse af barnet træffes normalt af domstolene. Det vil dog afhænge af lovgivningen i det pågældende land, hvem der er den kompetente myndighed.

Centralmyndigheden skal efter Haagerkonventionen om nødvendigt udveksle oplysninger om barnets sociale baggrund og gennemføre hensigtsmæssige foranstaltninger for at sikre, at barnet tilbagegives i god behold.

Herudover har centralmyndighederne en almindelig pligt til at samarbejde på et mere generelt plan, jf. Haagerkonventionens artikel 7(1) og Europarådskonventionens artikel 3, herunder at give hinanden oplysninger om deres eget lands lovgivning. Herudover skal centralmyndighederne holde hinanden underrettet om de vanskeligheder, der kan tænkes at opstå ved anvendelsen af konventionen, og så vidt muligt fjerne de hindringer, der måtte være for anvendelsen. Samarbejdet koordineres i vid udstrækning af Haagerkonferencens Permanente Bureau og af Europarådets Generalsekretariat.

I 1988 traf Haagerkonferencen beslutning om, at der skulle afvikles en Special Commission med det formål at undersøge og drøfte den praktiske anvendelse af Haagerkonventionen af 1980. Det første Special Commission-møde blev afholdt i 1989, og der har efterfølgende været afholdt yderligere 3 møder, senest i marts 2001. Herudover har Haagerkonferencens Permanente Bureau påtaget sig en række opgaver med hensyn til indsamling, bearbejdning og formidling af viden om konventionen. Se særligt om INCADAT i afsnit 5.2.2.

Ifølge Europarådskonventionens artikel 28 skal Europarådets generalsekretær afholde periodiske møder med deltagelse af repræsentanter for centralmyndighederne med henblik på at undersøge og lette anvendelsen af konventionen.

4.5 Nordiske konventioner m.v.

4.5.1 Ægteskabskonventionen

I 1931 blev der indgået en konvention om ægteskab, adoption og værgemål mellem de nordiske lande.

Ægteskabskonventionens artikel 8 regulerer bl.a. spørgsmålet om, hvornår et lands myndigheder er kompetente til at træffe afgørelse i en sag om forældremyndighed. Bestemmelsen antages også at omfatte sager om samvær. Konventionen omhandler imidlertid kun børn af gifte forældre og derfor ikke forældremyndigheds- og samværsspørgsmål med hensyn til børn af ugifte forældre.

Efter konventionens artikel 22 har administrative og judicielle afgørelser, som er udfærdiget i overensstemmelse med blandt andet artikel 8 i en af staterne, gyldighed i de andre stater uden særlig stadfæstelse og uden prøvelse af afgørelsens rigtighed eller dens forudsætninger med hensyn til bopæl eller statsborgerret i den ene eller den anden af de kontraherende stater. Bestemmelsen fastslår alene afgørelsens bindende virkninger og gælder kun nordiske afgørelser om forældremyndighed vedrørende nordiske statsborgere og deres børn. Den omhandler som nævnt ikke afgørelser om forældremyndighed for forældre, som ikke er eller har været gift med hinanden.

4.5.2 Nordisk Domslov

Konventionen af 11. oktober 1977 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om privatretlige krav ("Nordisk Domslov") er ratificeret af alle de nordiske lande på nær Island, og er i Danmark gennemført ved den nordiske domslov (lovbekendtgørelse nr. 635 af 15. september 1986).

Efter lovens § 5 kan retsafgørelser og administrative afgørelser, herunder midlertidige afgørelser, der er truffet i de øvrige lande om forældremyndighed over et barn eller om ret til personligt samkvem med et barn, eller som i øvrigt går ud på, at et barn skal udleveres, fuldbyrdes her i landet. Det er en betingelse, at afgørelsen kan danne grundlag for fuldbyrdelse i det land, hvor den er truffet. Forlig, der er indgået for en domstol, eller aftale, der er godkendt af en administrativ myndighed, er ligeledes omfattet af bestemmelsen.

4.5.3 Udlevering til forsorg

Lov nr. 498 af 23. december 1970 om udlevering til et andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling giver hjemmel til, at personer, der efter beslutning af en myndighed i et andet nordisk land i henhold til vedkommende lands lovgivning om forsorg for børn og unge skal anbringes på institution eller andet særligt opholdssted, af politiet kan udleveres her fra landet til pågældende land.

Loven omfatter anbringelser på børnehjem såvel som i privat familiepleje. Udlevering kan ske, uanset om anbringelsen på børnehjem er sket med forældrenes samtykke. Det er en betingelse for udlevering, at beslutningen om anbringelse kan fuldbyrdes i det land, hvor den er truffet. Loven medfører ingen pligt til udlevering. Imidlertid forudsættes det, at udlevering finder sted, når betingelserne er opfyldt, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder, der taler mod udlevering. Udlevering vil efter omstændighederne kunne nægtes, hvis det er længe siden, den pågældende beslutning blev truffet, og vedkommende nu har tilpasset sig forholdene i Danmark. Udlevering vil ligeledes kunne nægtes, hvis vedkommende har begået en strafbar handling her i landet, og der rejses straffesag mod ham.

Tilsvarende love er gennemført i Finland, Norge og Sverige.

4.6 Bilaterale aftaler

Børnebortførelsesloven åbner mulighed for, at Danmark kan indgå overenskomster med lande, der ikke har tiltrådt Europaråds- eller Haagerkonventionen. Det fremgår af forarbejderne til bortførelsesloven, at et internationalt samarbejde med lande uden for konventionerne kan tænkes i form af bilaterale aftaler eller multinationale aftaler eller i form af aftaler vedrørende enkeltsager.

Efter bortførelsesloven er der mulighed for, at sådanne aftaler kan fravige reglerne i loven, hvis dette måtte være nødvendigt.

Danmark har som det overvejende flertal af andre vestlige lande ikke indgået bilaterale aftaler.

5 Det praktiske forløb af en bortførelsessag inden for konventionerne

5.1 Civilretsdirektoratets funktion i de konkrete sager

Civilretsdirektoratets opgaver som centralmyndighed efter Haagerkonventionen og Europarådskonventionen er koncentreret om at bistå ansøgere med henvendelser til de kompetente udenlandske eller danske myndigheder. Det gælder både, når der er tale om tilbagegivelse af børn fra udlandet til Danmark og tilbagegivelse af børn fra Danmark til udlandet.

5.1.1 Tilbagegivelse af et barn fra udlandet til Danmark

Civilretsdirektoratets opgave i sager om tilbagegivelse af et barn fra udlandet til Danmark er overvejende af formidlende og koordinerende karakter.

En forælder, der har fået bortført sit barn til et konventionsland, henvender sig oftest først telefonisk til Civilretsdirektoratet. Civilretsdirektoratet forsøger i den forbindelse at få så mange oplysninger som muligt om det bortførte barn, bortførselsituationen, forholdet til bortføreren samt et overblik over, hvilke retsafgørelser der eventuelt måtte foreligge. Civilretsdirektoratet rådgiver herefter forælderen om konventionernes anvendelsesområde og centralmyndighedernes rolle samt om procedurerne i en tilbagegivelsessag.

Hvis Civilretsdirektoratet modtager henvendelse i sager, hvor det er klart, at bortfjernelsen af barnet ikke falder ind under konventionernes anvendelsesområder, vejleder Civilretsdirektoratet forælderen om, hvilket skridt den pågældende i stedet kan tage.

Civilretsdirektoratet kan nægte at videreformidle en anmodning om tilbagegivelse til centralmyndigheden i et andet land, hvis det er åbenbart, at anmodningen ikke kan imødekommes. Der kan eksempelvis være tale om, at der er sket bortførsel til et land, hvor konventionerne ikke er gældende, eller situationer, hvor bortfjernelse ikke kan betragtes som ulovlig. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis den forælder, der har bortfjernet barnet, havde og fortsat har den fulde forældremyndighed på tidspunktet for udrejsen. I sådanne tilfælde må Civilretsdirektoratet henvise den tilbageblevne forælder til at anlægge sag om forældremyndighed i det pågældende land. Civilretsdirektoratet vil i øvrigt vejlede om muligheden for at søge om samvær.

Må sagen anses for at være omfattet af konventionerne, får forælderen vejledning om udfyldelse af et skema, som den pågældende samme dag vil få tilsendt, samt vejledning om den dokumentation, der skal vedlægges anmodningen, eksempelvis barnets fødselsattest og afgørelse om forældremyndighed i oversat stand. I denne rapport **bilag ii** er optrykt et anmodningsskema om tilbagegivelse af et barn efter Haagerkonventionen. Skemaet har til formål at tilvejebringe de fornødne oplysninger til brug for sagens afgørelse.

Der kan efter Haagerkonventionen ikke kræves legalisering af dokumenter, men centralmyndigheden kan dog kræve en bekræftet kopi af de relevante afgørelser. Endvidere kan det kræves, at dokumenter oversættes til modtagerstatens originalsprog. Efter Europarådskonventionen skal centralmyndigheden dog modtage henvendelser, der er udfærdiget på fransk eller engelsk, medmindre der er taget forbehold herimod. Efter Haagerkonventionen skal henvendelser til centralmyndighederne være på modtagerstatens originalsprog eller på fransk eller engelsk, såfremt der ikke er taget forbehold heroverfor.

Ofte har en forælder, hvis barn er blevet ulovligt bortført, selv henvendt sig til politiet i forbindelse med eller kort tid efter, at barnet har forladt landet. Hvis dette ikke er tilfældet, vejledes om muligheden for at anmelde bortførslen til politiet, jf. straffelovens § 215.

Behandlingen af den strafferetlige side af sager om børnebortførelser kan få betydning for sagens senere forløb. Dette gør sig særligt gældende i sager, hvor bortføreren er taget til et ukendt land, og hvor det derfor er nødvendigt at efterlyse den pågældende internationalt. Der kan også være tale om, at bortføreren vender tilbage til Danmark uden børnene, og hvor gennemførelse af en straffesag mod bortføreren kan være hensigtsmæssig i forsøget på at formå den pågældende til at medvirke til tilbagegivelse af barnet.

Civilretsdirektoratet sender anmodningen om tilbagegivelse og den fornødne dokumentation til centralmyndigheden i det land, hvortil barnet er bragt.

Civilretsdirektoratet varetager herefter kontakten til centralmyndigheden og supplerer centralmyndigheden med oplysninger om dansk ret, hvis dette er nødvendigt. Civilretsdirektoratet er bindeleddet mellem centralmyndigheden og den anmodende forælder og sørger for, at denne løbende modtager information om sagens gang, ligesom der kan være behov for, at forælderen efter centralmyndighedens anmodning indhenter yderligere dokumentation. Herudover kan Civilretsdirektoratet bistå forælderen med generelle råd og vejledning inden for det familieretlige område. Civilretsdirektoratet kan endvidere undersøge forælders mulighed for at søge retshjælp i udlandet til dækning af advokatomkostninger under sagen.

Hvis der træffes afgørelse om, at barnet skal udleveres, ophører Civilretsdirektoratets opgave som centralmyndighed, når barnet udleveres. Hvis der ikke træffes afgørelse om udlevering, kan Civilretsdirektoratet assistere under en appelsag. Ender sagen med, at barnet ikke udleveres til Danmark, kan Civilretsdirektoratet bistå den tilbageblevne forælder med at formidle en anmodning om fastsættelse af samvær.

Den ovenfor beskrevne procedure er ikke udtømmende, idet forløbet af de enkelte sager og dermed Civilretsdirektoratets bistand varierer fra sag til sag.

5.1.2 Tilbagegivelse af et barn fra Danmark til udlandet

For så vidt angår sager om tilbagegivelse af børn fra Danmark til udlandet, kan det nævnes, at Civilretsdirektoratet i disse sager bistår anmoderen og den udenlandske centralmyndighed med kontakten til fogedretten, der er den kompetente myndighed til at træffe afgørelse om udlevering af barnet. Civilretsdirektoratet foretager en gennemgang af anmodningen for at vurdere, om de nødvendige oplysninger og den nødvendige dokumentation umiddelbart er til stede for at fremme sagen efter konventionerne. Civilretsdirektoratet optræder ikke som part i en bortførelsessag, men har alene opgaver af oplysende og formidlende karakter.

Under sagens behandling sikrer Civilretsdirektoratet, at den anmodende part eller centralmyndighed bliver orienteret om de skridt, som fogedretten eller Civilretsdirektoratet tager i sagen. Civilretsdirektoratet bistår også fogedretten med at fremskaffe oplysninger, som er nødvendige for sagens behandling, herunder oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed om udenlandsk lovgivning eller om barnet.

Efter Haagerkonventionen skal centralmyndigheden træffe foranstaltninger eller medvirke til, at der søges opnået en frivillig tilbagegivelse af barnet. Civilretsdirektoratet har hidtil overladt forligsmæglingen til fogedretten i forbindelse med rettens behandling af sagen.

5.2 Domstolenes behandling af børnebortførelsessager

Kompetencen til at træffe afgørelse om tilbagegivelse af børn er normalt tillagt domstolene, der således er tillagt en central rolle i disse sager.

Domstolenes behandling af tilbagegivelsessager efter konventionerne vil være nærmere reguleret i de forskellige landes nationale lovgivninger. Det er derfor ikke muligt at give en dækkende beskrivelse af hvilken fremgangsmåden, der følges i andre lande.

Med hensyn til fremgangsmåden i Danmark fremgår det af den børnebortførelseslovens § 12, stk. 1, at anmodninger om fuldbyrdelse af en udenlandsk afgørelse efter Europarådskonventionen eller om tilbagegivelse af et barn efter Haagerkonventionen indgives til fogedretten.

Normalt vil anmodningen blive sendt af den udenlandske centralmyndighed til Civilretsdirektoratet, der videresender anmodningen til fogedretten, jf. afsnittet ovenfor om Civilretsdirektoratets funktion i disse sager.

I medfør af lovens § 18, stk. 1, skal sagerne behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 45, 46 og 48. Bestemmelserne i lovens §§ 13-17 indeholder dog særlige regler for sagsbehandlingen.

Fogedretten beskikker en advokat for den, der har indgivet anmodningen, jf. lovens § 18, stk. 2. Retsplejelovens regler i kapitel 31 om fri proces finder her anvendelse.

En anmodning om tilbagegivelse skal indeholde oplysninger om ansøgeren, barnet og den, som påstås at have fjernet eller tilbageholdt barnet, samt en begrundelse for kravet om tilbagegivelse.

Hvis der er tvivl om retsstillingen i det land, hvor barnet boede umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen, kan fogedretten efter lovens § 14, stk. 3, bestemme, at der skal fremlægges en afgørelse fra en myndighed i dette land om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig, jf. Haagerkonventionens artikel 15.

Sager om tilbagegivelse skal afgøres hurtigst muligt, jf. lovens § 15. Hvis udleveringssagen ikke er afgjort inden 6 uger efter, at anmodningen om tilbagegivelse er indgivet til retten, skal retten efter anmodning redegøre for årsagen hertil (Haagerkonventionens artikel 11).

Ifølge Haagerkonventionens artikel 7(2)c er der en pligt til at mægle forlig i sagen. I Danmark overlades forligsmæglingen i praksis til fogedretten i forbindelse med behandlingen af sagen.

Efter Haagerkonventionen og Europarådskonventionen skal der finde en samtale sted med barnet, inden retten træffer afgørelse, hvis barnet har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening. Bestemmelserne er implementeret i lovens § 16.

Lovens § 17 giver fogeden kompetence til efter anmodning ved kendelse at bestemme, at barnet under sagen skal anbringes hos en af forældrene eller et neutralt sted ved de sociale myndigheds foranstaltning. Afgørelsen gælder, indtil der er truffet endelig afgørelse i sagen. Bestemmelsen bruges i tilfælde, hvor der er fare for, at barnet vil lide overlast eller bringes i en utålelig situation, hvis ikke afgørelsen træffes. Bestemmelsen kan endvidere anvendes i tilfælde, hvor der er fare for, at den forælder, som formodes at have bortført barnet, vil gå under jorden eller udrejse af landet (Haagerkonventionens artikel 7(1)b).

Endelig kan det oplyses, at der ikke kan træffes afgørelse i en forældremyndighedssag her i landet, hvis der er fremsat en anmodning om tilbagegivelse, jf. lovens § 19, stk. 1, (Haagerkonventionens artikel 16). Hensigten med konventionen er netop, at afgørelser om forældremyndighed skal træffes i barnets oprindelige hjemland.

5.2.1 Kontaktdommer

På specialkommissionens møde i marts 2001 blev det anbefalet at udpege en eller flere såkaldte kontaktdommere i hver konventionsstat. På baggrund heraf udpegede Domstolsstyrelsen i september 2001 dommer Michael Kistrup, Københavns Byret, som dansk kontaktdommer i relation til Haagerkonventionen om internationale børnebortførelser.

Kontaktdommeren vil kunne yde generel rådgivning til danske fogeder om konventionen. Dette betyder bl.a., at retterne i et vist omfang vil kunne få besvaret generelle spørgsmål om konventionen og dens praktiske anvendelse, når sådanne måtte opstå under behandlingen af konkrete sager. Endvidere vil kontaktdommeren kunne besvare henvendelser fra udenlandske dommere om generelle spørgsmål bl.a. om kompetence og lovgivning i Danmark.

5.2.2 INCADAT

The International Child Abduction Database (INCADAT) er blevet oprettet i 2000 af Haagerkonferencens Permanente Bureau med det formål at offentlig- og tilgængeliggøre nationale domstoles afgørelser efter Haagerkonventionen om udlevering af børn.

Det er tanken, at INCADAT skal fungere som international vidensbank for dommere, centralmyndigheder, advokater og andre med interesse for området.

Det overordnede formål med INCADAT er at fremme en ensartet fortolkning af Haagerkonventionens bestemmelser, hvilket på grund af forskellige retstraditioner, som de enkelte landes retssystemer udspringer af, langt fra er en selvfølge, samt at udbrede en gensidig forståelse blandt de 70 nationer, som indtil nu har tiltrådt konventionen. Begge dele opfattes som essentielt for at realisere formålet med konventionen.

I øjeblikket findes der over 400 afgørelser fra mere end 22 lande på INCADAT, heraf 8 danske kendelser. Civilretsdirektoratet arbejder løbende på at få indlagt flere danske afgørelser i databasen.

6 Det praktiske forløb af en bortførelsessag uden for konventionerne

6.1 Udenrigsministeriets rolle

I de sager, som ikke er omfattet af konventionerne, yder Udenrigsministeriet bistand. En væsentlig del af sagerne vedrører børnebortførelser til lande i Nordafrika og Mellemøsten. Som i andre konsulære sager kan den part, der anmoder om bistand, være dansk statsborger eller udlænding med dansk opholdstilladelse og fastboende i Danmark.

6.2 Hvad kan Udenrigsministeriet gøre?

Når Udenrigsministeriet får kendskab til en sag om en børnebortførelse, typisk i form af en anmodning om bistand fra den forælder, som er blevet efterladt i Danmark uden barnet, undersøges det straks, om bortførelsen har fundet sted til et land, som er omfattet af Haagerkonventionen. Er dette tilfældet, rådes den pågældende til at kontakte Civilretsdirektoratet.

Udenrigsministeriets bistand i sager, der falder uden for Haagerkonventionen, afhænger af de konkrete omstændigheder.

Den typiske bortførelsessituation synes at opstå i forbindelse med kriser i ægteskabet, der fører til, at en af forældrene bortfører et fællesbarn – i nogle tilfælde flere fællesbørn – til sit hjemland, hvor vedkommende enten selv bliver boende sammen med barnet, eller overlader barnet til familiemedlemmer, og derefter selv returnerer til Danmark. Der findes også eksempler på, at familiemedlemmer, tilsyneladende efter aftale med den ene af forældrene, bortfører barnet til deres hjemland.

Som nævnt modtager Udenrigsministeriet oftest den første henvendelse i en børnebortførelsessag fra den forælder, som er blevet efterladt i Danmark. I nogle tilfælde kommer henvendelsen fra de sociale myndigheder, som forælderen har kontakt med i anden anledning, eller politiet, fordi forælderen har anmeldt bortførelsen.

Udenrigsministeriet undersøger, hvem der har forældremyndigheden over det bortførte barn. Den forælder, der er blevet efterladt i Danmark uden barnet, rådgives om muligheden for at anmelde bortførelsen til dansk politi, såfremt dette ikke allerede er sket, med henblik på strafforfølgning i Danmark. Sideløbende hermed rådes vedkommende til at søge juridisk vejledning såvel i Danmark som i barnets opholdsland.

Hvis barnet er ført ulovligt ud af Danmark, forsøger Udenrigsministeriet via den danske ambassade i det pågældende land i første omgang at få kontakt med den forælder, der har bortført barnet, eller dennes familie. Lykkes det, opfordres begge forældre til at ringe eller skrive til hinanden med henblik på opnåelse af enighed om, at barnet skal returneres til den efterladte forælder i Danmark.

Afhængig af omstændighederne i den konkrete sag overvejes, om det vil være hensigtsmæssigt at kontakte myndighederne i det pågældende land samt mulighederne for et positivt udfald af en eventuel lokal domstolsafgørelse. Den danske ambassade vil følge sagens gang, herunder i givet fald rette henvendelse herom til myndighederne. Afhængig af omstændighederne kan sagerne ligeledes rejses på politisk niveau i forhold til de pågældende lande, når lejlighed gives.

Lykkes det at opnå enighed mellem forældrene om, at barnet skal tilbagegives til den efterladte forælder i Danmark, vil den forælder, der har bortført barnet, ofte kræve, at en eventuel politi-anmeldelse trækkes tilbage. I disse tilfælde gøres den bortførende forælder opmærksom på, at der i Danmark er offentlig påtale i denne type sager, og at den efterladte forælder derfor ikke kan efterkomme dette krav. Af hensyn til barnet påtager Udenrigsministeriet sig dog ofte i disse situationer at rette henvendelse til dansk politi og anklagemyndighed. Herved opnås jævnligt betinget tiltalefrafald ("frit lejde") for den bortførende forælder, såfremt denne inden for et bestemt tidsrum returnerer til Danmark med barnet eller sørger for, at familien sender barnet til Danmark. Denne mulighed er erfaringsmæssigt ofte sidste chance for at få barnet tilbage til Danmark. Se nærmere om frit lejde i afsnit 7.3.

Den typiske løsningsmodel er således, at sagerne løses i mindelighed, dvs. at der opnås enighed mellem parterne om, at barnet skal returnere til den efterladte forælder i Danmark.

Den beskrevne proces er især kendetegnet ved, at den i en række sager tager meget lang tid. Ventetiden formildes dog i nogen grad ved, at der undervejs som regel opnås kontakt mellem den efterladte forælder i Danmark og familien i det land, hvortil bortførelsen har fundet sted.

Udenrigsministeriet kan under hele forløbet af en børnebortførelsessag, i samarbejde med den danske repræsentation i det pågældende land, tilbyde at yde forskellige former for praktisk bistand såsom:

- anvisning af egnede advokater i udlandet,
- etablering af kontakt til barnet, den bortførende forælder eller familien,
- modtagelse og aflevering af beskeder, breve og pakker,
- pengeoverførsler,
- udstedelse af provisorisk pas til barnet,
- såfremt barnet skal rejse hjem uledsaget: hjælp til indkøb af billetter, afhentning eller modtagelse af barnet, i særlige tilfælde ophold hos en ambassademedarbejder indtil flyafgang, ledsagelse til og igennem lufthavnen samt kontakt til flyselskab, samt
- hjælp til rejsearrangementer og formidling af kontakter, såfremt den efterladte forælder selv har mulighed for at aflægge besøg hos barnet eller afhente barnet.

Er der ingen dansk repræsentation i det pågældende land, indgår Udenrigsministeriet aftale med ambassader for andre nordiske eller EU-lande om bistand i sagen.

6.3 Hvad kan Udenrigsministeriet ikke gøre?

I langt de fleste tilfælde er erfaringen, at myndighederne i det land, barnet er bortført til, ikke griber ind i denne type sager, selv om den danske ambassade i landet anmoder om det. Det grundlæggende problem er, at de stedlige myndigheder ikke nødvendigvis er forpligtet til at respektere en dansk myndighedsafgørelse i sagen.

Såfremt faderen er bortførerer, og bortførelsen er sket til et muslimsk land, er forholdet særligt kompliceret. I disse tilfælde gælder, at en fars bortførelse af sit eget barn ofte ikke anses som lovstridigt i det land, hvortil barnet er bortført. En handling, som med danske øjne er en bortførelse, er således ofte i disse landes øjne kun en naturlig og lovlig disposition. De fleste muslimske lande vil normalt ikke respektere danske afgørelser om forældremyndighed, selv om familien levede i Danmark, da bortførelsen fandt sted. De samme lande anser normalt barnet for at være statsborger i det pågældende land, selv om det efter danske regler er dansk statsborger. Endvidere er det normalt, at faderen i disse lande får forældremyndigheden over umyndige børn i tilfælde af skilsmisse, i hvert fald hvis der er tale om børn af gifte forældre, og børnene har nået en vis alder. Af de nævnte årsager er det ofte meget vanskeligt at etablere et frugtbart samarbejde med barnets opholdslands myndigheder for ad den vej at finde en løsning.

Danske diplomatiske repræsentanter i andre lande kan ikke ensidigt gennemtvinge danske myndighedsafgørelser i opholdslandet, og de er – trods deres diplomatiske immunitet og privilegier – forpligtet til at overholde opholdslandets lovgivning. Af den grund er det klart udelukket at foretage eller medvirke til en egentlig tilbageførelse af barnet til Danmark uden accept eller medvirken fra enten den forælder, der har bortført barnet, og/eller de stedlige myndigheder. Repræsentationer kan ikke udnytte ”smuthuller” eller uklarheder i opholdslandenes lovgivning – endsige

direkte overtræde opholdslandets love. Dette ville belaste Danmarks forhold til det pågældende land og formentlig efterfølgende afskære repræsentationen for mulighederne for løsning af andre konsulære sager, herunder andre sager om børnebortførelser.

Den danske udenrigstjeneste har ikke lovhjemmel eller bevillingsmæssig dækning til at afholde nogen form for udgifter i forbindelse med nødsituationer i udlandet, herunder børnebortførelser, og kan således ikke afholde rejseudgifter, udgifter til advokatbistand mm.

7 Politiets rolle og strafferetlige aspekter

I det følgende afsnit redegøres for politiets rolle i sager om børnebortførelse. Gennemgangen tager udgangspunkt i de strafferetlige aspekter af børnebortførelser, der er grundlaget for politiets handlemuligheder. I afsnittet beskrives politiets praktiske behandling af sager om bortførelse. Herudover har arbejdsgruppen fundet det relevant at se på, hvilke muligheder der er i den gældende paslovgivning for, at politiet kan inddrage et barns pas eller slette et barn af en forælders pas i bortførelsessituationer.

Afsnittet omfatter både de tilfælde, hvor den forurettede forælder er eneindehaver af forældremyndigheden, og de tilfælde, hvor den forurettede forælder har del i en fælles forældremyndighed. Redegørelsen omfatter derimod ikke den situation, hvor eneindehaveren eller – ved fælles forældremyndighed – indehaverne af forældremyndigheden unddrager barnet fra de sociale myndigheder ved ulovligt at føre det til udlandet. Den omfatter heller ikke tilfælde, hvor et barn ulovligt er ført fra udlandet til Danmark.

Afsnittet behandler ikke spørgsmålet om de strafbare forhold, der kan tænkes begået direkte i forhold til barnet i forbindelse med en bortførelse til udlandet, herunder f.eks. ulovlig tvang og ulovlig frihedsberøvelse.

7.1 Strafferetlige aspekter af børnebortførelser

Unddragelse af et barn fra forældremyndighedsindehaveren er kriminaliseret i straffelovens § 215, der har følgende ordlyd:

”§ 215. Den, som unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg eller bidrager til, at han unddrager sig sådan myndighed eller forsorg, straffes efter reglerne i § 261.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der ulovligt fører barnet ud af landet.”

Henvisningen til § 261 om frihedsberøvelse indebærer, at straffen for overtrædelse af § 215 er fængsel indtil 4 år. Er frihedsberøvelsen sket under skærpende omstændigheder, herunder hvis den har været langvarig, er straffen fængsel fra 1 til 12 år.

Bestemmelsen har historisk set navnlig taget sigte på de tilfælde, hvor en tredjemand røver børn fra deres forældre, dvs. bortførelse af andres børn, hvad enten det sker indenlands eller til udlandet. Bestemmelsen er imidlertid ikke begrænset til disse situationer, jf. gennemgang af retspraksis nedenfor i afsnit 7.2. Bestemmelsen kan således f.eks. også anvendes i de tilfælde, hvor en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bortfører sit eget barn. Dette gælder, uanset om den pågældende forælder tidligere måtte have haft (del i) forældremyndigheden over barnet.

Indtil 1990, hvor straffelovens § 215 blev ændret, kunne bestemmelsen ikke anvendes i relation til den forælder, der førte sit barn ud af landet eller tilbageholdt det i udlandet, hvis der, da handlingen foretoges, var fælles forældremyndighed. Dette gjaldt, uanset om der var tale om lovbestemt fælles forældremyndighed, der fulgte af ægteskab, eller om der var tale om den aftalebaserede fælles forældremyndighed mellem ugifte, fraseparerede eller fraskilte, som der blev åbnet adgang til ved lov nr. 230 af 6. juni 1985 om ændring af myndighedsloven m.v. Her kunne en anvendelse af § 215 først komme på tale, hvis den bortførende forælder opretholdt bortførelsen, efter at forældremyndigheden var blevet taget fra den pågældende.

Anvendelsesområdet for bestemmelsen blev i 1990 udvidet ved tilføjelsen af stk. 2. Særlige spørgsmål rejser sig i dag i de situationer, hvor der er fælles forældremyndighed, og hvor den ene af forældrene uden samtykke fra den anden fører eller søger at føre barnet ud af landet.

Som det fremgår af afsnit 3.1.1, skal der næppe meget til, før det statueres, at der er uenighed om forældremyndigheden. Virkningen af, at der ikke foreligger fornødent samtykke efter § 3 i lov om forældremyndighed og samvær, er, at handlingen bliver ulovlig.

Klart omfattet af bestemmelsen i straffelovens § 215, stk. 2, er de tilfælde, hvor den ene forælder fører barnet ud af landet, efter at der – typisk af den anden forælder – er indgivet anmodning om ophævelse af den fælles forældremyndighed, jf. § 8 i lov om forældremyndighed og samvær.

Herudover må den omstændighed, at der er indgivet en begæring om separation eller skilsmisse, i mange tilfælde kunne opfattes på den måde, at der foreligger uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet, selv om begæringen ikke samtidig måtte indeholde en udtrykkelig anmodning om ophør af den fælles forældremyndighed.

Det kan dog forekomme, at uenighed om forældremyndigheden alligevel ikke kan konstateres i sådanne tilfælde, eller at der ikke kan føres bevis for forsæt i relation til uenigheden hos den forælder, som fører barnet ud af landet.

Kan det ikke godtgøres, at der er uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet, kan en forælder, der har del i forældremyndigheden, straffrit føre barnet ud af landet uden samtykke fra den anden forælder. Er forældrene f.eks. alene uenige om, hvorvidt barnet skal opholde sig i udlandet, eller er de uenige om andre forhold vedrørende barnet, vil det således ikke være ulovligt/strafbart for en forælder med del i forældremyndigheden at føre barnet ud af landet uden samtykke fra den anden.

I relation til straffelovens § 215 skal det bemærkes, at strafansvar kræver forsæt, jf. § 19. Det er således ikke tilstrækkeligt, at der objektivt foreligger en uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet. Det skal også kunne bevises, at den pågældende forælder var bekendt med eller måtte indse, at der forelå en uenighed om forældremyndigheden. Strafansvar efter § 215 forudsætter imidlertid næppe, at den pågældende har haft kendskab til reglen i § 3 i lov om forældremyndighed og samvær (tidligere i myndighedslovens § 10 a). Det må således antages, at det er tilstrækkeligt, at den pågældende forælder har forsæt i relation til de faktiske omstændigheder, der fører til, at forholdet retligt kvalificeres som ulovligt.

Spørgsmålet om anvendelse af straffelovens § 215 i tilfælde af bortførelse af eget barn er i øvrigt bl.a. behandlet af Frants Thygesen i en artikel, der er optrykt i UfR 1980B s. 369-377.

Hovedsynspunktet i artiklen er, at den generelle henvisning i § 215 til § 261 er uheldig. Den er på sin plads ved bortførelse af andres børn, men efter Frants Thygesens opfattelse indebærer henvisningen en for streng bedømmelse, når overtrædelsen af § 215 består i en langvarig bortførelse af eget barn.

7.1.1 Tilbageholdelse

Det følger af det ovenfor anførte, at hvis der foreligger fælles forældremyndighed på det tidspunkt, hvor barnet føres ud af landet, og hvis der på dette tidspunkt ikke beviseligt foreligger en uenighed om, hvem af forældrene der skal have forældremyndigheden alene, så er selve udførelsen af barnet uden samtykke fra den anden forælder ikke strafbar efter straffelovens § 215.

Spørgsmålet om strafansvar for selve udførelsen af barnet knytter sig til de omstændigheder, der forelå på udførelsestidspunktet. Efterfølgende indtrådte omstændigheder kan ikke føre til, at udførelsen så at sige med tilbagevirkende kraft bliver strafbar.

I sådanne situationer, hvor selve udførelsen af barnet ikke er strafbar efter § 215, er spørgsmålet, om der kan straffes for den fortsatte tilbageholdelse af barnet i udlandet.

Så længe der foreligger fælles forældremyndighed, er strafansvaret efter straffelovens § 215 begrænset til selve udførelsen af barnet, jf. bestemmelsens stk. 2. Tilbageholdelsen af et barn i udlandet, efter at det lovligt er ført ud af Danmark, kan således ikke straffes efter § 215, så længe den fælles forældremyndighed består.

Bliver forældremyndigheden derimod tillagt den anden forælder alene, vil den fortsatte tilbageholdelse af barnet efter dette tidspunkt udgøre en unddragelse, der er omfattet af straffelovens § 215, stk. 1. Strafansvar for den forælder, der er ansvarlig for barnets tilbageholdelse i udlandet, forudsætter, at der foreligger forsæt. Hertil kræves, at den pågældende er gjort bekendt med eller på anden måde har måttet indse, at den pågældende ikke længere har del i forældremyndigheden.

Sådanne sager er efter straffelovens § 9 undergivet dansk straffemyndighed, uanset om forholdet også måtte være strafbart efter reglerne i det land, hvor barnet tilbageholdes.

7.2 Retspraksis om anvendelsen af straffelovens § 215 og § 261

Af trykt praksis inden for de seneste 20 år kan nævnes:

U 1979 14 H: En fraskilt far bortførte sin ca. 2-årige datter, som moderen havde fået tilkendt forældremyndigheden over, til Sydafrika og unddrog moderen myndigheden over barnet i over 2½ år. Han blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 2, med ubetinget fængsel i 1 år (dissens for fængsel i 6 måneder).

U 1979 895 H: En far, der ikke havde forældremyndigheden over en dreng, førte drengen med sig til Spanien, hvor de opholdt sig i godt 8 måneder. Faderen blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 215, jf. § 261 med fængsel i 9 måneder.

U 1982 746 Ø: Fem tiltalte havde på forskellig måde medvirket til, at det lykkedes faderen at bortføre en dreng, som moderen havde forældremyndigheden over, fra Danmark til USA, hvor han stadig opholdt sig. De tiltalte blev for overtrædelse af straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 2, straffet med fængsel i henholdsvis 2 år, 1 år, 60 dage og 40 dage, mens den sidste blev frifundet for straf efter straffelovens § 16.

Domme i Kriminelle sager 1996-1998, s. 192: En far, der ikke havde del i forældremyndigheden, havde unddraget to børn fra moderens myndighed, idet han var rejst til Iran med børnene, hvor de derefter opholdt sig i 1½ år. Han blev straffet med fængsel i 1 år.

TfK 1999 205 Ø: En far havde unddraget 2 børn fra moderens myndighed i ca. 9 måneder, idet han samme dag, som moderen var blevet tillagt forældremyndigheden alene, undlod at aflevere børnene, hvorefter han ca. en uge senere udrejste med børnene til Jordan. Han blev for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1, jf. § 261, stk. 2, straffet med fængsel i 9 måneder.

U 1999 1270 V: En far, der havde del i fælles forældremyndighed, udrejste i oktober 1997 til Spanien med et barn på 1 år, efter at moderen havde indgivet begæring om ophævelse af den fælles forældremyndighed. Faderen opholdt sig med barnet i Spanien fra oktober 1997 til januar 1998. Faderen blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 2, jf. § 261, med 6 måneders fængsel.

TfK 2000 23 V: En mor, der ikke havde del i forældremyndigheden, var udrejst til New Zealand med sit barn og holdt sig skjult, indtil hun blev opsporet af myndighederne efter 2½ år. Hun blev straffet for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1, jf. § 261, stk. 2, med fængsel i 1 år, hvoraf 6 måneder blev gjort betinget.

Endelig kan nævnes **Silkeborg Kriminalrets dom af 19. april 2000**, der er refereret i Direktoratet for Kriminalforsorgens oversigt over domme til samfundstjeneste, s. 461: En mor på 25 år, der ikke havde del i forældremyndigheden, havde sammen med en anden kvinde unddraget sin datter fra barnets far, der ved dom var blevet tillagt forældremyndigheden over datteren. Hun havde blandt andet skjult datteren i Spanien. Hun blev straffet med fængsel i 6 måneder, der blev gjort betinget af 120 timers samfundstjeneste.

7.3 Frit lejde i sager vedrørende bortførelse af børn til udlandet

7.3.1 Definition og kompetence

Ved frit lejde forstås i denne sammenhæng, at en strafskyldig person meddeles tilsagn om, at han eller hun vil blive meddelt et tiltalefrafald for et strafbart forhold, som den pågældende har begået, mod at den pågældende foretager sig noget nærmere bestemt.

Rigsadvokaten meddeler efter reglerne i retsplejelovens § 722, stk. 2, frit lejde til personer, der har bortført deres egne eller andres børn, og efterfølgende tiltalefrafald, når den pågældende har opfyldt betingelserne herfor. Efter denne bestemmelse kan tiltale frafaldes, hvis der foreligger særlig formildende omstændigheder eller andre særlige forhold, og påtale ikke kan anses for påkrævet af almene hensyn.

7.3.2 Antallet af sager

En gennemgang af Rigsadvokatens sager om tiltalefrafald viser, at der inden for de seneste 20 år har foreligget 42 sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 215.

Af disse sager vedrørte 16 meddelelse af frit lejde til personer, der havde bortført deres egne eller andres børn til udlandet. Sagerne fordeler sig kønsmæssigt på 14 fædre og en mor. Hertil kommer en onkel, der havde bortført sin afdøde broders søn.

Sagerne fordeler sig i perioden således:

<i>Årstal</i>	<i>Antal</i>
1983	0
1984	1
1985	2
1986	2
1987	1
1988	2
1989	1

<i>Årstal</i>	<i>Antal</i>
1990	0
1991	1
1992	0
1993	0
1994	0
1995	0
1996	1

<i>Årstal</i>	<i>Antal</i>
1997	1
1998	1
1999	0
2000	0
2001	2
pr.1.6.2002	1
I alt	16

Af de resterende 26 sager var barnet i 14 tilfælde tilbagegivet til forældremyndighedsindehaveren, eller forældremyndigheden var blevet tillagt den sigtede forælder, inden der blev meddelt tiltalefrafald. I to sager var tiltalefrafald meddelt fædre, som havde bortført deres børn som ganske små til henholdsvis Sudan og Italien, men hvor børnene nu var blevet myndige. I ingen af tilfældene havde fædrene ytret ønske om at komme til Danmark. To sager vedrørte psykisk syge kvinder, der havde bortført andres børn. I et tilfælde var barnet tilbagegivet til de sociale myndigheder. I syv sager blev der ikke meddelt tiltalefrafald, allerede fordi de sigtede nægtede sig skyldig. I tre af de syv sager var der tale om unddragelse af børn fra de sociale myndigheders anbringelse af barnet uden for hjemmet.

7.3.3 Hvortil var børnene bortført?

I de 16 sager, hvori der blev givet frit lejde, var børnene bortført til følgende lande: Algeriet, Iran, Jugoslavien, Libanon, Marokko, New Zealand, Pakistan, Tunesien og Ægypten. I et tilfælde var det ukendt, hvor barnet opholdt sig, men det var efter alt at dømme i udlandet.

7.3.4 Betingelser for meddelelse af tilsagn om tiltalefrafald

Der stilles betingelser i alle tilfælde, hvor der meddeles en sigtet frit lejde. Som betingelse anvendes typisk, at den pågældende snarest muligt indfinder sig i Danmark med børnene og efterlever myndighedernes afgørelse vedrørende forældremyndighed og samvær.

Eksempelvis blev tiltalefrafald i sagen T 2140 (Rigsadvokaturens j.nr.) gjort betinget af, at den sigtede far - som efter bortførelsen var blevet tillagt forældremyndigheden alene - snarest muligt tog ophold i Danmark og uden ophold foranledigede, at der blev etableret samvær imellem moderen og datteren. Datteren havde været bortført i knap 11 år. Sigtede opfyldte betingelserne, hvorefter han blev meddelt tiltalefrafald.

Opfylder den sigtede ikke betingelserne, bortfalder tilsagnet om tiltalefrafald. Dette var tilfældet i sagen T 2150, hvor den sigtede, efter at være blevet meddelt en frist på 2 måneder til at indfin-

de sig i Danmark med børnene, blev meddelt, at tilsagnet om tiltalefrafald var bortfaldet, og at han på ny var internationalt efterlyst.

Er et tilsagn om tiltalefrafald bortfaldet, kan det meddeles på ny. I sagen T 1598 blev sigtede den 11. januar 1985 meddelt betinget tiltalefrafald, hvis han – der opholdt sig i Marokko med to børn – snarest muligt udleverede børnene til deres mor. I januar 1986 meddelte Rigsadvokaten på Udenrigsministeriets forespørgsel, at tilsagnet måtte anses for bortfaldet, idet betingelsen "snarest muligt" ikke kunne anses for opfyldt. I april 1986 blev sigtede fængslet i Danmark, hvor han lovede at skaffe børnene til veje. Han blev herefter meddelt et nyt tilsagn om tiltalefrafald, som blev gjort betinget af, at han inden en måned foranledigede begge børn bragt til Danmark. Da børnene ankom til Danmark inden for den meddelte frist, blev sigtede meddelt endeligt tiltalefrafald.

Også i gentagelsestilfælde kan der meddeles frit lejde. I sagen T 1758 havde en jugoslavisk far i slutningen af 1970'erne bortført sin datter til Jugoslavien, men moderen hentede datteren hjem. Faderen blev meddelt tiltalefrafald, idet han og moderen havde genoptaget samlivet. I 1985 bortførte faderen nu begge sine børn til Jugoslavien, men blev meddelt frit lejde, hvorefter han vendte hjem med børnene og blev meddelt tiltalefrafald.

Det er naturligvis en betingelse for at opnå tiltalefrafald, at det er den sigtede, der foranlediger børnene udleveret. I sagen T 1530 havde en far i august 1981 bortført sine to børn til Egypten. I maj 1984 blev han underrettet om, at han ville blive meddelt tiltalefrafald, hvis han snarest muligt frivilligt udleverede sine to børn til deres mor. Moderen flygtede under et besøg i Ægypten i juli måned 1984 med børnene. Sigtede havde under moderens besøg fortsat nægtet hende børnene. Sigtede tog herefter til Danmark, hvor han blev anholdt. Han blev ved Østre Landsrets dom af 22. februar 1985 straffet med fængsel i 1 år og udvist med indrejseforbud i 10 år, idet retten fandt, at han ikke havde opfyldt betingelserne for tiltalefrafaldet.

I enkelte tilfælde har den sigtede stillet betingelser udover tiltalefrafald for at bringe børnene til Danmark. I sagen T 2153 stillede sigtede som betingelse, *at* eftersøgningen af ham blev indstillet, *at* eventuel retsforfølgning mod ham ikke betød, at han ikke kunne være sammen med sine børn, *at* han fik stillet en bolig til rådighed for ham og børnene, og *at* hans nuværende hustru fik opholdstilladelse i Danmark. Anklagemyndigheden tilkendegav over for sigtede, at tiltale ville blive frafaldet, hvis han snarest muligt indfandt sig i Danmark med børnene og efterlevede myndighedernes afgørelse vedrørende forældremyndighed og samværsret. Anklagemyndigheden meddelte derimod, at det ikke var muligt at opfylde sigtedes øvrige krav og henviste ham til de sociale myndigheder og Udlændingestyrelsen.

7.3.5 Hvor ofte anvendes frit lejde?

Frit lejde er meddelt i samtlige sager, hvor det er antaget, at meddelelse af frit lejde vil kunne forøge muligheden for, at barnet vil blive genforenet med forældremyndighedsindehaveren.

Disse sager rejser et vanskeligt dilemma mellem på den ene side hensynet til retshåndhævelsen, og på den anden side hensynet til, at barnet/børnene kan blive genforenet med forældremyndighedsindehaveren. Praksis viser, at afvejningen i almindelighed falder ud til fordel for, at der meddeles frit lejde.

7.3.6 Udfaldet af sager, hvori der meddeles frit lejde

Formålet med at meddele frit lejde til forældre, der har bortført deres børn, er at få genforenet barnet med (med-)indehaveren af forældremyndigheden. Som ovenfor nævnt er der inden for de seneste 20 år blevet meddelt frit lejde i 16 sager.

I 10 af sagerne blev betingelserne opfyldt, hvorfor der blev meddelt endeligt tiltalefrafald.

I et tilfælde blev en mor, der i to år og seks måneder havde skjult sig i New Zealand med sit barn, opsporet af myndighederne dér og sendt tilbage til Danmark. Hun blev ved Vestre Landsrets dom af 4. oktober 1999 (TfK 2000.23 V) idømt et års fængsel, hvoraf seks måneder blev gjort betinget.

I et tilfælde hentede moderen selv børnene, hvorefter faderen blev straffet med fængsel i et år, idet betingelserne for det meddelte tilsagn om tiltalefrafald ikke var opfyldt.

I et tilfælde meddelte moderen, at hun nu havde afskrevet barnet og overladt faderen forældremyndigheden, hvorefter tiltalefrafald blev meddelt.

I de resterende tre tilfælde er hverken faderen eller børnene dukket op.

7.4 Politiets behandling af sager om børnebortførelse

7.4.1 Den typiske sagsgang

Beskrivelsen af politiets behandling af sager om børnebortførelser bygger på redegørelser fra Københavns Politi og Helsingør Politi. Redegørelserne findes som **bilag iii og iv**.

Henvendelser om børnebortførelse kommer oftest til den vagthavende, og det er som oftest barnets mor eller socialforvaltningen, der henvender sig.

Anmelderen afhøres straks til belysning af, om betingelserne for mistanke om overtrædelse af straffelovens § 215 er til stede. I den forbindelse vurderes følgende:

- hvornår savnes barnet,
- hvorfra,
- hvordan (er der eventuelt vidner),
- personlige oplysninger om bortføreren, eksempelvis oprindeligt hjemland,
- er barnet skrevet i bortførerens pas eller har barnet eget pas,
- er bortførerens og eller barnets ejendele pakket,
- befinder bortførerens familie sig i Danmark eller udlandet,
- har bortføreren eller barnet mobiltelefon,
- er der tidligere foretaget rejser med barnet,
- tidligere udsagn, erklæringer, breve, beskeder m.v. fra bortføreren om mulige rejsemål,
- rute og transportmiddel og
- fotos af børnene og bortføreren.

Om muligt søges den forurettedes forklaring straks underbygget, idet den pågældende opfordres til straks at fremlægge al dokumentation fra eventuel forældremyndigheds-, skilsmisse- eller separationssag.

Der foretages herefter en umiddelbar vurdering af, om der er tale om en overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1, eller stk. 2.

Der skal i forbindelse med sagsbehandlingen tages højde for, om der er fælles forældremyndighed, eller om forældremyndigheden er tillagt den ene part, og om barnet er fjernet fra indehaveren af forældremyndigheden, eller dette er ved at ske.

Har den forurettede forældremyndigheden alene (eller tillægges den forurettede denne af Civilretsdirektoratet), efterlyses bortføreren i Kriminalregistret med henblik på anholdelse som sigtet for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1. Børnene efterlyses i Danmark, ligesom den politikreds, der behandler sagen, gennem henvendelse til Rigspolitichefen (det såkaldte ”Sirene-kontor”) sørger for, at der sættes en spærring i Schengen Information System (SIS) på børnene.

I tilfælde af fælles forældremyndighed er der mulighed for at kontakte Civilretsdirektoratet, der kan træffe afgørelse om midlertidigt at tillægge den forurettede forælder forældremyndigheden alene.

Uanset afgørelsen fra Civilretsdirektoratet efterlyses børnene i Danmark og i SIS som forsvundne.

Barnet/børnene eftersøges relevante steder i Danmark. Der tages kontakt til lufthavn for at forhindre udrejse og med henblik på ekstra indsats ved udrejsekontrol ud af Schengen-området, ligesom der rundkastes fax specielt til grænseovergange med signalement og foto af børn og bortfører samt oplysninger om sagen (forventet rejsemål, rute, pas, billetter m.v).

Det primære formål er at søge at forhindre, at børnene udrejser, og det beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, om der er grundlag for at rejse sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 215.

I arrestantsager vil politiet via samtale med den sigtede forsøge eller formå den sigtede til at skaffe barnet eller børnene tilbage til indehaveren af forældremyndigheden her i landet. Den sigtede vil blive orienteret om, at forbrydelsen fortsætter, så længe barnet ikke er hos forældremyndighedens indehaver. Dette kan indebære, at en sigtet efter domsfældelse udsætter sig for, at der indledes en ny straffesag, hvis barnet fortsat ikke udleveres.

I nogle sager løses problemet ved, at sigtede får lov til at skrive eller ringe til den eller de personer i udlandet, hvor barnet opholder sig, med besked om, at barnet skal sendes tilbage til forældremyndighedens indehaver i Danmark.

Politiet har i øvrigt konstateret, at sager om bortførelser ofte er sket i forbindelse med afvikling af samvær, hvor bortføreren har barnet hos sig i flere dage, og derfor har lejlighed til at forsvinde, uden at den anden forælder er klar over det. Herved forringes muligheden for at forhindre en påtænkt udrejse og pågribe gerningsmanden inden udrejsen.

Der kan i relevante tilfælde foretages indberetning til Udenrigsministeriet om sagen med alle relevante detaljer, forventet rejsemål og opholdsland for børn og bortfører.

7.4.2 International efterlysning

Efter indhentelse af fængslingskendelse på en sigtet, foretages international efterlysning ud fra en konkret vurdering i den enkelte sag. Efterlysning foretages, hvis der er udsigt til, at det vil gavne sagen ved at bringe barnet eller børnene og den sigtede tilbage til landet.

Hvis den efterladte forælder har en formodning om, at den pågældende via kontakt til familien og forælderen i udlandet på længere sigt kan formå forælderen og børnene til at komme til Danmark, udvises dog tilbageholdenhed med at foretage en international efterlysning, da den efterlyste typisk vil vælge at blive i sit hjemland, hvis han bliver bekendt med efterlysningen.

Det er Rigspolitiet, der er dansk politis kontaktpunkt til det internationale politisamarbejde. Rigspolitiet kan i den forbindelse – efter begæring af politikredsene – efterlyse personer internationalt.

Internationale efterlysninger kan sættes i værk gennem flere kanaler: Schengen Informationssystemet (SIS) og Interpol-kanaler eller f.eks. kommunikation via forbindelsesofficerer.

Oplysninger, der er indlagt i SIS, er tilgængelige ”on-line” i Schengen-landene, hvorfor SIS typisk er den mest effektive efterlysningskanal, hvis der er en formodning for, at bortførelsen har berøring til et andet Schengen-land. I sager om bortførelse er det muligt at indlægge oplysninger i SIS om efterlyste personer, der begæres anholdt med henblik på udlevering, og om personer, der skal have forkyndt en strafferetlig dom eller tilsiges til afsoning af en frihedsstraf. Endvidere kan der indlægges oplysninger om barnet, der er blevet bortført.

Uden for Schengen-området foretages typisk efterlysning via Interpol-kanaler til de relevante grupper af lande.

7.5 Paslovgivningen

Et væsentligt aspekt i en potentiel børnebortførelsessituation er at forhindre, at barnet bringes ud af landet. Da udrejse normalt forudsætter et pas, vil paslovgivningen i det følgende blive gennemgået, herunder reglerne om udstedelse af selvstændige pas til børn og optagelse af børn i nærtståendes pas samt inddragelse af et allerede udstedt pas.

7.5.1 Udstedelse af selvstændige pas til børn og optagelse af børn i nærtståendes pas

Efter § 1, stk. 2, i pasloven (lovbekendtgørelse nr. 586 af 1. september 1986 med senere ændringer om pas til danske statsborgere m.v.) fastsætter justitsministeren de nærmere regler for udstedelse af pas til danske statsborgere.

Reglerne om udstedelse af pas til personer under 18 år og optagelse af børn under 15 år i pas fremgår af pasbekendtgørelsens kapitel 4 (bekendtgørelse nr. 166 af 25. februar 1997 om pas m.v.) og kapitel 5 i pascirkulæret (cirkulære nr. 21 af 25. februar 1997 om pas m.v.)

Børn kan få udstedt selvstændigt pas, jf. pasbekendtgørelsens § 16. Endvidere kan børn under 15 år udrejse af landet og indrejse hertil uden at være i besiddelse af eget pas, hvis de rejser sammen med deres forældre, plejeforældre eller andre nærtstående personer, i hvis pas de er optaget, jf. pasbekendtgørelsens § 17.

Der kræves som udgangspunkt samtykke fra forældremyndighedsindehaver(e) til udstedelse af pas til børn eller optagelse af børn i pas, jf. henholdsvis pasbekendtgørelsens § 16, stk. 2, og § 17, stk. 2.

Undtagelsesvis kan politimesteren eller Rigspolitichefen tillade udstedelse af pas til børn eller optagelse af børn i pas uden samtykke fra forældremyndighedsindehaver(e), såfremt ganske særlige omstændigheder foreligger, jf. § 16, stk. 4, og § 17, stk. 3.

Ved vurderingen af, om der foreligger sådanne ganske særlige omstændigheder, lægger Justitsministeriet i klagesager, hvor det er muligt at opnå en samværsresolution, betydelig vægt på, om der foreligger en samværsresolution med ret til samvær uden for Norden. Ministeriet lægger endvidere vægt på, hvorvidt forældremyndighedsindehaverens indsigelser er udtryk for chikanøs adfærd. Ved vurderingen heraf lægges der bl.a. vægt på, om der på grund af ansøgerens tilknytning til udlandet består en nærliggende risiko for ulovlig udrejse med barnet.

De nævnte regler om udstedelse af pas til børn og optagelse af børn i pas har således til formål dels at beskytte mod børnebortførelser, dels at sikre at en forældremyndighedsindehaver ikke af rent chikanøse grunde kan blokere udlandsrejser, der tjener barnets tarv.

7.5.2 Inddragelse af børns selvstændige pas og sletning af børn i nærtstående pas

Både inddragelse af et barns selvstændige pas og sletning af et barn i nærtstående pas kræver, at paslovens regler om inddragelse af pas er opfyldt.

Der er ikke efter de gældende regler i pasloven mulighed for at inddrage et barns selvstændige pas på grund af risiko for, at det pågældende barn vil blive bortført til udlandet. Der er heller ikke mulighed for at inddrage et pas med henblik på at slette et barn af passet for at mindske risikoen for en børnebortførelse.

De nærmere betingelser for at inddrage gyldige pas er fastsat i paslovens § 2. Efter denne bestemmelse kan politiet nægte udstedelse af pas til en dansk statsborger eller inddrage et allerede udstedt pas, hvis den pågældende er sigtet for et forhold, som kan antages at ville medføre frihedsstraf, eller er idømt frihedsstraf, som ikke er afsonet, eller er pålagt bødestraf eller konfiskation, som ikke er erlagt, eller for hvilken sikkerhed ikke foreligger. I begge situationer er det en betingelse for at nægte udstedelse eller at inddrage passet, at der som følge af sagens beskaffenhed eller den sigtedes forhold er grund til at antage, at den pågældende vil unddrage sig ansvaret ved udrejse af landet eller forbliven i udlandet. Politiet kan endvidere nægte udstedelse af pas eller inddrage et pas, når den pågældendes udrejse ville stride imod bestemmelser i lovgivningen,

der har til formål at sikre en persons tilstedeværelse her i landet, indtil han har opfyldt ham påhvilende forpligtelser over for det offentlige eller over for private.

Bestemmelsen gør udtømmende op med de tilfælde, hvor et pas kan inddrages eller nægtes udstedt. Det fremgår således af bemærkningerne til bestemmelsen (Rigsdagstidende 1951-52, tillæg A, sp. 5273-5274), at det har været lovgivningsmagtens udtrykkelige hensigt i størst muligt omfang at begrænse de tilfælde, hvori politiet kan nægte pasudstedelse eller inddrage et allerede udstedt pas.

Sletning af et barn i en nærtståendes pas vil kræve, at den pågældendes pas midlertidigt inddrages med henblik på sletningen. Er et barn således lovligt optaget i f.eks. den ene forælders pas, og mister denne forælder efterfølgende samværsret i udlandet med barnet, kan sletning af barnet i den pågældende forælders pas alene ske under iagttagelse af paslovens inddragelsesregler.

Hvis et barn er optaget fejlagtigt i en nærtståendes pas – f.eks. på grund af vildledende oplysninger fra ansøgeren – må der formentlig være adgang til at inddrage den pågældendes pas med henblik på at rette fejlen, i det omfang afgørelsen om at optage barnet i passet herefter må anses for ugyldig.

Herudover er det formentlig ikke muligt at inddrage – selv midlertidigt – et pas, hvor betingelserne i paslovens § 2, stk. 1, ikke er opfyldt.

De nævnte regler suppleres af retsplejelovens § 765, stk. 2, nr. 6, om varetægtsfængslingssurrogater, hvorefter domstolene, hvis betingelserne for anvendelse af varetægtsfængsling er til stede, kan bestemme, at en sigtet skal deponere pas eller andre legitimationspapirer hos politiet. Falske og forfalskede pas kan beslaglægges efter retsplejelovens og straffelovens almindelige regler.

8 Retshjælp og anden økonomisk hjælp m.v. for den efterladte forælder

8.1 Beskikkelse af bistandsadvokat

Efter retsplejelovens § 741 a skal retten ved en række volds- og seksualforbrydelser efter anmodning beskikke en bistandsadvokat for den forurettede. Retten kan dog afslå at beskikke en bistandsadvokat, hvis lovovertrædelsen er af mindre alvorlig karakter, og advokatbistand må anses for åbenbar unødvendig.

Bistandsadvokaten skal yde støtte og vejledning til den forurettede. Begrundelsen herfor er, at ofret i sager om seksualforbrydelser kan blive udsat for at skulle forklare om intime forhold un-

der en afhøring. Det kan endvidere forekomme, at forurettede er så chokeret, at det er nødvendigt, at der bliver sørget for professionel behandling fra læge eller psykolog. Endelig kan en beskikket bistandsadvokat yde vejledning vedrørende spørgsmål om erstatning i anledning af påførte skader i forbindelse med overgrebet.

Bestemmelsen omfatter ikke straffelovens § 215 om børnebortførelse, men dog straffelovens § 261 om ulovlig frihedsberøvelse.

Bestemmelsen indeholder efter sin ordlyd og forarbejder ikke en tydelig hjemmel til at beskikke bistandsadvokat i børnebortførelsessager. Arbejdsgruppen har imidlertid fået oplyst, at der i praksis er blevet beskikket bistandsadvokat i nogle af disse sager.

8.2 Offentlig retshjælp

Der kan opnås offentlig retshjælp (juridisk bistand fra en advokat) mod betaling af et mindre beløb, hvis visse økonomiske betingelser er opfyldt. Advokaten kan rådgive og hjælpe i forbindelse med skriftlige henvendelser til myndigheder m.v. Det offentlige betaler 75% af regningen, der ikke må overstige 800 kr. Egenbetalingen ved den almindelige retshjælp er derfor maksimalt 200 kr. Der kan også under visse betingelser ydes udvidet retshjælp. En fortegnelse over advokater, der yder retshjælp, kan ses

- på dommerkontoret,
- i kommunens social- og sundhedsforvaltning,
- i statsamtet,
- hos lokale advokatvagter og retshjælpskontorer,
- på biblioteket og
- hos Forbrugerklagenævnet.

Der gælder de samme økonomiske betingelser for offentlig retshjælp ved advokater og ved fri proces. Summen af den samlede personlige indkomst og den samlede kapitalindkomst må ikke overstige beløbsgrænser, der reguleres hvert år. Gældende beløbsgrænser oplyses af statsamtene. En årsopgørelse skal altid medbringes til statsamtet eller advokaten, som man søger fri proces/retshjælp ved.

8.3 Fri proces

Der kan efter retsplejelovens § 330 bevilges fri proces, hvis den pågældende skønnes at have rimelig grund til at føre retssag (proces) og ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen. Ansøgeren skal således have udsigt til at få medhold i

sagen. Dette krav lempes dog i vidt omfang i forældremyndighedssager. Desuden skal ansøger have økonomisk behov for at opnå fri proces. Der er fastsat nærmere regler om fri proces i bekendtgørelsen om fri proces (bekendtgørelse nr. 999 af 6. december 2001).

Der kan gives fri proces til førelse af ægteskabssager, herunder separations-, skilsmisse- og forældremyndighedssager i Danmark.

Hvis den pågældende opfylder de økonomiske betingelser for at få fri proces, kan den pågældende få gratis hjælp til at ansøge om fri proces enten hos en advokat, der yder retshjælp, eller i en privat retshjælpsinstitution.

Fri proces medfører for en part i en retssag:

- fritagelse for at betale retsafgifter,
- beskikkelse af advokat, som betales af statskassen,
- godtgørelse for udgifter, som med god grund er afholdt til vidneførsel, syns- og skønsforretninger o.l. samt
- fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger.

Fri proces kan begrænses til enkelte af disse punkter.

Civilretsdirektoratet kan efter retsplejelovens § 331, når særlige grunde taler derfor, efter ansøgning give fri proces, selv om de ovenfor omtalte sædvanlige betingelser for fri proces ikke er opfyldt. Det gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

Der er ikke i retsplejeloven hjemmel til at meddele fri proces til sagsanlæg ved udenlandske domstole. Muligheden for at opnå fri proces i sådanne sager beror derfor på reglerne i det land, hvor sagen behandles, og på internationale konventioner, herunder Haagerkonventionerne og den Europæiske konvention af 27. januar 1977 om formidling af ansøgningen om retshjælp, se nedenfor.

8.4 Retshjælp i udlandet

8.4.1 Haagerkonventionen

Udgangspunktet i Haagerkonventionens artikel 26(3) er, at staterne ikke kan forlange betaling af ansøgerne for det arbejde, som de centrale myndigheder i landet udfører i forbindelse med en sag

om tilbagelevering af et barn. Denne vidtrækkende bestemmelse er dog forsynet med en undtagelsesmulighed, idet staterne kan tage forbehold efter artikel 42, således at staterne ikke er forpligtet til at betale andre omkostninger for ansøgeren, end dem der dækkes af statens fri proces- og retshjælpsordninger.

De fleste kontraherende stater, herunder Danmark, har taget forbehold efter artikel 42, jf. artikel 26.

Det følger af artikel 25, at i tilfælde, hvor et barn er bortført til et land, der har tiltrådt Haagerkonventionen, har den pågældende forælder mulighed for at søge om retshjælp i det land, hvortil barnet er bortført. Efter bestemmelsen skal den, der anmoder om udlevering af et barn, have mulighed for at søge retshjælp på lige fod med andre statsborgere i det pågældende land.

Dette betyder i vidt omfang, at den pågældende forælder, ligesom ved behandling af ansøgninger om fri proces i Danmark, bliver vurderet ud fra den pågældendes økonomiske forhold. I enkelte lande (herunder Danmark) udpeger retterne automatisk en advokat til den af forældrene, der anmoder om at få udleveret sit barn.

Konventionens artikel 26 lægger i sidste afsnit op til, at når der træffes afgørelse i en sag om tilbagegivelse af et barn, kan retten pålægge den person, der har bortført barnet, at betale de udgifter, som den anmodende forælder har afholdt, herunder rejseudgifter, omkostninger afholdt for at finde barnet, omkostninger til juridisk repræsentation samt udgifter ved tilbagegivelse af barnet.

8.4.2 Europarådskonventionen

Det gælder for Europarådskonventionen som for Haagerkonventionen, at centralmyndighederne ikke kan forlange betaling hos en ansøger for det arbejde, som myndigheden udfører for denne, jf. artikel 5(3). Tilsvarende gælder for omkostninger ved sagen og omkostninger ved advokatbi-stand. Staterne er dog ikke forpligtet til at afholde udgifter til hjemsendelse.

Det er ikke muligt for staterne at tage forbehold over for denne bestemmelse.

Det fremgår endvidere af artikel 5(4), at hvis en sag afsluttes med, at anerkendelse eller fuldbyrdelse afslås, så skal den modtagende centralmyndighed tilstræbe at sikre, at anmoderen bliver repræsenteret ved en forældremyndighedssag i landet på samme vilkår som personer med bopæl og statsborgerskab i landet.

8.4.3 Den europæiske overenskomst af 27. januar 1977 om formidling af ansøgninger om retshjælp

Danmark har tiltrådt Den europæiske overenskomst af 27. januar 1977 om formidling af ansøgninger om retshjælp. I Danmark fungerer overenskomsten således, at ansøgninger om retshjælp i et af de lande, der har tiltrådt overenskomsten, kan indgives til Civilretsdirektoratet, som derefter videreformidler ansøgningen til den rette myndighed i det pågældende land. Deltagerlandene har udarbejdet et særligt skema, som skal benyttes. Som **bilag v** vedlægges en liste over de lande, hvor overenskomsten er i kraft.

Inden for området af Haagerkonventionen varetages behandlingen af retshjælpsanmodninger hovedsageligt af de centralmyndigheder, der er udpeget efter Haagerkonventionen. I enkelte tilfælde har et land henvist til, at der skal indgives en anmodning om retshjælp på et særligt ansøgningsskema under henvisning til den europæiske retshjælpsoverenskomst.

8.5 Varelotteriet

Varelotteriet drives i henhold til bevilling fra Justitsministeriet. På baggrund af bevillingen har Justitsministeriet bestemt, at der uddeles en nærmere bestemt andel af Varelotteriets overskud til lotteriets bestyrelse. Af denne andel kan bestyrelsen uddele et vist beløb til økonomisk bistand til personer, der har fået deres børn bortført til udlandet (for tiden op til et beløb på 127.500 kr. halvårligt).

Ansøgning om retshjælp indgives til Varelotteriets bestyrelse, der træffer afgørelse om, hvorvidt ansøgningen kan imødekommes. Varelotteriet hører forinden Justitsministeriet, der tager stilling til, hvorvidt og i hvilket omfang det i hver enkelt sag kan anbefales Varelotteriet at yde retshjælp.

Baggrunden for ordningen er helt overordnet at yde økonomisk hjælp til personer, der har behov for retshjælp i særlige tilfælde, hvor det danske retshjælpssystem ikke finder anvendelse. Ordningen sigter navnlig på at yde retshjælp til forældre, hvis børn er bortført til udlandet af den anden forælder, og hvor der bliver tale om at anlægge en retssag om forældremyndighed og/eller udlevering af de bortførte børn i udlandet.

En vurdering af, om ansøgningerne kan imødekommes, foretages på baggrund af principperne om fri proces.

I forbindelse med Justitsministeriets behandling af sagen foretages normalt høring af Udenrigsministeriet, der foretager en bedømmelse af, hvorvidt der i den konkrete sag skønnes at være

rimelig grund til at føre en retssag i udlandet. Udenrigsministeriet foretager så vidt muligt tillige en vurdering af omkostningerne herved.

Justitsministeriet foretager herefter en høring af Civilretsdirektoratet med henblik på at få en bedømmelse af, hvorvidt der i den konkrete sag – ud fra sagens konkrete omstændigheder sammenholdt med Udenrigsministeriets udtalelse – skønnes at være rimelig grund til at føre en retssag.

På baggrund af Udenrigsministeriets og Civilretsdirektoratets høringssvar foretager Justitsministeriet en samlet vurdering af, hvorvidt der er grundlag for at imødekomme ansøgningen.

I Justitsministeriets anbefaling til Varelotteriet indgår specifikt, i hvilket omfang og til hvilke udgifter, der kan ydes retshjælp. Efter Justitsministeriets praksis er de typiske omkostninger, som ministeriet anbefaler Varelotteriet at yde tilskud til, dokumenterede udgifter til advokatsalærer, tolk, retsafgift, diverse oversættelser og legaliseringer af dokumenter til brug for retssagen. Justitsministeriet anbefaler dog kun Varelotteriet at yde økonomisk støtte, i det omfang ansøgeren ikke har mulighed for at få dækket sine omkostninger helt eller delvist via andre retshjælpsordninger, herunder i henhold til reglerne i Haagerkonventionen.

I perioden den 1. januar 1995 til den 1. februar 2002 har Justitsministeriet fået forelagt 24 sager fra Varelotteriet, hvoraf der er anbefalet støtte i 8 sager. Der har i disse sager været tale om støtte til retssager i USA, Grækenland, Tunesien, Frankrig, Iran, Marokko og Egypten. I de fleste sager er anbefalet støtte med ca. 50.000 kr., dog er der i enkelte sager anbefalet støtte på op til 140.000 kr.

8.6 Økonomisk bistand i henhold til sociallovgivningen og CPR-registrering

I dette afsnit beskrives først de muligheder, der efter sociallovgivningen er for at bevare retten til børnetilskud og børnefamilieydelse samt daginstitutionsplads og plads på venteliste til daginstitution m.v. i forbindelse med børnebortførelse. Endvidere omtales mulighederne for økonomisk bistand efter aktivlovens generelle bestemmelser. Endelig redegøres der for forholdene vedrørende CPR-registrering samt disses betydning for modtagelse af sociale ydelser m.v.

8.6.1 Økonomisk bistand m.v. i henhold til sociallovgivningen

For så vidt angår retten til sociale ydelser, følger det af Den Sociale Ankestyrelses praksis, jf. afgørelsen i sagen SM B-2-99, at der i en periode på op til 6 måneder vil være en formodning for, at barnets ophold i udlandet vil være af midlertidig karakter, når der ikke er fremkommet oplysninger, som giver grundlag for at antage, at opholdet vil blive af varig karakter. I op til 6

måneder efter børnebortførelsen vil den tilbageblevne forælder således som udgangspunkt have ret til børnetilskud og børnefamilieydelse.

For så vidt angår bevarelse af daginstitutionsplads og plads på venteliste til daginstitution m.v. i forbindelse med børnebortførelse, er udgangspunktet, at kommunernes forpligtelse til at sørge for dagtilbud gælder for børn med ophold i den pågældende kommune. Det synes imidlertid ikke at være i strid med sociallovgivningen at antage, at en daginstitutionsplads efter en konkret vurdering – herunder sandsynligheden for at barnet snarest vil kunne benytte pladsen igen – vil kunne bevares i et vist tidsrum. Da pladsen står til rådighed for barnet, kan den ikke besættes af et andet barn, og den skitserede løsning vil derfor forudsætte, at forælderen fortsat betaler for pladsen.

Tilsvarende vil et barn formentlig efter en konkret vurdering kunne blive stående på en venteliste, selv om der på grund af bortførelse ikke er mulighed for at benytte et pasningstilbud, som barnet bliver tilbudt i henhold til anciennitetsprincippet.

Endelig er der mulighed for, at kommunen – også ud fra en konkret vurdering – anvender de muligheder, som serviceloven giver med hensyn til at afvige fra anciennitetsprincippet, til at lade et hjemvendt barn efter en bortførelse få plads i en daginstitution, selv om det ikke anciennitetsmæssigt er berettiget til det. Dette vil kunne ske, såfremt barnet af sociale eller pædagogiske grunde har et særligt behov for en plads i et dagtilbud.

Det skal bemærkes, at arbejdsgruppen ikke er bekendt med praksis på daginstitutionsområdet.

Der er i øvrigt fremsat et lovforslag den 24. oktober 2002, hvorved reglerne om pladsanvisning foreslås ændret, således at der ikke længere vil gælde et generelt anciennitetsprincip. Såfremt lovforslaget bliver vedtaget, vil det formentlig medføre, at kommunerne i højere grad vil have mulighed for at tage særlige hensyn, herunder bl.a. til børn, som er eller har været bortført.

I forbindelse med en børnebortførelse er der endvidere forskellige muligheder for at opnå særlig økonomisk bistand efter sociallovgivningen.

For det første har kommunerne mulighed for at yde økonomisk bistand efter den generelle bestemmelse i aktivlovens § 81 (lovbekendtgørelse nr. 614 af 26. juni 2001) om hjælp til enkeltudgifter i særlige tilfælde. Der skal efter bestemmelsens ordlyd være tale om rimeligt begrundede enkeltudgifter til en person, som har været ude for ændringer i sine forhold. Det er herudover en betingelse, at den pågældendes egen afholdelse af udgifterne i afgørende grad vil vanskeliggøre den pågældendes og familiens muligheder for at klare sig selv i fremtiden. Hjælpen kan normalt kun ydes, hvis udgiften er opstået som følge af behov, der ikke har kunnet forudses.

Endvidere kan kommunerne efter aktivlovens § 83, stk. 2, yde hjælp til rejseudgifter med henblik på kontakt til børn, der er ført til udlandet uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver. Det fremgår af vejledning om lov om aktiv socialpolitik (vejledning nr. 39 af 5. marts 1998), at det er en forudsætning:

- 1) at ansøgeren ikke selv har indtægter eller formue, som kan dække udgifterne,
- 2) at sagen er anmeldt til dansk politi, og
- 3) at kommunen har forelagt sagen for Udenrigsministeriet, inden den yder hjælp.

Baggrunden for den anden betingelse er, at Udenrigsministeriet fra tid til anden har fået forelagt sager, hvor der ikke er sket politianmeldelse. I disse tilfælde er sagens retlige og faktiske omstændigheder ikke tilstrækkelig belyst, herunder hvad der er gjort eller kan gøres for at bringe barnebortførelsen til ophør. Det vil derfor lette og fremme sagsbehandlingen, hvis kommunen sender politirapport, anklageskrift eller lignende sammen med sagen, når den forelægges for Udenrigsministeriet.

Udenrigsministeriet kan efter anmodning fra kommunen f.eks. udtale sig om, hvorvidt rejseprojektet må anses for realistisk. Udenrigsministeriet vil også kunne udtale sig om sikkerhedsrisici og eventuelle særlige forhold i forbindelse med ind- og udrejse i barnets opholdsland o.l. Endelig vil Udenrigsministeriet kunne bidrage med en vurdering af, hvorvidt det skønnede udgiftsbudget for udlandsopholdet kan anses for rimeligt.

8.6.2 CPR-registret

Efter lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag er barnets registrering i CPR-registret ikke afgørende for, om der kan udbetales børnetilskud. CPR-registreringen kan dog have betydning i forhold til vurderingen af, om barnet har hjemsted her i landet, og til hvem et eventuelt tilskud skal udbetales. Dertil kommer, at CPR-registreringen kan have betydning for adgangen til at bevare daginstitutionsplads, plads på venteliste til daginstitution m.v.

Et barn, som befinder sig i udlandet, skal registreres i CPR-registret som udrejst, jf. § 24, stk. 1, i lov nr. 426 af 31. maj 2000 om Det Centrale Personregister (CPR-loven). Ophold i udlandet over 6 måneder skal altid anmeldes som en fraflytning til udlandet.

Det fremgår af CPR-lovens § 13, at hvis den, som flytter, ikke selv er i stand til at melde flytning, skal flytningen anmeldes af den, der er ansvarlig for den pågældende. Af bestemmelsens stk. 2 fremgår, at der inden registreringen af en flytning for et barn, som hidtil har haft fælles bopæl med begge forældre, skal gives en ikke medflyttende forælder mulighed for at udtale sig, hvis vedkommende ikke er (med)underskriver af flytteanmeldelsen. Tilsvarende gælder inden

registreringen af en flytning for et barn, som hidtil har haft fælles bopæl med den ene af forældrene, hvis denne forælder ikke flytter med og heller ikke er (med)underskriver af flytteanmeldelsen.

Det er i vejledning nr. 51 af 13. juni 2002 om folkeregistrering præciseret, at samme procedure skal følges i situationer, hvor et barn, som tidligere har haft fælles bopæl med den ene forælder, flytter til udlandet, uden at denne forælder har bekræftet flytningen.

Ifølge forarbejderne til § 13 er formålet med procedurekravet om høring af den forælder, som ikke flytter, at dæmme op for flytteanmeldelser for børn, hvor anmeldelsen ikke svarer til de faktiske forhold. Det har således ikke været meningen, at et barns adresse i CPR-registret kun kan flyttes, hvis begge forældre er enige.

Det fremgår ikke af selve bestemmelsen eller forarbejderne, hvad der gælder i de tilfælde, hvor barnet ulovligt er blevet ført ud af landet. Det fremgår imidlertid af Indenrigs- og Sundhedsministeriets administration af reglerne, at det afgørende kriterium – også i disse sager – er, at enhver folkeregistreres på den adresse, hvor vedkommende faktisk bor eller opholder sig, jf. lovens § 1, nr. 3. Det vil sige, at børn som udgangspunkt vil blive registreret som udrejst, selv om der fra den tilbageblevne forælder rejses indsigelse herom under henvisning til, at der er tale om bortførelse.

9 Andre landes lovgivning og myndighedsstruktur m.v.

9.1 Finland

Finland har tiltrådt såvel Haagerkonventionen som Europarådskonventionen.

Henvendelser om bistand i situationer, hvor barnet er bortført til en konventionsstat, rettes til Justitsministeriet, der er udpeget som centralmyndighed i henhold til konventionerne. Den finske centralmyndigheds opgaver svarer i det væsentlige til den danske centralmyndigheds opgaver.

Henvendelser om bistand i tilfælde, hvor barnet er bortført til et ikke-konventionsland, rettes til Udenrigsministeriet. Udenrigsministeriets og repræsentationernes opgaver i sådanne sager er nærmere opregnet i §§ 31-32 i den finske ”Consular Services Act”.

Loven opregner bl.a. en række betingelser for at opnå bistand fra Udenrigsministeriet og de finske repræsentationer. Der skal således være tale om en ulovlig bortførelse. Betingelserne for at anse bortførelsen for ulovlig svarer i vidt omfang til Haagerkonventionens regler herom.

Ifølge lovens § 32 kan de finske repræsentationer i udlandet bistå med

- at søge at opnå en frivillig løsning ved f.eks. at kontakte og holde kontakt med bortførelsen og barnet,
- at søge barnets opholdssted og barnets forhold klarlagt,
- at skaffe kontakt til lokal advokat m.v.,
- at videreformidle informationer og dokumenter til de udenlandske myndigheder og advokater m.v. og
- praktiske arrangementer i forbindelse med returnering af et barn.

Der er herudover mulighed for at søge om retshjælp til at føre en retssag i udlandet.

Det finske Udenrigsministerium, Justitsministerium og Socialministerium har i fællesskab udgivet en folder med praktisk vejledning om, hvorledes man forholder sig dels i tilfælde, hvor man frygter en børnebortførelse, dels i tilfælde, hvor barnet er bortført. Folderen indeholder også en oversigt over de myndigheder m.v., hvor man kan søge hjælp, og en beskrivelse af den hjælp, som man kan få.

9.2 Norge

Norge har tiltrådt Haagerkonventionen og Europarådskonventionen.

Det norske Justitsdepartement fungerer som centralmyndighed efter konventionerne. Den norske centralmyndighed sørger for nødvendige oversættelser af relevante retsafgørelser inden afsendelse til udlandet. Efter at sagen er fremmet, fungerer Justitsdepartementet som bindeled mellem ansøgeren og modtagerlandet.

Ansøgningsskemaer og informationer er tilgængelige på Internettet.

Henvendelser om bortførelse til lande, der ikke har tiltrådt konventionerne, behandles af Udenrigsdepartementets konsularsektion.

Udenrigsdepartementet eller ambassaden i det pågældende land vil forsøge at formidle kontakt med en lokal advokat eller offentlige myndigheder og domstole. Herudover kan Udenrigsdepartementet bistå med oplysninger om det pågældende land. Behandlingen af sagerne afhænger af retsgrundlaget for kravet om tilbagelevering og af reglerne i det land, der er sket bortførelse til.

Den norske lov om retshjælp åbner til en vis grad for retshjælp i udlandet. Det er en betingelse, at der er søgt om retshjælp i udlandet først. Der føres en relativ liberal praksis med hensyn til at

bevillige retshjælp i selve børnebortførelsessagen, særligt i lande, hvor det er nødvendigt at engagere advokat, og hvor dette er særligt dyrt som eksempelvis i USA.

9.3 Sverige

Sverige har ligeledes tiltrådt Haagerkonventionen og Europarådskonventionen. I Sverige er Udenrigsministeriet udpeget som centralmyndighed og varetager således alle sager om internationale børnebortførelser.

Uden for konventionerne bistår Udenrigsministeriet med at

- overvåge forløbet,
- skaffe forbindelse til en lokal advokat,
- give informationer om retshjælpsmuligheder,
- videreformidle oplysninger om lovgivningen i Sverige og i andre lande og
- i øvrigt at bistå og støtte den efterladte forælder.

Det er muligt at få retshjælp til en forældremyndighedssag i udlandet.

Det svenske Udenrigsministerium har udarbejdet en pjece om internationale børnebortførelser.

Sverige har i 1994 og 1996 indgået bilaterale aftaler med henholdsvis Tunesien og Egypten, der ikke er bindende for landenes retlige myndigheder. Aftalerne har karakter af hensigtserklæringer om at ville samarbejde på området, og der forudskikkes afholdt årlige bilaterale møder mellem landenes myndigheder med henblik på at drøfte både eventuelle konkrete sager og mere generelle problemstillinger på området.

9.4 Storbritannien

Storbritannien har tiltrådt både Haagerkonventionen og Europarådskonventionen.

I England og Wales er Lord Chancellor's Department udpeget som centralmyndighed. Skotland og Nordirland har udpeget selvstændige centralmyndigheder.

Centralmyndighederne varetager kontakten til udenlandske centralmyndigheder og fremmer sager om bortførelse inden for konventionerne.

Det britiske Udenrigsministerium – The Foreign & Commonwealth Office – behandler sager om bortførelse uden for konventionerne. Udenrigsministeriet bliver normalt ikke involveret i sager

inden for konventionerne, medmindre den tilbageblevne forælder eller den britiske centralmyndighed har behov for assistance, eksempelvis ved problemer med kontakten til de udenlandske myndigheder. Udenrigsministeriet har en liste over advokater i lande uden for konventionerne, som er specialiserede i bortførelsessager. I tilfælde, hvor barnet er forsvundet, kan Udenrigsministeriet ved kontakt til Interpol i Storbritannien og i udlandet hjælpe med at lokalisere barnet.

Udenrigsministeriet eller ansatte ved britiske repræsentationer kan med tilladelse fra britiske domstole gøre udenlandske domstole opmærksomme på en eksisterende britisk dom om forældremyndighed, ligesom ministeriet kan forsøge at få udenlandske domstole til at træffe hurtige afgørelser i bortførelsessager. Herudover yder Udenrigsministeriet vejledning i forbindelse med rejser og sikrer opholdssteder i udlandet. I helt særlige tilfælde kan Udenrigsministeriet deltage i et retsmøde eller besøge et barn for at undersøge barnets velbefindende.

Den britiske centralmyndighed og Udenrigsministeriet samarbejder med en privat hjælpeorganisation, Reunite, der er specialiseret i rådgivning om børnebortførelser.

Organisationen blev stiftet i 1986 og giver vejledning, støtte og information til forældre, familiemedlemmer og værger, som har fået et barn bortført, eller som frygter bortførelse. Reunite giver også information til bortføreren og assisterer i internationale sager om samvær.

Reunite arbejder tæt sammen med Lord Chancellor's Department, Udenrigsministeriet, Indenrigsministeriet og politiet.

Samarbejdet med politiet handler bl.a. om politiets muligheder i bortførelsessager, information om pas, udarbejdelse af oplysningsskema om barnet, eftersøgning af barnet, fingeraftryk m.v.

Reunite har en rådgivningslinje åben i dagtimerne samt et 24 timers beredskab. Samtidig yder Reunite rådgivning og undervisning til advokater, offentlige myndigheder og andre inden for området. Reunite rådgiver om bortførelse både nationalt og inden for og uden for Haagerkonventionen.

Reunite udarbejder og udgiver en liste over internationale og nationale advokater, der er specialiserede inden for områderne børnebortførelse og forældremyndighed. Organisationen har endvidere en database med oplysninger om advokater i alle verdensdele. Reunite har specialiseret sig i Networking i hele Europa, og der er oprettet afdelinger af Reunite i flere europæiske lande.

Reunite har også udarbejdet et opslagsværk med informationer om familieretlig lovgivning i mere end 30 lande.

Endelig udgiver Reunite pjecer. Reunite har udarbejdet en ”prevention-pack” til forældre, der giver informationer om de praktiske og retlige skridt, en forælder kan tage, hvis denne frygter, at barnet vil blive bortført. Denne ”prevention pack” findes på 5 asiatiske sprog. Se **bilag vi**.

9.5 Canada

Canada har tiltrådt Haagerkonventionen.

Det er Det federale Justitsministerium samt lokale afdelinger af Justitsministeriet/statsadvokaten i hver provins, der fungerer som centralmyndigheder i Canada.

I sager om bortførelse har Det canadiske Udenrigsministerium endvidere en meget central, overordnet rolle. Således bistår Udenrigsministeriet både den tilbageblevne forælder og de canadiske centralmyndigheder i kontakten til de udenlandske centralmyndigheder. Desuden bistår Udenrigsministeriet den tilbageblevne forælder i sager uden for Haagerkonventionen.

Udenrigsministeriets opgaver i sager uden for konventionen kan eksempelvis være at forsyne den tilbageblevne forælder med generelle oplysninger om retssystemet og familieretlig og strafferetlig lovgivning i det land, hvor barnet er ført til. Udenrigsministeriet kan via repræsentationerne skaffe lister over advokater med erfaring i forældremyndigheds- og bortførelsessager. Det er imidlertid den pågældende forælder selv, der vælger og betaler advokaten. Herudover kan ministeriet bidrage med at legalisere dokumenter til brug for eventuelle retssager i udlandet.

Både i sager inden for og uden for konventionen kan Udenrigsministeriet undersøge, hvilke visa, der er nødvendige, samt undersøge, hvilke pas/visum, der har været anvendt i forbindelse med barnets udrejse. Ansatte i repræsentationerne i udlandet kan forsøge at få arrangeret besøg hos barnet og få oplysninger om barnets velfærd. Hvis bortføreren ikke vil tillade denne kontakt, kan de ansatte forsøge at få de lokale myndigheder til at assistere. Udenrigsministeriet arbejder tæt sammen med International Social Service Canada (ISSC) i disse sager, idet ISS (se herom i afsnit 9.7) anvender sit internationale netværk inden for familie- og socialsektorerne til at få skabt kontakt med bortføreren og få informationer om barnet.

Hvis den tilbageblevne forælder beslutter sig til at rejse til bortførelseslandet, tilbyder Udenrigsministeriet rådgivning før rejsen og kontakt til en repræsentant for Canada i udlandet, som kan assistere efter ankomsten. Herudover har Udenrigsministeriet udgivet en fyldig manual for forældre, der indeholder oplysninger om, hvad man skal gøre, når man frygter bortførelse eller har fået bortført sit barn.

Regeringen i Canada har desuden etableret et omfattende samarbejdsprogram mellem forskellige myndigheder i Canada. Programmets formål er at finde og returnere forsvundne og bortførte børn. Samarbejdet kaldes "Our Missing Children" og består af 5 myndigheder: politiet Udenrigsministeriet, told/skattemyndighederne, Justitsministeriet og immigrations- og indfødsretsmyndighederne.

Our Missing Children-samarbejdet har en lang række funktioner. Inden for samarbejdet kan myndighederne eksempelvis ved anmeldelse af bortførelse til det lokale politi udstede en grænsealarm, også internationalt inden for toldunionen, ligesom Our Missing Children's database koordineres med Interpols.

Our Missing Children tilbyder desuden rejseplanlægning i forbindelse med gensyn med barnet. Der kan eventuelt blive tale om finansiering i særlige tilfælde af nød. Det er politiet, den lokale centralmyndighed eller Udenrigsministeriet, der er ansvarlig for at indsamle oplysninger om familiens økonomiske status, og som efter visse retningslinjer skal vurdere, om forældrenes økonomiske situation berettiger til hjælp.

Herudover har Our Missing Children en lang række andre opgaver, såsom at assistere de nationale og internationale politi/domstole i undersøgelser, udsende nyhedsbreve, samarbejde og udveksle informationer, herunder udbrede kendskabet til samarbejdet (se organisationens hjemmeside: www.ourmissingchildren.ca), udvikle undervisnings- og træningsprogrammer for eksempelvis lokale politiansatte med henblik på behandling af sager om forsvundne og bortførte børn, 24-timers rådgivning, efterlysning via sponsorer, plakater m.v.

Der afholdes jævnligt koordineringsmøder, og der er udpeget forbindelsespersoner i hver provins, så der sikres hurtig og løbende udveksling af oplysninger.

Herudover samarbejder Our Missing Children med nationale og internationale private hjælpeorganisationer.

9.6 Frankrig

Frankrig har tiltrådt såvel Haagerkonventionen som Europarådskonventionen. Det franske Justitsministerium fungerer som centralmyndighed.

Frankrig indgik i 1980'erne en række bilaterale aftaler med bl.a. Algeriet, Egypten, Libanon, Marokko og Tunesien. Aftalerne er relativt detaljerede og også forpligtende for landenes retlige myndigheder, der som udgangspunkt skal respektere og implementere det andet kontraherende lands afgørelser i sager om f.eks. forældremyndighed. Myndighederne i det land, hvortil barnet

er bortført, skal således ikke træffe selvstændig afgørelse om hverken forældremyndighed eller samværsret, men alene træffe afgørelse om tilbagelevering af barnet.

Aftalerne, der må ses i lyset af det særlige politiske forhold mellem Frankrig og de nævnte lande, omfatter i flere tilfælde tillige andre retlige samarbejdsområder end børnebortførelser.

Frankrig havde pr. 15. marts 2002 13 verserende sager med Egypten. Siden 1998 er 7 børn blevet ført tilbage til Frankrig fra Egypten. Det er oplyst, at disse resultater i nogle tilfælde ikke skyldes aftalen, men aktiviteter i margenen af denne.

Desuden har Frankrig et relativt stort antal verserende sager med flere af de andre aftalelande uanset de indgåede bilaterale aftaler.

9.7 The International Social Service (ISS)

The International Social Service (ISS) er en international privat hjælpeorganisation, der har til formål at hjælpe individer og familier med personlige eller sociale problemer som følge af immigration eller anden bevægelse på tværs af grænser.

ISS har afdelinger og tilknyttede kontorer i 20 lande (i Norden er der et tilknyttet kontor i Finland) og et veludviklet netværk, som muliggør kommunikation mellem sociale institutioner for at løse problemer som nævnt ovenfor. ISS hjælper ved at koordinere indsatsen mellem relevante institutioner i de forskellige lande.

ISS hjælper i sager om forældremyndighed og udarbejder sociale vurderinger/evalueringer i sager om børnemishandling, adoptionssager og børnebortførelser.

Det er muligt for familier og enkeltpersoner at kontakte ISS direkte, men normalt er det forskellige institutioner, såvel offentlige myndigheder som private organisationer m.v., der tager kontakt til ISS. Der kan være tale om socialkontorer, sundhedsmyndigheder, specialskoler, psykiatriske klinikker, familiedomstole, ambassader, uafhængige organisationer m.v.

Organisationen finansieres fra forskellige kilder. De lokale afdelinger er selvstændige enheder, der eksempelvis modtager midler fra det offentlige, fra internationale organisationer og private fonde. Sekretariatets særlige projekter støttes bl.a. af UNHCR, UNICEF og forskellige landes regeringer.

For yderligere information om ISS, se organisationens hjemmeside: www.iss-ssi.org.

10 Statistiske oplysninger

10.1 Inden for Haagerkonventionen

Til brug for specialkommissionsmødet i Haag i 2001 blev der udarbejdet en statistisk analyse af Haagerkonventionens anvendelse i 1999. I analysen indgik oplysninger fra i alt 24 konventionslande, herunder Danmark.

På baggrund af analysen blev der udarbejdet en rapport, hvori det skønnes, at der i 1999 på verdensplan blev fremsat omkring 1.250 anmodninger efter konventionen, bestående af omkring 1.050 tilbagegivelsesanmodninger og 200 samværsanmodninger. Anmodningerne omhandlede skønsmæssigt 1.800 børn.

10.1.1 Bortførerens køn og nationalitet

Samlet set viste ovennævnte analyse, at bortførerer i 70% af sagerne var en kvinde. For Danmarks vedkommende var andelen på 91%, mens andelen af kvindelige bortførerere i de øvrige skandinaviske lande lå mellem 88% og 100%.

Samlet set stammede bortførerer i godt halvdelen af sagerne fra det land, hvortil barnet var bortført. For Danmarks vedkommende var bortførerer i 36% af sagerne af dansk oprindelse.

10.1.2 Hvortil bortføres børnene?

Den 15. november 2002 havde Civilretsdirektoratet 8 verserende sager om børn, som er bortført fra Danmark til udlandet. De involverede lande var, Belgien, Canada, Grækenland, Holland, Makedonien, Norge (2 sager) og Tyskland.

Fra 1998 til 15. november 2002 har Civilretsdirektoratet behandlet i alt 50 sager om børn, som var bortført til udlandet. Foruden ovennævnte lande var der tale om bortførsler til England, Frankrig, Island, Israel, New Zealand, Polen, Portugal, Skotland, Spanien, Sverige, Tjekkiet, USA og Østrig.

Haagerkonferencens statistik viser, at USA tegnede sig for 22% af alle indgående anmodninger om udlevering i 1999. Dermed er USA klart det land, hvortil flest børn bortføres. Herefter følger England (inkl. Wales), Tyskland, Australien og Frankrig.

10.1.3 Antallet af sager i Danmark og deres udfald

På internationalt plan blev resultatet i over halvdelen af sagerne, at barnet blev returneret. I 32% af sagerne beroede dette på en retsafgørelse, medens det i resten af tilfældene skete frivilligt. Ser man på retsafgørelserne alene, resulterede 75% af dem i tilbagegivelse af barnet. De danske tal afviger ikke meget fra gennemsnittet.

Civilretsdirektoratets statistik indeholder bl.a. oplysninger om antallet af sager, herunder hvor mange sager der bliver fremmet til domstolene i Danmark eller til myndighederne i udlandet, efter hvilken konvention sagerne er blevet fremmet samt oplysninger om sagernes udfald. Statistikken går tilbage til 1. juli 1991, hvor både Europarådskonventionen af 20. maj 1980 og Haagerkonventionen trådte i kraft i Danmark.

Civilretsdirektoratets statistik viser klart, at Haagerkonventionen er den konvention, som har haft den største praktiske betydning i forhold til sager om børnebortførelser. I perioden 1. juli 1991 til 15. november 2002 er i alt 200 sager om internationale børnebortførelser (både til og fra Danmark) blevet behandlet af direktoratet. 185 af sagerne blev fremmet efter Haagerkonventionen, medens resten blev fremmet efter Europarådskonventionen eller de nordiske overenskomster.

	<i>Sager om udlevering af børn fra Danmark</i>	<i>Sager om udlevering af børn til Danmark fra udlandet</i>
1991	1	1
1992	4	3
1993	7	6
1994	9	11
1995	19	8
1996	6	6
1997	14	8
1998	16	10
1999	11	10
2000	6	9
2001	10	12
2002*	4	9
I alt	105	89

* opgjort pr. 15. november 2002.

I statistikken er kun opgjort sager, der er sat i gang ved myndighederne eller domstolene i Danmark eller i udlandet. Der er således ikke medtaget sager, hvor anmodningen om tilbagegivelse er trukket tilbage, før den er videresendt til udenlandsk myndighed eller dansk domstol, eller hvor sagen på grund af passivitet fra anmoderens side ikke er videresendt.

Statistikken viser en vis stigning i antallet af sager efter Haagerkonventionen. Overordnet set har Civilretsdirektoratet modtaget flere anmodninger om tilbagegivelse af børn fra Danmark end anmodninger om tilbagegivelse af børn til Danmark fra udlandet. I de senere år har der dog været en tendens i modsat retning.

Civilretsdirektoratet har siden 1991 og frem til 15. november 2002 til fogedretten videresendt i alt 107 sager om udlevering af børn fra Danmark. I 19 af disse sager indgik forældrene forlig, hvilket typisk indebærer en frivillig udlevering. Retten traf afgørelse i 56 af sagerne. Heraf bestemte retten i de 34, at udlevering skulle ske. I 21 tilfælde blev anmodningen trukket tilbage, hvilket ofte skyldes, at barnet blev udleveret frivilligt. Direktoratet foretager ikke en nærmere undersøgelse af den egentlige grund til, at anmodningen trækkes tilbage. Enkelte sager var uafsluttede på opgørelsestidspunktet eller registreret som henlagt af anden grund.

Direktoratet har i samme periode videresendt 93 sager om tilbagegivelse af børn til Danmark til en udenlandsk centralmyndighed. I 13 tilfælde blev sagen afgjort ved et forlig mellem forældrene. Retten måtte træffe afgørelse i 30 sager. I 22 af disse blev der truffet afgørelse om udlevering. 29 sager blev trukket tilbage, efter at Civilretsdirektoratet havde fremsendt sagerne til den udenlandske centralmyndighed. De resterende sager er henlagt af anden grund eller uafsluttede på opgørelsestidspunktet.

10.2 Uden for konventionernes område

Udenrigsministeriet har foretaget en forløbsanalyse af alle børnebortførelsessager, der er kommet til ministeriets kendskab i perioden 1. januar 1977 - 1. oktober 2002. De drejer sig om børn af danske statsborgere og børn af her fastboende udlændinge.

Der er i perioden indgået 212 sager, omfattende 308 børn, bortført fra Danmark.

- 128 sager omfattende 175 børn – svarende til 60% af de sager, der i løbet af de sidste 25 år er indgået til Udenrigsministeriet – er blevet løst.
- 48 sager omfattende 73 børn – svarende til 23% af samtlige sager – er blevet afsluttet.
- 10 sager omfattende 13 børn – svarende til 5% af samtlige sager – er blevet henlagt.
- 26 sager omfattende 47 børn – svarende til 12% af samtlige sager – verserede stadig den 1. oktober 2002.
- En tredjedel af alle sagerne løses i løbet af et halvt år, halvdelen i løbet af 2 år.
- To tredjedele af de p.t. 26 verserende sager vedrører 3 lande: Iran, Libanon (statsløse palæstinensere) og Syrien.
- I 14 af 26 verserende sager er den efterladte forælder dansk statsborger, i 12 udenlandsk statsborger.

10.2.1 Antal indgåede sager siden 1991

Siden 1991, hvor Danmark tiltrådte Haagerkonventionen, er der til Udenrigsministeriet indgået 88 nye sager uden for konventionens område:

1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 (indtil 1. oktober)
4	2	4	3	3	4	4	14	6	8	20	16

10.2.2 Sagsbehandlingstid for løste sager

Ved "løste sager" forstås sager, hvor de bortførte børn et blevet genforenede med forældremyndighedens indehaver.

Det er vigtigt at gøre sig klart, at sagerne ikke nødvendigvis kommer til Udenrigsministeriets kendskab umiddelbart efter, at bortførelsen har fundet sted. I en række tilfælde finder henvendelse først sted lang tid efter – i enkelte tilfælde drejer det sig om flere år. Dette aspekt kan have stor indflydelse på muligheden for at tilvejebringe en løsning.

128 sager var pr. 1. oktober 2002 blevet løst, dvs. 60% af samtlige 212 sager.

Sagsbehandlingstiden i Udenrigsministeriet – fra ministeriet modtager den første henvendelse i en børnebortførelsessag, til sagen er løst – kan opgøres som følger:

<i>Sagsbehandlingstid</i>	<i>Antal sager løst</i>	<i>Antal sager løst i procent</i>
0 - 3 måneder	55 sager	(26%)
3 - 6 måneder	12 sager	(6%)
½ - 1 år	17 sager	(8%)
1 - 2 år	21 sager	(10%)
2 - 5 år	16 sager	(8%)
5 - 10 år	4 sager	(2%)
over 10 år	3 sager	(1%)

Som det ses, løses ca. en tredjedel af alle sagerne inden for et halvt år. I dette tal indgår nogle få sager, hvor en henvendelse til Udenrigsministeriet fra den forælder, der frygtede en bortførelse, har medført, at den anden forælder opgav at gennemføre bortførelsen. Nogle få andre sager i denne gruppe er kendetegnet ved, at den efterladte forælder meget hurtigt efter bortførelsen har rettet henvendelse til Udenrigsministeriet, hvis indgriben har været medvirkende til, at bortføreren har afbrudt sit forehavende kort tid efter, at børnene var udrejst af Danmark. Inden for 2 år er halvdelen af sagerne blevet løst. 10% af sagerne har verseret i mere end 2 år.

10.2.3 Afsluttede sager

Kategorien ”afsluttede sager” omfatter sager, hvor Udenrigsministeriets sagsbehandling på grund af objektivt konstaterbare årsager er afsluttet, selv om børnene og forældremyndighedens indehaver efter de foreliggende oplysninger ikke er genforenede.

I 46 af de 48 afsluttede sager, omfattende 69 børn, skyldtes afslutningen, at børnene blev myndige. 43 af disse sager (93%) er fra før 1991, hvor Danmark tiltrådte Haagerkonventionen. Én sag er afsluttet, da den efterladte forælder er afgået ved døden, og én sag er afsluttet, da den efterladte fraflyttede Danmark.

10.2.4 Henlagte sager

Kategorien ”henlagte sager” omfatter sager, som Udenrigsministeriet efter aftale ikke pt. arbejder aktivt med. Sagerne kan genoptages, såfremt det måtte ønskes.

9 sager omfattende 12 børn er blevet henlagt efter aftale med de involverede parter, og én sag omfattende ét barn er blevet henlagt, da den efterladte forælder er forsvundet.

10.2.5 Verserende sager

Kategorien ”verserende sager” omfatter de sager, der pt. er genstand for sagsbehandling. Senere vil disse sager blive overført som løste, henlagte eller afsluttede.

Af de 26 verserende sager, som involverer 47 børn, kom 7 til ministeriets kendskab i 2001 og 10 i 2002. De øvrige sager indgik i perioden 1997-2000.

De 26 verserende sager pr. 1. oktober 2002 – sammenholdt med det totale antal sager i perioden fra den 1. januar 1977 til den 1. oktober 2002 – fordeler sig således på følgende lande:

<i>Land</i>	<i>Verserende sager</i>	<i>I alt sager i landet 1.1.1977-1.10.2002</i>
Bahrain	1	1
Brasilien	1	3
Comorerne	1	1
Egypten	1	14
Iran	7	16
Japan	1	2
Letland	1	1
Libanon	7	21
Marokko	1	7
Saudi Arabien	1	1
Somalia	1	4
Syrien	3	6

Hovedparten af sagerne i Libanon vedrører statsløse palæstinensere.

30 af de bortførte børn (64%) er danske statsborgere, 17 (36%) er udenlandske statsborgere eller statsløse.

For så vidt angår den efterladte forælder, er 7 danske statsborgere af dansk herkomst, 7 danske statsborgere af fremmed herkomst og 12 udenlandske statsborgere eller statsløse.

10.2.6 Hvem bortfører?

En gennemgang af de 26 verserende sager viser, at bortførerne i 16 sager er udenlandske statsborgere eller statsløse, mens der i de øvrige 10 sager er tale om danske statsborgere af udenlandsk herkomst.

En gennemgang af samtlige 212 sager viser følgende om bortførerens relation til barnet:

<i>Bortføreren</i>	<i>Løste sager</i>	<i>Verserende sager</i>	<i>Afsluttede og henlagte sager</i>	<i>Samtlige sager</i>
Faderen	104 (81%)	23 (88%)	43 (74%)	170 (80%)
Moderen	18 (14%)	3 (12%)	12 (21%)	33 (16%)
Andre (slægtninge)	6 (5%)	0 (0%)	3 (5%)	9 (4%)
I alt	128 (100%)	26 (100%)	58 (100%)	212 (100%)

I de afsluttede og henlagte sager er procentdelen af bortførende mødre højere end i de øvrige grupper. Forklaringen herpå er efter al sandsynlighed, at disse sager er af ældre dato, dvs. fra før Danmark tilsluttede sig Haagerkonventionen. Billedet er derfor, som også Civilretsdirektoratets opgørelse viser, at andelen af mødre, der foretager bortførelser, er langt større, for så vidt angår konventionslande, end for så vidt angår lande uden for Haagerkonventionen.

DEL II – Initiativer, overvejelser og anbefalinger

11 Allerede gennemførte initiativer

11.1 Rådgivningslinje – tlf.nr. 40 50 50 26

Arbejdsgruppen er tidligt under udredningsarbejdet blevet opmærksom på, at der er et stort behov for at styrke informationsindsatsen over for forældre, der har fået et barn bortført eller frygter bortførelse.

En forælder, der står i en akut bortførelsessituation, vil ofte skulle i kontakt med flere forskellige myndigheder, og det er vigtigt, at den pågældende forælder har adgang til hurtig og præcis rådgivning om, hvilken assistance de forskellige myndigheder kan yde.

Der har ikke hidtil eksisteret en central offentlig enhed, der tager sig af alle henvendelser om børnebortførelse. Opgaven med at rådgive har således været overladt til de forskellige myndigheder, som inddrages i de forskellige aspekter af en børnebortførelsessag, og disse myndigheder har primært kunnet rådgive inden for eget område. Hertil kommer, at koordineringen og samarbejdet mellem de myndigheder, der hver især har behandlet forskellige aspekter af sager om børnebortførelse, ikke i alle tilfælde har fungeret tilstrækkeligt effektivt.

På denne baggrund har justitsministeren oprettet en Rådgivningslinje, der har virket siden den 1. maj 2002.

Rådgivningslinjen kan bistå forældre med oplysninger om, hvilke myndigheder der kan hjælpe i de forskellige faser af en sag om bortførelse. Som **bilag vii** vedlægges Justitsministeriets presmeddelelse om oprettelse af Rådgivningslinjen.

Rådgivningslinjen, der varetages af Civilretsdirektoratet, står åben hele døgnet for forældre, der har behov for akut rådgivning, fordi deres barn er blevet eller frygtes at være ved at blive bortført til udlandet af den anden forælder.

Rådgivningslinjen skal sikre, at forældre, der har fået bortført et barn eller frygter bortførelse, er klar over, hvilke regler der eksisterer på området, og hvem der skal rettes henvendelse til i en given situation. Det er dog fortsat de enkelte myndigheder, der hver især skal assistere forældrene inden for myndighedens eget sagsområde, ligesom de pågældende myndigheder har almindelig pligt til at yde vejledning til borgere, der henvender sig.

I de første 6 måneder modtog Rådgivningslinjen i alt 144 henvendelser. 130 henvendelser kom fra forskellige personer, mens 14 henvendelser kom fra offentlige myndigheder. 43 af henvendelserne blev rettet til Rådgivningslinjen uden for almindelig kontortid.

Henvendelserne til Rådgivningslinjen er meget forskelligartede, men Civilretsdirektoratet har, efter at have foretaget en grov kategorisering, oplyst, at 20 af henvendelserne har drejet sig om akut mistanke om bortførelse, mens 34 henvendelser har angået en situation, hvor en forælder eller pårørende ønskede oplysninger om forebyggelse af bortførelse, uden at der var tale om en akut situation. Der har endvidere været 14 henvendelser fra politi eller andre myndigheder. Myndighedernes henvendelser sker ofte på vegne en forælder, der søger rådgivning om familieretlige problemstillinger i forbindelse med en bortførelsessituation eller ved frygt for bortførelse. Resten af henvendelserne har hovedsageligt drejet sig om spørgsmål om samvær, forældremyndighed og skilsmisse. Rådgivningslinjen har også modtaget henvendelser i igangværende eller afsluttede sager om bortførelse eller samvær.

De foreløbige erfaringer med Rådgivningslinjen bekræfter efter Civilretsdirektoratets opfattelse, at der er behov hos forældre og pårørende for rådgivning og information på området, og at Rådgivningslinjen yder et væsentligt bidrag til at dække dette behov. Arbejdsgruppen deler denne vurdering.

11.2 Hjemmeside om børnebortførelse

Samtidig med oprettelsen af Rådgivningslinjen har Civilretsdirektoratet taget de første skridt til oprettelsen af en ny dansk hjemmeside om børnebortførelser. Hjemmesiden, der fortsat er under udarbejdelse, vil komme til at indeholde alle relevante informationer og regler om forebyggelse af bortførelser og behandling af sager om bortførelser, ligesom siden skal indeholde kontaktoplysninger på relevante myndigheder og oplysninger om, hvad myndighederne kan hjælpe med i en bortførelsessag. Telefonnummeret på Rådgivningslinjen samt oplysninger om Rådgivningslinjen kan findes på hjemmesiden, som har adressen: www.boernebortfoerelser.dk.

Udenrigsministeriet har i øvrigt på sin hjemmeside www.um.dk givet oplysninger om behandlingen af sager vedrørende børnebortførelser. Der er herunder en henvisning til Rådgivningslinjens hjemmeside.

11.3 Kontaktgruppe

I forbindelse med oprettelsen af Rådgivningslinjen blev der samtidig truffet beslutning om at etablere en kontaktgruppe bestående af repræsentanter fra Udenrigsministeriet, Civilretsdirektoratet, politiet, de sociale myndigheder og Udlændingestyrelsen. Formålet med kontaktgruppen er at skabe et forum for erfaringsudveksling og koordinering af indsatsen til efterladte forældre i

sager om børnebortførelser. Dette kan ske i form af gensidig udveksling af erfaringer, orientering om nye tiltag inden for områderne, udarbejdelse af fælles retningslinjer, pjecer til forældrene, samt udbygning af hjemmesiden om bortførelser.

12 Arbejdsgruppens overvejelser om forholdet til andre lande

I det følgende redegøres for arbejdsgruppens vurderinger vedrørende forholdet til andre lande inden for henholdsvis uden for samarbejdet under Haagerkonventionen og Europarådskonventionen.

12.1 Vurdering af det internationale samarbejde inden for konventionerne

I forbindelse med fremsættelsen af forslaget til loven om børnebortførelser, hvorved Haagerkonventionen og Europarådskonventionen blev implementeret i dansk ret, fremhævede den daværende justitsminister, at bortførelse af børn er et alvorligt problem, fordi det følelsesmæssigt er meget belastende både for barnet og for den af forældrene, hvis barn er blevet fjernet. Lovens udtrykkelige dobbeltformål var derfor – i overensstemmelse med konventionernes formål – at forebygge bortførelse af børn og at sikre det bortførte barns tilbagevenden til det land, hvorfra det er bortført, medmindre det er åbenbart, at en tilbagegivelse vil være i strid med barnets bedste.

Det er meget vanskeligt – for ikke at sige umuligt – at vurdere, om konventionerne har haft den forebyggende effekt, som var forudsat.

Derimod synes konventionernes andet formål – at sikre en effektiv tilbagegivelse af bortførte børn – at have slået igennem. Samtidig har Haagerkonventionen vist sig at være den konvention, der har fået størst praktisk betydning.

Overordnet set er der med Danmarks tilslutning til Haagerkonventionen sket en betydelig forbedring i mulighederne for at få børn, der er bosat i Danmark, men som i strid med de danske regler er ført ud af landet, bragt tilbage til Danmark inden for et overskueligt tidsrum.

Haagerkonventionens værdi og effektivitet afhænger imidlertid ikke alene af konventionens principper og udformning, men i lige så høj grad af, at der mellem de kontraherende stater hersker en fælles forståelse af og vilje til at efterleve konventionen.

Konventionens styrke ligger navnlig i, at der som altovervejende udgangspunkt påhviler konventionslandene en gensidig forpligtelse til at tilbagegive bortførte børn.

Om grundtanken bag konventionen anføres følgende af L. Silberman ”Hague International Child Abduction: A progress Report”, Law and Contemporary Problems, 1994, side 265:

“Underlying the treaty is the notion that the state of habitual residence is the appropriate forum to render any substantive custody judgment, thereby respecting the sovereignty and cultural values of the signatory states. Article 1b of the Convention explicitly mandates that the “rights of custody and of access under the law of one Contracting State are effectively respected by other Contracting States.” Philosophically, the Convention implicitly advocates that contracting states not impose their own respective standards of family morality or sociology onto cases properly decided in another state, but instead must defer in the name of judicial and cultural objectivity.”

Som påpeget af Silberman forudsætter konventionen, at de kontraherende stater respekterer, at en eventuel strid om forældremyndigheden skal afgøres i barnets bopælsland, og at staterne ved afgørelsen af, om et barn skal tilbagegives, udviser objektivitet i forhold til eventuelle forskelle i kultur, retssystemer m.v.

Der er næppe tvivl om, at konventionens effektivitet i vidt omfang afhænger af, om de kontraherende stater er i stand til at tage denne udfordring op.

I praksis er der da også forekommet tilfælde, hvor betingelserne for en tilbagegivelse – set med danske øjne – har været klart opfyldt, men hvor domstolene i det land, hvortil barnet var bortført, enten er nået til et andet resultat eller har manglet muligheder eller vilje til at tvangsfuldbyrde en afgørelse om tilbagegivelse til Danmark.

En ensartet fortolkning og anvendelse af konventionen er således ikke en ubetinget selvfølge, og forskelle i kultur, retstradition m.v. mellem de deltagende lande vil utvivlsomt kunne føre til forskelle i fortolkningen af konventionen. Se herom også L. Silberman i ovennævnte rapport, side 266-67.

En anden væsentlig forudsætning for at sikre en opfyldelse af formålet med konventionerne er, at det samarbejdssystem, som begge konventioner har opstillet, fungerer. Heller ikke dette har vist sig altid at være tilfældet.

Der forekommer således eksempler, hvor det har været særdeles vanskeligt at opnå den nødvendige information og assistance fra den udenlandske centralmyndighed. Dette kan skyldes, at det pågældende lands forvaltningsapparat ikke er velfungerende, og at der ikke er afsat de fornødne ressourcer til at varetage samarbejdsforpligtelserne og de øvrige opgaver efter konventionerne. Men også i forhold til lande, som man normalt anser for at have et effektivt administrations- og

domstolssystem, forekommer der eksempler på, at der ikke ydes den nødvendige assistance, eller at sagsbehandlingstiden ligger langt ud over, hvad der er forsvarligt og rimeligt.

Endelig skal der peges på, at også de økonomiske aspekter i visse tilfælde kommer til at virke som en barriere for konventionerne.

Nogle lande kræver således, at alle dokumenter og skemaer oversættes til det pågældende lands sprog, når sagerne skal forelægges for retten, hvorimod andre lande accepterer engelske eller franske oversættelser, eller foretager selv oversættelse til originalsproget.

Civilretsdirektoratet må således i nogle tilfælde kræve, at den tilbageblevne forælder i Danmark betaler for oversættelse af dokumenter til brug for sagen, inden den videresendes til udlandet, ligesom direktoratet i forbindelse med samarbejdet med nogle lande må bekoste oversættelser af henvendelser og afgørelser, der sendes fra centralmyndigheden til direktoratet. For den tilbageblevne forælder kan disse udgifter opleves som yderst byrdefulde, navnlig hvis vedkommende lever af overførelsesindkomster e.l.

Adgangen til retshjælp i sager om tilbagegivelse efter konventionen afhænger af det enkelte lands retssystem. Som nævnt i afsnit 8.4.1 er det forudsat i Haagerkonventionen, at en forælder, der anmoder om tilbagegivelse af sit barn, skal have mulighed for at søge retshjælp på lige fod med andre statsborgere i det pågældende land.

Retshjælpsordninger i de kontraherende lande varierer fra at tilbyde fri retshjælp uanset indkomst til at give helt eller delvis retshjælp, afhængig af indtægtsforhold. Dette betyder eksempelvis, at en forælder, der søger om tilbagegivelse af et barn, der er bortført til eksempelvis USA eller Tyskland, som udgangspunkt selv skal betale for advokatombudsninger under retssagen om udlevering, hvis ikke den pågældende opfylder betingelserne for at få retshjælp. Det bemærkes, at indkomst i form af almindelig dagpengesats f.eks. i USA ikke berettiger til fri retshjælp, men alene til delvis retshjælp. Typisk vil egenbetalingen i USA være i størrelsesordenen 2500-5000 USD.

Sammenfattende er det arbejdsgruppens vurdering, at Haagerkonventionen og Europarådskonventionen overordnet set har forbedret Danmarks muligheder for at få bortførte børn bragt tilbage til Danmark. Det må dog også erkendes, at konventionernes værdi og effektivitet hænger tæt sammen med de kontraherende staters vilje og evne til at efterleve konventionerne.

Ved en vurdering af konventionerne må man også holde sig for øje, at man – til gengæld for den beskyttelse, som konventionerne giver børn, der er bosat i Danmark – fra dansk side samtidig må være parat til at respektere de regler om forældremyndighed m.v., som gælder for børn, der er

bosat i andre lande, og i givet fald være parat til at tilbagegive de børn, der føres til Danmark i strid med disse regler.

Selv om konventionerne giver plads til deltagelse af lande med forskellige kulturer og retssystemer, jf. forudsætningsvist L. Silberman i ovennævnte rapport, har det i den offentlige debat undertiden været fremme, at en bredere accept af konventionerne og de deraf følgende forpligtelser til at tilbagegive børn fra Danmark til andre lande i vidt omfang forudsætter, at de stater, som Danmark forpligter sig overfor, tilhører vor egen kulturkreds og derfor vil træffe forældremyndighedsafgørelser ud fra retsprincipper, der svarer til de danske. I modsat fald vil der være en betydelig risiko for, at konventionerne vil blive oplevet som urimelige. Se f.eks. Lis Frost og Ingrid Lund-Andersen i UfR 1994B, side 245-46.

12.2 Vurdering af det internationale samarbejde uden for konventionerne

Sager i de lande, som ikke folkeretligt har forpligtet sig til at medvirke til at løse børnebortførelsessager, er ofte de vanskeligste. Som omhandlet i afsnit 6 komplicerer kulturelle, religiøse og juridiske forhold netop i disse lande i særlig grad en løsning. Det er imidlertid erfaringen, at der kan opnås resultater, hvis danske repræsentationer ved stille diplomati forsøger at overtale bortføreren eller dennes familie til at medvirke til en mindelig løsning. Denne fremgangsmåde har i en del sager vist sig frugtbart, om end sagsforløbet ofte er langvarigt.

Udenrigstjenestens muligheder for at bistå er begrænset af, at der ingen bevillingsmæssig hjemmel er til at dække udgifterne, f. eks. til advokatbistand eller til forældrenes eller børnenes rejser. Udgifter til advokatbistand og retssager i udlandet vil i nogle tilfælde efter ansøgning kunne dækkes helt eller delvist af Varelotteriets midler i overensstemmelse med de af Justitsministeriet herom udarbejdede retningslinjer. Såfremt tilskud bevilliges, drejer det sig i de fleste tilfælde om max. 50.000 kr.

Hertil kommer, at det ligger uden for Udenrigsministeriets område at yde juridisk rådgivning i Danmark vedrørende de familieretlige aspekter af dansk lovgivning, der kan have betydning for sagens behandling, eller mere præcist vedrørende den familieretlige og socialretlige lovgivning i det land, hvortil bortførelsen har fundet sted. Den første del af denne rådgivning kan kun ydes af Civilretsdirektoratet eller sagkyndige advokater i Danmark, og den anden del kan alene ydes af sagkyndige advokater i opholdslandet, da repræsentationerne ikke besidder den fornødne specialviden om de lokale familieretlige regler.

I den offentlige debat sammenlignes børnebortførelsessager ofte med gidselsager. I gidselsager er myndighederne i de involverede lande enige med Danmark i, at der er tale om en kriminel handling. Derfor er samarbejdet med dem meget lettere. I børnebortførelsessagerne er der set

med opholdslandets øjne normalt ikke tale om en kriminel handling, og der er tilmed typisk også modstrid mellem de familieretlige og socialretlige regelsæt i Danmark og i børnenes opholdslande. Endelig er motivet bag børns tilbageholdelser i børnebortførelser og gidslers tilbageholdelse i gidseltagninger helt forskellige, hvilket også gør, at de to typer sager ikke kan håndteres ens.

I debatten anlægges i øvrigt ofte det synspunkt, at Danmark i de konkrete sager bør lægge pres på myndighederne i barnets nye opholdsland. Erfaringerne er, at dette kun sjældent fører noget med sig. Hovedargumentet er typisk, at opholdslandets myndigheder ikke kan påvirke sager, hvor afgørelsen hører under domstolene. Danmark har samme holdning, hvis andre landes regeringer søger at påvirke afgørelser, som skal træffes af danske domstole.

12.2.1 Bilaterale aftaler med lande uden for Haagerkonventionen

Som det fremgår af de statistiske oplysninger i afsnit 10.2, sker adskillige børnebortførelser til lande, der ikke har tiltrådt Haagerkonventionen om internationale børnebortførelser, herunder navnlig visse lande i Mellemøsten og Nordafrika. Som beskrevet i afsnit 6 er behandlingen af disse konkrete sager vanskelig. Arbejdsgruppen har i dette lys overvejet, hvorledes situationen kan forbedres på kortere og længere sigt, herunder mulighederne for at indgå bilaterale aftaler, hvilket Danmark, som anført ovenfor i afsnit 4.6, ikke hidtil har gjort.

I en rapport fra august 2002, udarbejdet for Haagerkonferencens Permanente Bureau, er der med udgangspunkt i 10 bilaterale børnebortførelsesaftaler mellem forskellige vestlige lande og lande med islamisk tradition foretaget en analyse og vurdering af aftalernes anvendelse og betydning.

I rapporten peges der på forskellige vanskeligheder, som de vestlige landes myndigheder møder, når der i henhold til en bilateral aftale anmodes om tilbagelevering af et barn.

For det første drejer det sig om praktiske vanskeligheder og svigtende samarbejde i forhold til de ansvarlige myndigheder i de pågældende lande med islamisk tradition.

Idet opmærksomheden tilsyneladende primært vendes mod de bilaterale aftaler, der indeholder en folkeretlig forpligtelse til at fuldbyrde det andet lands forældremyndighedsafgørelser, påpeges det videre i rapporten, at den største hindring mod hensigtsmæssig anvendelse af de bilaterale aftaler er forskellene mellem retssystemerne. Det kommer navnlig til udtryk ved, at såvel anerkendelse som fuldbyrdelse af fremmede afgørelser bliver nægtet af de islamiske retter under henvisning til, at der efter den pågældende bilaterale aftale ikke er pligt til at anerkende eller fuldbyrde afgørelser, som er i strid med grundlæggende nationale principper ("national public order"). I de pågældende lande med islamisk tradition vil sådanne grundlæggende nationale principper i vidt omfang følge af de retlige principper, der er afledt af koranen. Ifølge rapporten er fortolkningen af begrebet "grundlæggende nationale principper" meget bred og følger ofte, hvad

der internt betragtes som bedst for barnet. Det vil sige islamisk præget skolegang og uddannelse under faderens styring og i hans land. I rapporten anføres det, at det som resultat af disse forhold uanset de bilaterale aftaler er yderst vanskeligt at opnå, at et barn bliver givet mulighed for at forlade det pågældende land.

Ydermere peges der i rapporten på de vanskeligheder, som skyldes de processuelle regler i de omhandlede lande med islamisk tradition. Ofte bevirker disse regler en sagsbehandlingstid på adskillige måneder eller år. Hertil kommer ifølge rapporten, at afgørelserne alene kan fuldbyrdes med faderens accept, hvilket vanskeliggør, eller gør det umuligt, at tvangsfuldbyrde de kompetente myndigheders afgørelse.

I rapporten er der endvidere foretaget en vurdering af de rådgivende komiteer med medlemmer fra de to pågældende lande, der bliver oprettet i henhold til aftalerne. Disse komiteer kan medvirke til at skabe rammer for et mere fleksibelt samarbejde, navnlig i forbindelse med de møder, der som udgangspunkt holdes en gang årligt i komiteerne. Ifølge rapporten er møderne i komiteerne genstand for meget medie- og politisk opmærksomhed, og som resultat heraf er myndighederne mere villige til – i forbindelse med møderne – at tage konkrete skridt i retning af at løse problemer.

Efter arbejdsgruppens opfattelse skal denne mulige positive effekt vurderes i lyset af risikoen for, at henvendelser, som eventuelt rettes til myndighederne i det pågældende land med henblik på løsning af konkrete sager, bliver henvist til behandling i forbindelse med de årlige møder. Som anført i rapporten er manglende midler m.v. i øvrigt årsag til, at det ikke altid lykkes at afholde de årlige møder i de rådgivende komiteer. På denne baggrund synes der ikke at være belæg for at konkludere, at rådgivende komiteer samlet set bidrager nævneværdigt til løsningen af sagerne i forhold til de mere eller mindre uformelle kanaler, der benyttes i dag.

Efter arbejdsgruppens vurdering er der overensstemmelse mellem på den ene side de omtalte konklusioner fra rapporten fra Haagerkonferencen og på den anden side de synspunkter, der ligger til grund for, at man fra dansk side i højere grad satser på så vidt muligt at løse konkrete sager direkte med bortføreren eller dennes familie i form af mindelige løsninger evt. suppleret med kontakter til de lokale myndigheder i de lande, som ikke har tiltrådt Haagerkonventionen, i stedet for at anvende omfattende ressourcer på at indgå bilaterale aftaler, som ikke kan ventes at føre til reelle resultater. Erfaringen viser da også, at de danske resultater vedrørende børnebortførelser til lande, der ikke har tiltrådt Haagerkonventionen, er lige så gode som resultaterne for de lande, der har indgået bilaterale aftaler.

Der kan herudover peges på, at aftalerne – undtaget er efter arbejdsgruppens oplysninger alene visse af de aftaler, som Frankrig har indgået i 1980'erne og en spansk aftale med Marokko fra

1997 – ikke fastsætter en folkeretlig pligt til at fuldbyrde det andet lands forældremyndighedsafgørelser. I modsætning til Haagerkonventionen sker der således ikke en udvikling i retning af, at retsafgørelser truffet i barnets hidtidige bopælsland respekteres. Dette er navnlig problematisk, da de bilaterale aftaler må antages at mindske presset på de pågældende lande for at få dem til at tilslutte sig Haagerkonventionen om børnebortførelser. Dette vil være i strid med udgangspunktet for Danmarks langsigtede strategi, som nærmere beskrevet nedenfor i afsnit 12.2.2.

Samlet set er det derfor arbejdsgruppens vurdering, at man fra dansk side i stedet for at tilstræbe, at der indgås bilaterale aftaler med landene uden for konventionerne, bør anvende og om muligt forbedre de mere eller mindre uformelle kanaler, der benyttes i dag, og således også uden at etablere mere formelle fora såsom rådgivende komiteer, så længe disse ikke reelt synes at forbedre mulighederne for at løse de konkrete sager.

12.2.2 Mulighederne for at få tredjelande til at tiltræde Haagerkonventionen

EU-formandskabet gennemførte i 1995 en henvendelse til udenrigsministerierne i mere end 20 lande med opfordring til at tilslutte sig Haager- og Europarådskonventionerne af 1980. Det drejede sig bl.a. om Algeriet, Egypten, Jordan, Kuwait, Libanon, Libyen, Marokko, Oman, Pakistan, Syrien, Sudan, og Tyrkiet (Marokko har efterfølgende tiltrådt Haagerkonvention af 19. oktober 1996, og Tyrkiet Haagerkonventionen af 1980 om børnebortførelser). Flere af landene har ikke svaret på henvendelsen. Det fremgik videre, at der var forskelle i landenes holdninger, men de fleste var tilbageholdende – i flere tilfælde meget afvisende – over for tanken om at tiltræde de pågældende konventioner.

I oktober 2001 blev der afholdt en konference i Bryssel med deltagelse af alle EU-landene samt en række Middelhavslande. Herudover deltog repræsentanter fra en række internationale institutioner, der arbejder med spørgsmålet – herunder sekretariatet for Haagerkonventionen om børnebortførelser. Der var ikke tale om et formaliseret forum, der kunne træffe egentlige beslutninger, men om indledningen på en dialogproces, der må forventes at blive langvarig.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at de pågældende lande selvsagt ikke ser ens på spørgsmålene i relation til tiltrædelse af eksempelvis Haagerkonventionen om internationale børnebortførelser. Det kom bl.a. frem i forbindelse med henvendelsen i 1995 til de mere end 20 tredjelande samt under konferencen i Bryssel i oktober 2001, hvor Marokko på den ene side gav udtryk for konkret at arbejde på tiltrædelse af konventionen, mens flere af de andre lande var forbeholdne. Marokko har i øvrigt senere tiltrådt Haagerkonventionen af 19. oktober 1996, som dog ikke er tiltrådt af Danmark og de øvrige EU-medlemslande (se afsnit 4.3).

På baggrund af de vanskeligheder, der bl.a. er konstateret i forbindelse med de bilaterale aftaler mellem vestlige lande og lande med islamisk tradition, jf. afsnit 12.2.1, vurderer arbejdsgruppen, at de fleste af de berørte lande i Mellemøsten og Nordafrika næppe på kort sigt vil have mulighed for at leve op til kravene i Haagerkonventionen. Det vil derfor næppe have stor praktisk effekt, såfremt de pågældende lande med kort varsel tiltræder Haagerkonventionen. Målet må snarere være en styrkelse og udvidelse af den allerede indledte dialog med henblik på, at landene anspores til at foretage de tilpasninger i deres retssystemer, der er nødvendige for at kunne opfylde folkeretlige forpligtelser til at tilbagelevere bortførte børn, hvilket vil gøre det muligt for dem at tiltræde og opfylde Haagerkonventionen. Denne proces bør i øvrigt ske i samarbejde også med de haagerkonventionslande, som ikke er med i EU, herunder USA og Canada.

12.2.3 Andre tiltag i international sammenhæng

Der er mellem EU-landene i januar 2000 etableret retningslinjer vedrørende konsulært samarbejde mellem medlemslandenes konsulære repræsentationer i tredjelande. Ifølge disse skal medlemslandene bl.a. opfordre tredjelande, der ikke har tiltrådt Haagerkonventionen om børnebortførelser, til at gøre dette samt respektere børns rettigheder i overensstemmelse med internationale instrumenter.

Danmark har videre arbejdet for, at spørgsmålet om børnebortførelser bringes op i forbindelse med EU's samarbejdsaftaler med tredjelande, når lejlighed gives. Det anføres generelt, at EU-landenes bestræbelser på at integrere lovligt indvandrede borgere fra tredjelande fra disse landes side må modsvares af tiltag, der medfører, at borgere med oprindelse i disse lande så vidt muligt ikke kan unddrage sig administrative og retlige afgørelser truffet af det nye bopælsland ved at flytte tilbage til oprindelseslandet.

Konkret er spørgsmålet taget op i forhold til EU's forhandlingsmandat i forbindelse med en samarbejdsaftale med Iran, hvor målet er, at EU og Iran forpligter sig til at samarbejde med henblik på at finde løsninger på det civilretlige område af betydning for enkeltpersoner – i særdeleshed arvesager og familieretlige sager – under hensyntagen til internationale konventioner på området.

Videre bemærkes, at Danmark i forbindelse med forhandlingerne om formuleringen af en rammeaftale mellem EU og en række Middelhavslande om samarbejde vedrørende retlige og indre anliggender (inden for rammerne af den såkaldte Barcelona-proces) tog initiativ til, at der blev medtaget en formulering, der omfatter børnebortførelser. Den nævnte rammeaftale blev vedtaget under et møde i april 2002 med deltagelse af udenrigsministrene fra de lande, der deltager i Barcelona-processen. Ifølge rammeaftalen skal landene samarbejde med henblik på at løse civilretlige problemer, der vedrører enkeltpersoner under hensyntagen til relevante konventioner. Det blev fremhævet, at dette spørgsmål er tæt knyttet til integration af indvandrere, og Danmark op-

fordrede til styrket samarbejde på det retlige område, navnlig ved tiltrædelse af Haagerkonventionen om børnebortførelser samt andre relevante internationale aftaler.

Danmark vil arbejde for, at det arbejde, der blev sat i værk med konferencen i Bryssel i oktober 2001, i praksis kan fortsættes under rammeaftalen vedrørende retlige og indre anliggender i forbindelse med Barcelona-processen.

Europa-Kommissionen har i maj 2002 fremsat et forslag til en rådeforordning vedrørende bl.a. gensidig anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samvær. Forslaget indeholder tillige regler om tilbagegivelse af børn, der ulovligt er bortført til et andet EU-land, og disse regler afviger på en række punkter fra Haagerkonventionen. Forhandlingerne om forslaget fortsætter under det danske EU-formandskab i andet halvår af 2002.

13 Arbejdsgruppens overvejelser og anbefalinger om nationale initiativer

Arbejdsgruppen har fundet, at det på en række områder er muligt at forbedre indsatsen for at forebygge børnebortførelser og for at effektivisere behandlingen af sager om børnebortførelser i det danske system. Herudover har arbejdsgruppen på baggrund af de overordnede problemstillinger, der er kommet frem under debatten og arbejdet i arbejdsgruppen, overvejet, hvilke initiativer der kan tages på et mere generelt plan. Arbejdsgruppen kan derfor komme med følgende anbefalinger:

13.1 Information og samarbejde

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at det er af afgørende betydning at sikre forældre adgang til relevant information om børnebortførelser. Også myndigheder og advokater skal have nem adgang til information om, hvilke regler der gælder på området, og hvad de enkelte myndigheder kan assistere med i en bortførelsessituation.

Det er arbejdsgruppens opfattelse, at der bør gennemføres et mere omfattende informationsarbejde.

Herudover er der behov for at styrke samarbejdet mellem de myndigheder, der er i berøring med sager om børnebortførelser.

Arbejdsgruppen finder derfor, at den i afsnit 11.3. nævnte kontaktgruppe bestående af repræsentanter fra Udenrigsministeriet, Civilretsdirektoratet, politiet, de sociale myndigheder og Udlændingestyrelsen bør have til opgave at løfte denne informationsopgave ved at udbygge hjemmesiden, udarbejde pjecer og retningslinjer eller instrukser rettet til de berørte myndigheder om behandlingen af sager om bortførelse.

13.2 Praktisk og økonomisk bistand

Forældre, der står over for en retssag i udlandet om tilbagegivelse af et bortført barn, møder ofte en række vanskeligheder af mere praktisk karakter. Disse vanskeligheder udspringer bl.a. af den geografiske afstand, manglende sprogfærdigheder, manglende kendskab til retsreglerne og manglende familiært eller personligt netværk i det fremmede land. Hertil kommer, at den tilbageblevne forælder i konflikten står over for den anden forælder, der typisk er på ”hjemmebane” – i eget land og med kendskab til egne regler.

Inden for konventionerne har man søgt at afbøde denne ubalance mellem forældrene gennem det samarbejdssystem, der er etableret mellem centralmyndighederne. Samarbejdssystemet kan dog ikke altid løse alle de praktiske vanskeligheder, der opstår i relation til børnebortførelser. Navnlig muligheden for retshjælp og praktisk støtte varierer meget i de enkelte lande.

Uden for konventionernes område er det i vidt omfang de danske repræsentationer, der i de konkrete sager kan bistå forælderen. Som nævnt i afsnit 6 kan Udenrigsministeriet bistå forælderen i en lang række sammenhænge, men ligesom inden for konventionerne er det begrænset, hvor langt de danske myndigheder kan gå i forhold til myndigheder og domstole i et andet land, ligesom Udenrigsministeriet ikke har mulighed for at yde økonomisk bistand.

Efter arbejdsgruppen vurdering er der således behov for yderligere støtte. Det er dog arbejdsgruppens opfattelse, at de bedste muligheder for at yde yderligere støtte er af økonomisk og juridisk karakter.

Behovet vurderes at omfatte både sager uden for konventionerne og i sager inden for konventionerne, hvor den pågældende forælder ikke er omfattet af retshjælpsordninger i udlandet i en igangværende samværs- eller bortførelsessag. Om behovet for retshjælp, se i øvrigt nærmere under afsnit 13.3.

13.3 Retshjælp til den efterladte forælder

Lov om internationale børnebortførelser indeholder ikke bestemmelser om retshjælp til efterladte forældre i sager om internationale børnebortførelser. Retsplejelovens regler om fri proces muliggør heller ikke fri proces til sager, der anlægges i udlandet (jf. ovenfor afsnit 8.3). Retsplejelovens bestemmelse om beskikkelse af bistandsadvokat indeholder ikke udtrykkelig hjemmel til beskikkelse af bistandsadvokat i børnebortførelsessager (jf. ovenfor afsnit 8.1). Endvidere vedrører bestemmelsen alene retshjælp under selve straffesagen i Danmark. Efter de gældende regler er det således ikke muligt at beskikke bistandsadvokat eller yde fri proces til at føre en retssag i udlandet. Forældre til børn, der er bortført til udlandet, har dog en vis mulighed for at få støtte fra

Varelotteriet til (typisk delvis) dækning af udgifterne til at føre retssager i udlandet (jf. ovenfor afsnit 8.5).

Arbejdsgruppen anbefaler, at der udformes en særlig retshjælpsordning, der giver mulighed for at yde retshjælp til forældre, hvis børn er bortført til udlandet. Arbejdsgruppen finder, at der bør kunne ydes retshjælp til rimelige udgifter til advokatbistand. Dette vil i særlige tilfælde kunne omfatte udgifter forbundet med rejser til udlandet for at repræsentere den pågældende forælder over for udenlandske myndigheder. Det må antages, at en sådan form for advokatbistand navnlig vil kunne blive aktuel i forbindelse med bortførelse til lande, som ikke har tiltrådt konventionerne, men i nogle tilfælde vil der efter omstændighederne også kunne være behov herfor i sager om tilbagelevering fra konventionslande. Også udgifter til en udenlandsk advokat vil kunne dækkes i tilfælde, hvor det er relevant at føre retssag i udlandet. Endelig vil retshjælpen kunne omfatte udgifter forbundet med oversættelse af nødvendige dokumenter.

En lignende ordning findes i dag med hensyn til retshjælp til at føre sager ved f.eks. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, jf. lov nr. 940 af 20. december 1999 om retshjælp til indgivelse og førelse af klagesager for internationale klageorganer i henhold til menneskerettighedskonventioner. Efter denne ordning, der administreres af Civilretsdirektoratet, kan der ydes godtgørelse af rimelige udgifter til advokat og af øvrige rimelige udgifter, der er nødvendige for førelse af en sag ved et internationalt klageorgan. Retshjælpen kan begrænses til visse udgiftsposter, og der vil i praksis normalt blive fastsat en beløbsgrænse for godtgørelsen, som dog eventuelt kan forhøjes senere. Udgifterne til ordningen afholdes over den samme udgiftspost på finansloven, som dækker udgifter til den almindelige fri proces-ordning.

Arbejdsgruppen finder, at også den foreslåede ordning med retshjælp i børnebortførelser bør administreres af Civilretsdirektoratet, som besidder den fornødne ekspertise både med hensyn til retshjælp og børnebortførelser.

Både sager om bortførelser til konventionslande og ikke konventionslande bør være omfattet. Hvis den pågældende har mulighed for at få fri proces i bortførelseslandet, skal retshjælpen være subsidiær i forhold hertil.

Der bør ikke stilles krav om, at den pågældende forælder opfylder de økonomiske betingelser for fri proces. Dette svarer til, hvad der gælder for retshjælp i menneskerettighedssager.

Under hensyn til, at udfaldet af en børnebortførelsessag ofte vil være forbundet med stor usikkerhed, bør der ikke stilles strenge krav om, at den pågældende forælder har udsigt til at få medhold i sagen/få barnet hjem.

Ordningen bør begrænses til egentlige børnebortførelsessager, dvs. sager, hvor barnet efter dansk ret er ført ulovligt ud af landet eller ulovligt tilbageholdes i udlandet. Der skal således ikke være en generel adgang til at give retshjælp til at føre forældremyndighedssager i udlandet.

Ordningen bør endvidere begrænses til tilfælde, hvor barnet havde bopæl i Danmark forud for den ulovlige bortførelse/tilbageholdelse.

Det kan overvejes at indføre en adgang til i særlige tilfælde at give retshjælp i sager, der ikke opfylder ovennævnte betingelser.

Antallet af børnebortførelsessager er begrænset, og det vil derfor være hensigtsmæssigt, at sagerne samles hos nogle få advokater, som har mulighed for at få den fornødne ekspertise. Det vil derfor være hensigtsmæssigt i loven at bemyndige justitsministeren til at udpege bestemte advokater til at yde retshjælp i disse sager. En tilsvarende ordning findes ved sager om optagelse af personer i botilbud uden samtykke, jf. § 109 m, stk. 2, i lov om social service (lovbekendtgørelse nr. 844 af 24. september 2001), og bekendtgørelse nr. 269 af 13. april 2000 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten overfor voksne efter kapitel 21 i lov om social service.

Ansøgninger til ledige poster som advokat i disse sager bør indkaldes ved opslag i pressen, fagtidsskrifter eller på anden måde, der kan sikre, at der kan udpeges det nødvendige antal egnede advokater.

Advokatrådet har over for arbejdsgruppen tilkendegivet, at rådet gerne vil udarbejde en vejledende udtalelse om de indkomne ansøgninger til brug for Justitsministeriets afgørelse.

De af Justitsministeriet udpegede advokater kan derefter opføres på en liste, der kan udleveres til forældre, der har behov for advokatbistand i en børnebortførelsessag. Forældrene bør dog også have mulighed for at vælge deres egen advokat.

Da ordningen vil adskille sig væsentligt fra retsplejelovens regler om fri proces og beskikkelse af bistandsadvokater, vil det formentlig være hensigtsmæssigt at skabe lovhjemmel til ordningen ikke i retsplejeloven, men i lov om internationale børnebortførelser.

13.4 Pasreglerne

Som omtalt i afsnit 7.5.2 er der ikke efter de gældende regler i pasloven mulighed for at inddrage et barns selvstændige pas på grund af risiko for, at barnet vil blive bortført til udlandet.

Hvis barnet har et selvstændigt pas, kan forældremyndighedsindehaveren bestemme, hvordan passet opbevares, og kan dermed forebygge, at det anvendes ved en bortførelse. Hvis en person, som ikke har del i forældremyndigheden, er kommet i besiddelse af passet, kan forældremyndighedsindehaveren kræve det udleveret ved en umiddelbar fogedforretning. Arbejdsgruppen finder derfor ikke, at der er noget behov for at kunne inddrage barnets selvstændige pas.

Derimod kan der efter arbejdsgruppens opfattelse være et behov for at kunne inddrage en nærtstående pas med henblik på at slette barnet i passet, hvis der er fare for, at den pågældende vil bortføre barnet, og den pågældende ikke har nogen berettiget interesse i at have barnet stående i passet. Dette kræver som nævnt en ændring af pasloven.

Arbejdsgruppen kan derfor anbefale, at der indføres en hjemmel i pasloven til inddragelse af pas med henblik på sletning af indskrevne børn i tilfælde, hvor pasindehaveren ikke (længere) har del i forældremyndigheden, og der må antages at være risiko for bortførelse af det pågældende barn. Det må være en forudsætning for sletningen af barnet, at pasindehaveren ikke har nogen berettiget interesse i at have barnet i sit pas. Hvis den pågældende har ret til samvær med barnet i udlandet, vil sletning ikke kunne ske.

Som det fremgår af afsnit 10, er en betydelig del af bortførerne udenlandske statsborgere. Sletning af barnet i passet vil selvsagt kun kunne ske, hvis der er tale om et dansk pas.

13.5 Ægteskabsloven

Forskellige børnebortførelsessager har vist, at nogle lande ikke vil udlevere et barn, som er bortført af faderen, når moderen og faderen stadig er gift (herunder separeret). De opfatter bortførelsen som et problem mellem ægtefællerne, og de vil ikke blande sig i denne konflikt.

Efter lovbekendtgørelse nr. 147 af 3. september 1999 om ægteskabs indgåelse og opløsning er det i dag ikke en skilsmissegrund, at en ægtefælle har bortført det fælles barn. Loven giver således alene adgang til skilsmisse efter 1 års separation, når ægtefællerne på grund af uoverensstemmelser har levet adskilt de sidste 2 år, samt når der enten foreligger utroskab, vold eller bigami.

På baggrund af de problemer, den nuværende retsstilling kan afstedkomme, anbefaler arbejdsgruppen, at ægteskabsloven ændres, således at en ægtefælle har ret til skilsmisse, hvis den anden ægtefælle har bortført et barn.



Til samtlige statsamter samt
Københavns Overpræsidium

J.nr. 1998-7000-1

Sagsbehandler: Susanne Pihl

Dato : 8. november 2002

Herved fremsendes oversigt over de lande, der samarbejder med Danmark i forhold til Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser samt Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelser af afgørelser om forældremyndighed.

Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af international børnebortførelse:

Argentina	Israel	Rumænien
Australien	Italien	Schweiz
Belgien	Kina, Hong Kong	Slovakiet
Bosnien Hercegovina	Kina, Macau	Spanien
Canada	Kroatien	Storbritannien
Cypern	Luxembourg	Sverige
Finland	Makedonien	Tjekkiet
Frankrig	Mexico	Tyrkiet
Forbundsrep. Jugoslavien	Monaco	Tyskland
Grækenland	New Zealand	Ungarn
Holland	Norge	USA
Irland	Polen	Venezuela
Island	Portugal	Østrig

Der henvises i øvrigt til følgende hjemmeside: <http://www.hcch.net>.

Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed:

Belgien	Italien	Spanien
Cypern	Letland	Storbritannien
Estland	Liechtenstein	Sverige
Finland	Luxembourg	Tjekkiet
Frankrig	Malta	Tyrkiet
Forbundsrep. Jugoslavien	Norge	Tyskland
Grækenland	Polen	Østrig
Holland	Portugal	
Irland	Schweiz	
Island	Slovakiet	

Der henvises i øvrigt til følgende hjemmeside: <http://conventions.coe.int>.

Med venlig hilsen
Civilretsdirektoratet

Susanne Pihl

ANSØGNING OM TILBAGEGIVELSE

**Haagerkonventionen af 25. oktober 1980
om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser**

Vedrører følgende barn:
som fylder 16 år den

I. IDENTITET PÅ BARN OG FORÆLDRE:1. *Barnet:*

- Navn:
- Fødselsdato:
- Fødested:
- Køn:
- Nationalitet:
- Sædvanlig adresse før fjernelse
eller tilbageholdelse:
- Personnummer:
- Beskrivelse og evt. foto:

2. *Forældrene:*

- 2.1. Moderen: - Navn:
- Fødselsdato:
 - Fødested:
 - Nationalitet:
 - Beskæftigelse:
 - Adresse:
 - Telefon:
 - Personnummer:
- 2.2. Faderen: - Navn:
- Fødselsdato:
 - Fødested:
 - Nationalitet:
 - Beskæftigelse:

- Adresse:
- Telefon:
- Personnummer:

2.3. Dato og sted for evt. vielse:

2.4. Dato og sted for evt. separation
og/eller skilsmisse:

II. ANSØGER (den person eller institution, som faktisk udøvede forældremyndighed før bortførelsen eller tilbageholdelsen):

Navn:
Nationalitet:
Beskæftigelse:
Adresse:
.....
Personnummer:
Tilknytning til barnet:
Navn og adresse på evt. advokat:
.....
.....

III. STEDET, HVOR BARNET ANTAGES AT BEFINDE SIG:

1. Oplysninger om personer, der ulovligt har bortført eller tilbageholdt barnet:

Navn:
Fødselsdato:
Fødested:
Nationalitet:
Beskæftigelse:
Tilknytning til barnet:
Sidst kendte adresse:
.....
Personnummer:
Beskrivelse og evt. foto:

2. Barnets adresse:

.....

.....

3. Andre personer med mulig
oplysning om barnets opholdssted:

.....

.....

.....

**IV. TID, STED, DATO OG OMSTÆNDIGHEDER VED BORTFØRELSEN ELLER
TILBAGEHOLDELSEN:**

.....

.....

.....

.....

.....

V. FAKTISK ELLER LEGALT GRUNDLAG, DER BERETTIGER ANMODNINGEN:

.....

.....

.....

.....

.....

VI. VERSERENDE RETSSAGER:

.....

.....

.....

.....

.....

VII. BARNET SKAL RETURNERES TIL:

1. Navn:
Fødselsdato:
Fødested:
Adresse:
.....
Telefon:
.....
2. Forslag til praktisk planlægning af
tilbagelevering af barn:
.....
.....
.....

VIII. ANDRE BEMÆRKNINGER:

.....
.....
.....
.....
.....

IX. VEDLAGTE DOKUMENTER:

.....
.....
.....
.....
.....

Dato og sted:

Ansøgers underskrift:

Politimesteren i Helsingør

Advokaturen
Prøvestensvej 1
3000 Helsingør
Tlf. 49271448

Dato: 14. februar 2002

Jmt. modt.
13 NOV. 2002

Høring om politikredsens behandling af sager vedr. bortførelse af børn til udlandet.

Anmeldelser kommer oftest til vagthavende.

Anmelder afhøres straks til belysning af, om betingelserne for mistanke om overtrædelse af straffelovens § 215 er tilstede. Omstændigheder ved bortførelsen, pasforhold m.m.

Der foretages umiddelbart vurdering af om, der er tale om overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1 eller stk. 2.

Hvis muligt søges anmelders forklaring straks underbygget, idet hun/han opfordres til straks at fremlægge al den dokumentation fra evt separationssag/ skilsmisssag/ forældremyndighedssag, som hun/ er i besiddelse af.

I § 215, stk. 1 sager, hvor bortfører ikke har forældremyndighed, foretages straks efterlysning af børn i Danmark og efter forelæggelse for jurist efterlysning af børn i SIS systemet (Schengen) efter artikel 97.- forsvundne personer.

Den mistænkte bortfører efterlyses i Kriminalregistret i Danmark, med henblik på anholdelse som sigtet for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 1

Der tages straks kontakt til politiet i Københavns Lufthavn i Kastrup med henblik på ekstra indsats ved udrejsekontrol ud af Schengen.

I § 215, stk. 2 sager, - dvs. hvor en forældremyndigheds indehaver er på vej til at føre sit eget barn ud af landet, under omstændigheder hvor der er uenighed om den fremtidige forældremyndighed og der ikke er samtykke fra den anden part, - forelægges sagen straks telefonisk af vagthavende for Civilretsdirektoratets vagt til afgørelse af om der skal ske en midlertidig tillæggelse af forældremyndighed til den ene part (anmelder). Dette kan ske efter lov om forældremyndighed og samvær § 23.

Uanhængigt af hvilken afgørelse civilretsdirektoratet træffer, efterlyses børnene i Danmark og SIS (efter forelæggelse for jurist) som forsvundne.

Der tages kontakt til lufthavn for at hindre udrejse.

Hvis Civilretsdirektoratet overfører forældremyndigheden eller hvis jurist vurderer, at betingelserne for overtrædelse af straffelovens § 215, stk. 2 er tilstede, efterlyses bortføreren i kriminalregistret.

Efterlysning i SIS og via Interpol af den sigtede bortfører (både i § 215 stk. 1 og stk. 2 tilfælde) sker først efter indhentet fængslingskendelse og forelæggelse for Statsadvokaten for Sjælland. (vedr. de "sjællandske" politikredse)

Vejledende opslagsværker og litteratur:

Rigspolitichefens Telefonbog / tillæg / Civilretsdirektoratet.

Greve m.fl. "Kommenteret Straffelov, speciel del" 7. udg. 2001. side 231.

Lov nr. 387 af 14. juni 1995 om forældremyndighed og samvær, som ændret ved lov nr. 416 af 10. juni 1997 . Særligt §§ 3, 22 og 23

Lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndigheds afgørelser m.v., med senere ændringer.

Vicepolitimester Jørgen Nautrup: "Internationale børnebortførelser" Artikel i Fuldmægtigen nr. 2/1993.

Betænkning nr 1166, 1989," Internationale børnebortførelser"

Susan Schmiegelow
politiassessor

KØBENHAVNS POLITI



Rigspolitichefen
Afdeling A

Politigården
1567 København V
Tlf. 33 14 14 48

Fax. 33 43 00 58

Dato 11 MRS. 2002

Journal.nr.:
0100-10161-00005-02

BD

Ved skrivelse af 12. februar 2002 (j.nr. 2002-1129-19) har Rigspolitichefen, Afdeling A, anmodet om en udtalelse om Københavns Politis behandling af sager vedrørende bortførelse af børn til udlandet.

I den anledning kan jeg oplyse, at når en forurettet, som oftest barnets mor eller socialforvaltningen, retter henvendelse til kriminalpolitiet i anledning af, at nogen har unddraget en person forældremyndigheden over et barn eller barnet er eller vil blive bragt ud af landet, iværksættes der straks en række efterforskningsskridt, som fremgår af vedlagte instruks vedrørende behandling af sager om unddragelse af forældremyndigheden.

Det bemærkes i øvrigt, at sager om bortførelse af et barn til udlandet i de senere år ofte er sket i forbindelse med afvikling af samkvemsret, hvor gerningsmanden, ofte faderen, har barnet i flere dage og derfor har rig lejlighed til at forsvinde uden, at den forurettede bliver klar over det inden samkvemsrettens ophør. Muligheden for at forhindre en påtænkt udrejse og pågribelse af gerningsmanden inden udrejse, er derfor ofte ikke til stede.

Københavns Politis drabsafdeling indgår i behandling af sager om bortførelse af børn, når der er sket varetægtsfængsling af den sigtede eller hvis der skal ske efterlysning via Interpol.

Arrestantsager : Normalt vil kriminalpolitiet i disse sager, hvor sigtede erkender de faktiske forhold, via samtale og vejledning til den sigtede om danske retsregler, forsøge at formå sigtede til at skaffe barnet eller børnene tilbage til indehaveren af forældremyndigheden her i landet. Blandt andet gøres den sigtede bekendt med, at forbrydelsen forsætter, så længe barnet ikke er hos forældremyndighe-

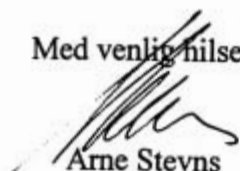
dens indehaver. Dette kan indebære, at en sigtet efter domfældelse udsætter sig for, at der indledes en ny straffesag, hvis barnet forsat ikke udleveres.

I nogle sager løses problemet ved, at sigtede tillades at ringe eller skrive til den eller de personer i udlandet, hvor barnet opholder sig, med besked om at barnet skal sendes tilbage til forældremyndighedens indehaver i Danmark.

Endvidere er der et udmærket samarbejde med Udenrigsministeriet, ofte med en direkte kontakt til sagsbehandleren på ambassaden i det pågældende land.

Interpol : International efterlysning foretages ud fra en konkret vurdering i den enkelte sag og for sigtedes vedkommende efter at have indhentet en fængslingskendelse. Efterlysning foretages, hvis der er udsigt til at den vil gavne sagen ved at bringe barnet eller børnene og sigtede til landet. Den forurettede har imidlertid ofte en tro på, at hun via kontakt til svigerfamilien og sigtede i udlandet på længere sigt kan opnå at sigtede og barnet kommer til Danmark. I disse situationer udviser politiet derfor en vis tilbageholdenhed med at foretage en international efterlysning, fordi den sigtede typisk vil vælge at blive i sit hjemland, hvis han for eksempel via advokat eller lokale myndigheder, bliver bekendt med efterlysningen.

Med venlig hilsen



Arne Stevns
vicepolitidirektør

Instruks vedrørende behandling af sager om unddragelse af forældremyndigheden.

Sådanne anmeldelser behandles af kriminalpolitiet, idet der oftest foreligger en overtrædelse af straffelovens § 215.

Sagsbehandlingen afhænger af, om der er

fælles forældremyndighed
eller
forældremyndigheden er tillagt den ene part

ligesom det er af væsentlig betydning for den videre sagsbehandling, om unddragelse af forældremyndigheden er sket eller ved at ske.

o-o-O-o-o

Anmeldelsen indgives sædvanligvis af den part, der er forurettet eller en myndighed på den forurettedes vegne.

Først sikres oplysninger om hvem der er tillagt forældremyndigheden og om unddragelsen rent faktisk er sket eller den er ved at ske.

Dernæst afhøres anmelder detaljeret om hvor konkret mistanken er.

- Hvad bygger mistanken på - altså
- Hvem er mistanken rettet mod (sædvanligvis barnets far)
- Hvorfra, hvornår og hvordan er barnet fjernet
- Hvem har afhentet barnet. Evt. køretøj eller andet.
- Vidner til afhentningen (institution, nabo o.l.)
- Alt om barnebortføreren, f.x. oprindelige hjemland, medbragt pas, er barnet skrevet ind i hans pas eller har barnet eget pas, er hans ejendele pakket, er barnets tøj m.v. pakket, hans familie i Danmark og andre lande, har han eller barnet mobiltelefon (aflytningsmulighed/tracing), har han tidligere rejst med barnet, transportmidler, tidligere erklæringer /udsagn fra bortføreren, evt. brev eller besked efterladt og så videre
- Anmelderens ideer om rejsemål og -rute, transportmidler og evt. hjælpere
- Fotos af børnene og deres bortfører
- Alle andre relevante spørgsmål

Barn/børn og bortfører søges relevante steder i Danmark

Når forældremyndigheden er delt må ingen af forældrene udrejse af landet uden den andens samtykke. Overtrædelse heraf kan være strafbart efter strfl.s § 215.

I medfør af lov om forældremyndighed og samvær og lov om forældremyndighed kan Civilretsdirektoratet midlertidig tillægge den ene part (forurettede) den fulde forældremyndighed – også hvis der alene er risiko for, at barnet vil blive ført udenlands. Direktoratets afgørelse træffes med det samme og bygger på politiets telefoniske henvendelse og rapportmaterialet.

Tlf. Civilretsdirektoratet - Hovednummer i dagtimerne: **33 92 33 02**

Det er kontorchef eller souschef i 2. eller 4. kontor, der træffer afgørelsen.

Uden for almindelig kontortid kontaktes Rpch.s com.center, der har private tlf.nr.

Såfremt direktoratet tillægger anmelder den fulde forældremyndighed sættes søgning i KR på både barn og bortfører.

Der sættes tillige en spærring i SIS på barnet/børnene efter kontakt med Sirene-kontoret – lokal 7374 (døgnbetjent).

Der rundkastet fax specielt til lufthaven og grænseovergange med signalement & foto af børn og bortfører samt oplysninger om sagen med forventet rejsemål og – rute, pas og billetter m.v.

Primært gælder det om at sikre børnene før de udrejser og det vil bero på en konkret vurdering i hvert tilfælde, om der er grundlag for at rejse sigtelse.

Der foretages indberetning til Udenrigsministeriet om sagen med alle relevante detaljer, forventet rejsemål og opholdsland for børn og bortfører o.s.v.

Der skrives en begæring om fængslingskendelse på bortfører og sagen forelægges retten af advokatur K eller A.

Når retten har afsagt fængslingskendelse skal der ske efterlysning af barnebortføreren via Interpol og søgningen registreres tillige i SIS.

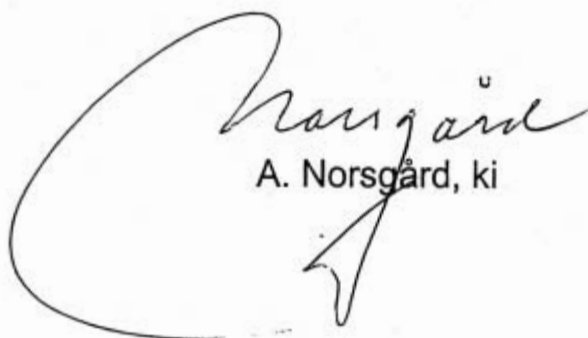
Der holdes under sagen tæt kontakt med anmelder.

Såfremt barnet med stor sikkerhed er i udlandet når anmeldelse indgives, følges ovenstående - dog således at afsnittet om Civilretsdirektoratet udgår og erstattes

med at henvise anmelder til advokat og domstole for herigennem at få tillagt fulde forældremyndighed.

Hvis barnet er ført ud af landet af en person, der selv har den fulde forældremyndighed, henvises anmelder også her til advokat og domstole, idet der ikke foreligger en 215-situation, før forældreretten er tillagt anmelder.

Hvis ganske særlige forhold taler derfor, kan politiet påbegynde efterforskningen og senere være anmelder behjælpelig med forkyndelse af rettens afgørelse.



A. Norsgård, ki



European Agreement on the Transmission of Applications for Legal Aid

(Accord européen sur la transmission des demandes d'assistance judiciaire)

ETS n° : 092

Treaty open for signature by the member States and for accession by non-member States

Status as of 09/12/02

Opening for signature :

Place : Strasbourg

Date : 27/01/77

Entry into force :

Conditions : 2 Ratifications.

Date : 28/02/77

Member States of the Council of Europe:

States	Date of signature	Date of ratification	Date of entry into force	Notes	R.	D.	A.	T.	C.	O.
Albania	08/06/00	17/05/01	18/06/01							
Andorra										
Armenia										
Austria	05/07/79	15/02/82	16/03/82		X		X			
Azerbaijan		28/03/00 a	29/04/00				X			
Belgium	27/01/77	10/05/78	11/06/78				X			
Bosnia and Herzegovina										
Bulgaria	27/11/95	31/05/96	01/07/96		X		X			
Croatia										
Cyprus										
Czech Republic	15/10/99	08/09/00	09/10/00			X				
Denmark	11/10/79 s	11/10/79 s	12/11/79				X			
Estonia	25/02/98	16/12/98	17/01/99		X		X			
Finland		26/06/80 a	27/07/80		X		X			
France	27/01/77	21/12/79	22/01/80		X		X			
Georgia										
Germany	07/12/99									
Greece	27/01/77 s	27/01/77 s	28/02/77				X			
Hungary										
Iceland	08/06/00									
Ireland	15/11/88 s	15/11/88 s	16/12/88				X			
Italy	03/09/80	06/06/83	07/07/83				X			
Latvia	14/12/00	30/05/01	01/07/01				X			
Liechtenstein										
Lithuania	14/04/94	16/10/96	17/11/96				X			
Luxembourg	27/01/77 s	27/01/77 s	28/02/77				X			

Malta											
Moldova											
Netherlands	10/10/89	12/03/92	13/04/92				X	X			
Norway	27/01/77	24/06/77	25/07/77				X				
Poland	10/09/96	18/03/97	19/04/97				X				
Portugal	27/04/77	16/06/86	17/07/86		X		X				
Romania	04/10/01										
Russia											
San Marino											
Slovakia											
Slovenia											
Spain	15/04/82	29/11/85	30/12/85				X				
Sweden	27/01/77 s	27/01/77 s	28/02/77				X				
Switzerland	23/05/85	01/12/94	02/01/95		X		X				
the former Yugoslav Republic of Macedonia	08/06/00										
Turkey	27/01/77	22/03/83	23/04/83				X				
Ukraine											
United Kingdom	27/01/77	17/01/78	18/02/78				X	X			

Non-member States of the Council of Europe:

States	Date of signature	Date of ratification	Date of entry into force	Notes	R.	D.	A.	T.	C.	O.
--------	-------------------	----------------------	--------------------------	-------	----	----	----	----	----	----

Total number of signatures not followed by ratifications :	4
Total number of ratifications/accessions :	25

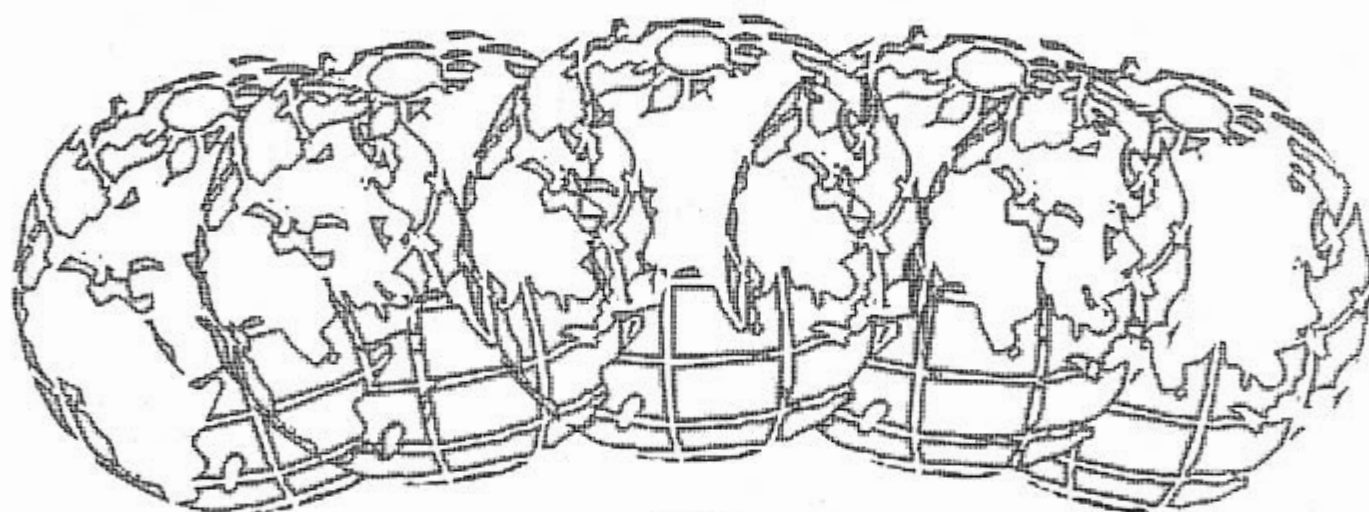
Notes :

a: Accession - s: Signature without reservation as to ratification - su: Succession - r: Signature "ad referendum".
R.: Reservations - D.: Declarations - A.: Authorities - T.: Territorial Application - C.: Communication - O.: Objection.

Source: Treaty Office on <http://conventions.coe.int>

reunite

International Child Abduction Centre



child abduction prevention pack

CHILD ABDUCTION PREVENTION PACK

This pack has been provided to allow you to gather together information relating to your children which will be required in the event of an abduction.

Some of the information will be required by your local Police Force so that details of your children can be circulated in order to prevent them leaving the country without your permission and/or return them to you.

Some of the information MAY be required by others, such as your solicitor, so that if your children are taken from the country they may hopefully be returned to you.

Please take your time in reading ALL the advice in the pack and if you are in doubt as to what is required of you, ASK your legal advisor or the person who gave you the pack for help.

The pack has been jointly produced by the Police Service and "re-unite", The International Child Abduction Centre (Tel No. 020 7375 3440) with the support and guidance of The Home Office, The Lord Chancellor's Child Abduction Unit, The Foreign and Commonwealth Office, The Passport Agency and The Immigration Service.

WHAT YOU MUST DO

As soon as possible after being given this pack you **MUST** do the following:-

For **EVERY CHILD** in your family you think is at risk of abduction:-

1. Complete a description form
2. Complete a fingerprint form using the guidance notes and pre-inked strip
3. Take **THREE** photographs (passport sized photo's are ideal)
4. Write on the back of the photographs the name and date of birth of the child concerned and the date the photo was taken
5. Get two photocopies of the description form once you have completed it.
6. Get two photocopies of the child's birth certificate
7. Get two photocopies of any court order relating to the child
8. Get a sample of hair using the guidance on page 11.

For **EVERY PERSON** you think is likely to be a future abductor:-

1. Complete a description form
2. Get two photocopies of the description form once you have completed it
3. Try to get a photograph of them
4. Write on the back of the photograph the name and date of birth of the likely abductor and the date the photo was taken
5. If the photograph is of a group of people, write on the back the location in the group of the subject(s) e.g. third from left, back row

In relation to **YOURSELF**

1. Complete the details form
2. Get two photocopies of the details form once you have completed it
3. Get two photocopies of your marriage certificate to any likely abductor

THEN

Split all the forms into three sets as follows:-

- | | |
|----------------------------|--|
| Set 1: For the POLICE: | One set of photographs and one set of photocopies of descriptions, details, birth and marriage certificates and any court orders. |
| Set 2: For your SOLICITOR: | One set of photographs and one set of photocopies of descriptions, details, birth and marriage certificates and any court orders. |
| Set 3: The ORIGINALS: | The fingerprints, one set of photographs and the original copies of the descriptions, details, birth and marriage certificates, any court orders, advice sheets and the hair sample. |

YOU MUST THEN GET A SOLICITOR

We advise you to consult a Solicitor if you have not already done so. This will give you time to choose one before an abduction occurs so that you do not end up trying to brief them in a shocked or confused state.

It also gives you time to choose one which is skilled in the law relating to child abduction and sympathetic to your cause. Further advice can be sought from "re-unite".

Take the Solicitor set of the pack with you.

THEN

IF YOU HAVE A SOLICITOR, ASK HIM OR HER TO KEEP THEIR SET.

Keep the other two sets in DIFFERENT SECURE PLACES.

**TELL NO-ONE OF THEIR EXISTENCE EXCEPT YOUR MOST TRUSTED
FRIEND OR RELATIVE.**

IF a child from your family is subsequently abducted, give:-

Set 1 to the Police and Set 2 to your Solicitor if they have not already got one.

KEEP Set 3 you may need it later.

IF YOUR CHILD IS ABDUCTED

OR

**YOU BELIEVE THAT HE OR SHE MAY BE
WITHIN THE NEXT 48 HOURS**

AND

YOU THINK THEY MAY BE TAKEN ABROAD

THEN TAKE THE FOLLOWING ACTION

1. Inform your local Police Station of the circumstances. It is better to go to the Police Station so that you can give them the Police Set of the Child Abduction Prevention Pack. They can then assess whether the risk of abduction from the U.K. is "Real" and "Imminent". If they do, they will initiate an "All Ports Warning".
2. Inform your legal adviser. He or she can then make arrangements to obtain a High Court Order to prevent removal of a child from the U.K.

NOTE: You do not need a court order for a child aged under 16 years, but it may assist you later if the child is successfully taken from the U.K.

The issue of an "All Ports Warning" by the Police will not necessarily prevent the removal of a child from the U.K.

Severe constraints are placed on the Police (and The Immigration Service at U.K. ports) on what they can physically do to prevent the removal of a child.

Nevertheless, the issue of an “All Ports Warning” has met with success on many occasions leading to the return of a child to the rightful parent/carer.

“All Ports Warnings” are valid for 28 days after which they must be renewed but ONLY if the risk of abduction continues to be “Real and Imminent”.

PASSPORTS

Advice and action relating to passports is dependent upon whether your child already has a passport or is mentioned on another person's passport.

Please read the following carefully and if you do not understand ASK for help.

IF YOUR CHILD DOES NOT HAVE A PASSPORT OF THEIR OWN OR IS NOT MENTIONED ON THE PASSPORT OF ANOTHER PERSON

1. Provided that no objection has been lodged at a passport office of the United Kingdom Passport Agency by a parent or other objector, standard passport facilities are normally granted to children with the consent of either parent.
2. Where the parents have not been married to each other, the mother's consent is required if the father has not been given "parental responsibility".
3. Where it is known that the child is a "ward of court", passport facilities are not granted unless the court's permission is obtained.
4. An objector can ask the Passport Agency not to issue a passport for a child if a court in the U.K. has made one of the following orders:-
 - 4.1 a "prohibited steps order" under Section 8 Children Act 1989;
 - 4.2 a "residence order" under Section 8 Children Act 1989 and the objector is the person in whose favour the order was made;
 - 4.3 an order confirming that the child's removal from the jurisdiction is contrary to the wishes of the court;
 - 4.4 an order awarding the objector custody of the child or care and control;
 - 4.5 an order specifying that the objector's consent to the removal of the child from the jurisdiction is necessary;
 - 4.6 an order requiring the surrender of a UK passport and prohibiting the making of a further passport application or otherwise upholding an objection to a child having a passport or leaving the country.
5. If there is no court order, an objection can be considered from the mother (but only if the parents have not been married to each other) or the Police, where they have notified the Passport Agency of an intention to exercise their power of arrest under the Child Abduction Act 1984.
6. Where the parents are or have been married to each other, or are unmarried but the father nevertheless has parental responsibilities and rights in relation to the child (see paragraph 2 above), then either parent should consider lodging an objection where an abduction is feared.

IF YOUR CHILD DOES HAVE A PASSPORT OF THEIR OWN

1. Do you have possession of it?

KEEP IT IN A SAFE PLACE

2. If you do not have possession of it, can you get it?

IF YOU CAN, GET IT AND KEEP IT IN A SAFE PLACE

3. Is it lost?

REPORT THE LOSS TO YOUR LOCAL POLICE STATION AND THEN INFORM THE PASSPORT AGENCY SO THAT YOU CAN OBTAIN A REPLACEMENT

4. Is it with the other parent who is likely to be a possible abductor?

If:-

- 4.1 The other parent has been married to you;
- 4.2 The other parent has "parental responsibility".

ASK FOR THE PASSPORT FROM THEM. IF THEY REFUSE, TAKE LEGAL ADVICE. A COURT MAY ORDER THE SURRENDER OF ANY PASSPORT ISSUED TO, OR WHICH CONTAINS PARTICULARS OF, ANY CHILD LIKELY TO BE ABDUCTED.

THIS USUALLY TAKES THE FORM OF THE PASSPORT BEING LODGED AT A SOLICITOR'S OFFICE. IT CANNOT BE RETURNED TO THE HOLDER WITHOUT PERMISSION OF THE COURT.

5. Is it with someone else?

THEY HAVE NO RIGHT TO HAVE IT UNLESS A COURT HAS ALLOWED THEM TO DO SO.

IF NO COURT ORDER EXISTS ASK FOR THE PASSPORT FROM THEM. IF THEY REFUSE INFORM THE POLICE WHO MAY CONSIDER PROSECUTION FOR THEFT OF THE PASSPORT.

IF YOUR CHILD IS MENTIONED ON THE PASSPORT OF ANOTHER PERSON

6. Are they mentioned on your own passport?

KEEP IT IN A SAFE PLACE

7. Are they mentioned on the passport of the likely abductor?

TAKE LEGAL ADVICE. A COURT MAY ORDER THE SURRENDER OF ANY PASSPORT ISSUED TO, OR WHICH CONTAINS PARTICULARS OF, ANY CHILD LIKELY TO BE ABDUCTED.

GENERAL INFORMATION

1. When a court orders a passport to be surrendered your solicitor must immediately notify the Passport Agency to prevent another being issued; the Passport Agency must be provided with a copy of the court order.
2. However, to avoid delay, we strongly recommended that the Passport Agency be notified of the circumstances separately, by you or your solicitor.
3. Ideally you should ensure that all relevant children have their own passport and any reference to them in anyone else's passport is deleted by the Passport Agency.
4. It frequently happens that when an objection is accepted by the Passport Agency, the child already has a valid passport or the child's name is already included in the valid passport of a relative. The Passport Agency is not able to compel the surrender of such a passport in order to give effect to the objection and the most that can be done is to note the name of the child for a period of 12 months, so that if during that time the passport should come into the possession of the Passport Agency or another application for passport facilities the child is made, the Passport Agency could then act on the objection.
5. The address of the Passport Agency, Special Files Department is:
The United Kingdom Passport Agency,
Special Files Department
Globe House, 89 Eccleston Square, LONDON SW1V 1PN.
Tel.: 0870 5210410 (General Line)
0207 901 2260 (Child Abduction Line)
6. Where an abduction is suspected in the future and you are visiting a foreign country with your child, you are advised to have details of the numbers of the passports of both of you. In the event of theft or loss you will then be able to obtain a replacement from the nearest British passport issuing authority more easily.

DUAL NATIONALITY

1. Every British passport contains a warning about dual nationality.
2. If your child is British and you are unsure whether he or she may also be a national of another country, you should check this with the Embassy or Consulate of the other country.
3. If your child is a dual national or is not a British National, you **MUST** contact the Embassy or Consulate of the other country and ask them not to issue a passport to your child.
4. They are not obliged to, but may do so voluntarily. If you do not succeed, take legal advice. It is possible that the court may order surrender of a foreign passport.
5. Details of Diplomatic Missions in London can be found in the London editions of the Yellow Pages which should be available in the reference section of your local library.

CONSULAR ASSISTANCE

The Consular Division of The Foreign and Commonwealth Office contact details:

The Foreign and Commonwealth Office
Consular Division
Old Admiralty Building, London SW1A 2PA
Tel. 0207-270 1500
(9am - 5.30pm Mon-Thur, 9am - 5.00pm Fri)
www.fco.gov.uk
(Ask to speak to the Consular Desk Officer for the country concerned.)

Whilst the FCO cannot intervene formally they can still provide advice and assistance.

In the absence of an amicable settlement, the only recourse may be to initiate legal proceedings in the court of the country concerned. The FCO cannot recommend lawyers but can provide you with a list of local lawyers who correspond in English. These lawyers can advise about parental rights under local law and what, if any, local customary child care and control practices exist which might influence a court's decision in a child custody case.

The FCO can also advise on what, if any, legal aid may be available. Additionally they can (with the UK court's permission) draw to the attention of the relevant authorities the existence of any British court orders in relation to your case. This works as follows:

You should ask your solicitor to obtain permission from the UK court where the order was issued. Once this has been done the Order needs to be "legalised" by the Foreign Office and the relevant Embassy in London. A charge will be made for this service. Your solicitor should telephone our Legalisation Department at 20, Victoria Street, London, on 0207 210 2524 and the relevant

Embassy/High Commission for further advice on this matter. Once the order has been legalised it should be sent to the FCO, they will send it to the Embassy/High Commission in the country concerned for onward transmission to the relevant authorities.

The FCO will ask you to provide them with contact details of where the abductor and child/children are likely to be staying, including addresses and telephone numbers. These can then be passed on to the relevant Embassy/High Commission who can then inform the local authorities about the case and, informally, ask for a welfare report. If you wish, the FCO may be able to help in establishing and keeping open, lines of communication between parent and child by passing on letters.

British Consuls **cannot** - recover children for parents, become involved in illegal attempts to return children to the United Kingdom, pay legal costs, fund air travel for parents, nor obtain visas on behalf of parents, for the countries concerned.

BIRTH CERTIFICATES

1. By law the Registrar for Births **MUST** give a copy of ANY birth certificate to ANYONE who requests it.
2. The Office of Population, Census and Surveys is responsible for the issuing of copies. they will tell you if someone has made an application for a copy of a specific birth certificate but only if you have obtained a "prohibited steps order" under Section 8 of the Children Act 1989 from a Court asking the Registrar to do so.
3. If you are notified that a copy birth certificate has been obtained, then you can consider notifying the police of the imminent danger of abduction.
4. The address of the Registrar is:-
Office of National Statistics,
General Register Office,
Smedley Hydro,
Trafalgar Road,
Birkdale,
SOUTHPORT,
PR8 2HH

REPORTING THE ABDUCTION OR LIKELIHOOD OF ABDUCTION OF YOUR CHILD TO THE POLICE

If the worst happens and you find your child has been abducted or you fear they may be in the immediate future you must act quickly to convince the Police, your legal adviser and the courts.

Before an "All Ports Warning" can be issued the Police will need to investigate the circumstances of the abduction.

You will need to convince them the abduction, or threat of it is "real" and/or "imminent".

If you find you are speaking to an officer or support staff member who does not take you seriously, do not be put off. Ask to speak to a more senior officer.

Possession of the information in this pack should help.

OTHER PREVENTATIVE STEPS

D.N.A. Sample

Whilst fingerprints remain the accepted, tried and trusted way of identification of people, in the last few years DNA sampling has become more commonplace and the number of laboratories that can process samples has increased.

We recommended you pluck at least 10 body hairs (not pubic hairs) with the roots of each of the children in your family. Place the hair samples into a plastic bag, seal it and affix a label showing:-

1. the name of the child
2. the date of birth of the child
3. the ethnic origin of the child
4. the date the hair sample was taken

Then place the sample with your "original set".

Area Child Protection Committee (ACPC)

Each local authority area in the U.K. has an ACPC administered by the Local Authority Social Services Department (SSD).

Membership of the committee is made up of representatives from the SSD, Police, Health Service, Education Department, Probation Service, and other professional agencies.

They have a responsibility to minimise the risk of a child coming to significant harm.

For further advice contact your local Child Protection Co-ordinator at your local Social Services Department Headquarters.

In addition, you should consider letting the following people know about the threat of abduction. They can play a large monitoring role in the day to day activities of your child. Most will be conversant with their local "Area Child Protection Committee" procedures mentioned above.

If you or your child have one of the following, consider telling them what you fear, why and what you would like them to do if they see or hear anything suspicious:-

1. The midwife
2. The health visitor
3. The family doctor
4. The nursery officer or nursery nurse
5. The headteacher
6. The social worker
7. The registered child minder
8. The cub, scout, brownie or guide leader
9. The youth club leader

You may also think of others.

Remember, tell them of your fears, who can have legitimate contact with your child and more importantly who should not.

GENERAL CRIME PREVENTION GUIDANCE

This is given in one of the enclosed booklets of the pack.

FINGERPRINTING YOUR CHILD

REASONS FOR DOING IT.

You are asked to take fingerprints because they may be used in the future to identify your child.

Whilst this is less relevant for older children where identification is unlikely to be an issue, this is certainly true of babies and very young children.

It is possible that, if an abduction from the U.K. is successful of such a child that they may not be found for some time in another country. In the absence of other identifying marks, such as birth marks or dental impressions, parents may find it difficult to prove that their child is the same person as the abducted child.

The taking of fingerprints will go a long way to assisting in these cases.

However please note that the courts of the foreign country may not accept this "fingerprint evidence".

TAKING OF FINGERPRINTS

Please follow the instructions given in the pack so that the fingerprints are clear and can be used correctly.

In addition here are some extra points:

BEFORE YOU DO ANYTHING ELSE:-

1. FOLD the fingerprint form along the lines shown. This will greatly assist you in the taking of the prints.
2. Please ensure that the hands of your child are thoroughly washed and dry BEFORE you start to take the fingerprints.
3. Make sure that you take the fingerprints of the correct hand.
4. Avoid contact between the ink and clothing.

AFTER TAKING THE FINGERPRINTS:-

1. Put the fingerprint form in a safe place to dry for 15 minutes.
2. Ensure that it cannot be smudged.
3. To remove the ink from the hands of your child use an ordinary hand cleanser. If you do not have any then use a simple washing up liquid.

**COMPLETE THE DETAILS BELOW FOR EACH CHILD AT
RISK OF ABDUCTION**

SURNAME:

FORENAMES:

SEX:

DATE OF AND PLACE OF BIRTH:

ADDRESS:

POST CODE:

TELEPHONE NUMBER:

ETHNIC APPEARANCE: White European/Dark European/Afro-Caribbean/Asian/Arab/Other
(Circle the one that applies)

HEIGHT:

BUILD:

SHOE SIZE:

EYE COLOUR:

GLASSES (Y/N):

HAIR COLOUR:

HAIR LENGTH:

ACCENT:

NATIONALITY:

MARKS/TATTOOS:

BLOOD GROUP

ANY SPECIAL MEDICATION REQUIRED:

PASSPORT NUMBER:

DATE AND PLACE OF ISSUE:

NATIONAL HEALTH SERVICE NUMBER:

COURT ORDER (Y/N)

TYPE OF ORDER (Photocopy):

IF THE CHILD IS ABDUCTED:-

WHAT IS THE LIKELY DESTINATION:

LIKELY TIME OF TRAVEL AND PORT OF EMBARKATION:

IS THE CHILD LIKELY TO HELP THE ABDUCTOR (Y/N)

**AFTER COMPLETION, PLACE THIS FORM IN THE PACK AND
KEEP IT IN A SAFE PLACE**

**COMPLETE THE DETAILS BELOW FOR EACH LIKELY
ABDUCTOR**

SURNAME:

FORENAMES:

MAIDEN NAME (if applicable):

SEX:

DATE OF AND PLACE OF BIRTH:

LAST KNOWN ADDRESS:

POST CODE:

TELEPHONE NUMBER:

RELATIONSHIP TO CHILD(REN):

ETHNIC APPEARANCE: White European/Dark European/Afro-Caribbean/Asian/Arab/Other
(Circle the one that applies)

HEIGHT:

BUILD:

SHOE SIZE:

EYE COLOUR:

GLASSES (Y/N):

HAIR COLOUR:

HAIR LENGTH:

FACIAL HAIR:

ACCENT:

NATIONALITY:

MARKS/TATTOOS:

PASSPORT NUMBER:

DATE AND PLACE OF ISSUE:

U.K. NATIONAL INSURANCE NUMBER:

IF U.K. EX-SERVICEMAN:-

SERVICE No:

RANK/RATING:

SHIP/CORPS/REGIMENT:

DATE OF ENTRY TO SERVICES:

DATE OF DISCHARGE FROM SERVICES:

NOW TURN OVER AND COMPLETE FURTHER DETAILS

**AFTER COMPLETION, PLACE THIS FORM IN THE PACK AND
KEEP IT IN A SAFE PLACE
DETAILS OF TIES TO FOREIGN COUNTRIES:-**

RELATIVES:-

Name

Address

Telephone Number

Name

Address

Telephone Number

Name

Address

Telephone Number

FRIENDS:-

Name

Address

Telephone Number

BUSINESS CONTACTS:-

Name

Address

Telephone Number

IF NECESSARY CONTINUE ON ANOTHER SHEET

COMPLETE YOUR OWN DETAILS

SURNAME:

FORENAMES:

MAIDEN NAME (if applicable):

DATE AND PLACE OF BIRTH:

NATIONALITY:

ADDRESS:

POST CODE:
TELEPHONE NUMBER:

RELATIONSHIP TO CHILD(REN):

IF YOU ARE/WERE MARRIED TO THE LIKELY ABDUCTOR:
THE DATE OF THE MARRIAGE:
(Enclose photocopy of marriage certificate)

COMPLETE DETAILS OF YOUR SOLICITOR

NAME:

FIRM:

ADDRESS:

TELEPHONE NUMBER:

**AFTER COMPLETION, PLACE THIS FORM IN THE PACK AND
KEEP IT IN A SAFE PLACE**

advice line **020 7375 3440**



International Child Abduction Centre

reunite

International Child Abduction Centre
PO Box 24875, London E1 6FR

telephone 020 7375 3440 (advice line)
020 7375 3441 (administration line)

fax 020 7375 3442

email reunite@dircon.co.uk

website www.reunite.org

registered charity number 1075729



Justitsministeren opretter rådgivningslinie om børnebortførelser

Den 1. maj 2002 åbner Civilretsdirektoratet en rådgivningslinie for forældre, der har brug for akut rådgivning, fordi deres barn er blevet bortført eller er ved at blive bortført til udlandet af den anden forælder. Rådgivningslinien vil navnlig kunne vejlede om, hvilke myndigheder der kan hjælpe, og hvad forældrene selv kan gøre i disse meget ulykkelige situationer.

Rådgivningslinien, der betjenes af medarbejdere i Civilretsdirektoratet, kan kontaktes døgnet rundt.

Justitsminister Lene Espersen udtaler i den forbindelse:

"Enhver kan forestille sig, hvor ulykkeligt det er for såvel børnene som den efterladte mor eller far, når et barn bortføres til udlandet. For at sikre, at de efterladte forældre får den rette rådgivning, åbner vi nu denne rådgivningslinje. Jeg håber, at rådgivningslinien vil være en god hjælp for forældrene".

Rådgivningens telefonnummer bliver: **40 50 50 26.**

Der vil endvidere pr. 1. maj 2002 blive oprettet en hjemmeside med oplysninger om rådgivningslinien. Adressen vil være www.boernebortfoerelser.dk.

Rådgivningslinien er forbeholdt akutte spørgsmål i tilknytning til børnebortførelser og kan bl.a. give oplysninger om:

- hvilke myndigheder mv. som den efterladte forælder bør rette henvendelse til
- hvad de forskellige myndigheder kan hjælpe forælderen med
- hvilke forholdsregler forælderen selv kan tage

